

ARKA KAPAK

kitap ve kültür dergisi
arkakapak.com

Yıl:1 Sayı:5 Şubat 2016 / 9,00 ₺

S.22

Dosya

Kürk
Mantolu
Madonna

Sabahattin Ali

S.26

Röportaj

A.Ömer
Türkeş

Sevengül
Sönmez



S.6

Haydar Ergülen

S.8

Enis Batur

S.10

İhsan Fazlıoğlu

S.36

Feridun Andaç



“Bir daha asla fatura ödemeyeceğim.
Takastan, hırsızlıktan ve ormandan geçineceğim.
Ben ölünce de orman benden geçinecek.
Anlaşma böyle.”

Narveç'in en çok okunan yazarlarından Erlend Loe, ödüllü romanı *Doppler*'de, süpermarket rafları ve televizyon programlarıyla kuşatılmış, orta sınıf kent yaşamının cilvelerine gebe “sterilize” bir varoluşun nasıl satabileceğini gülümseten bir üslupla anlatırken, başka dillerden “tutunamayanlar” da yoldaşça bir selam çıkarıyor.

Doppler
Erlend Loe
Çeviren: Dilek Başak
Roman, 124 s.



“Amacım var olmayan
bir dünyayı var kılmak”

INGER CHRISTENSEN

Bir erkek ya da iki erkek... Beş kadın ya da bir kadın... Bir roman ya da bu roman... Bir romanın yedinci sayfası ya da bu romanın yedinci sayfası... 1950 sonrası Avrupa şiirinin ustalarından Inger Christensen'den bir anlatı başyapıtı. Ingeborg Bachmann tadında bir tutku sarmalı...

Azorno
Inger Christensen
Çeviren: Murat Alpar
Roman, 96 s.



ARKA KAPAK

kitap ve kültür dergisi

Sayı: 5 - Şubat 2016

Ayda bir çıkar
arkakapak.com
ISSN No: 9772149827008

İmtiyaz Sahibi

Libronet Bilgi Hizmetleri ve Yazılım San. Tic. Ltd. Şti. adına
Mehmed Ali Çalışkan

Yayın Yönetmeni

Yunus Emre Tozal
yunusemre.tozal@libronet.com

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Erkan Şimşek
erkan.simsek@libronet.com

Editör

İsa Karaslan
isakaraslan@libronet.com

Yayın Kurulu

Erkan Şimşek, Yunus Emre Tozal, İsa Karaslan, Cemil Üzen
Zahid Yıldırım, Murat Çiftçi, Hatice Yalçın, Ümit Yaşar Özkan

Görsel Yönetmen

Zahid Yıldırım

Mizanpaj

Cemal Keskin

Kapak İllustrasyonu

Onur Erler

Kurumsal İletişim ve Reklam

Eray Kanaat
0530 176 79 44
eray.kanaat@libronet.com

Satış

Semih Gülseren
0530 176 79 45
semih.gulseren@libronet.com

Basım Veri

Elma Basım Yayın ve İletişim Hizmetleri San. Tic. Ltd. Şti.
Halkalı Cad. B4 Blok 16/1 Sefaköy, Kuşçuköy, İstanbul
Matbaa Sertifika No: 120 58

Dağıtım

Türktas Dağıtım
Tel: 0216 585 90 00

Yazı Göndermek İçin

Yazılarınızı "editor@arkakapak.com" adresine gönderebilirsiniz.

Yönetim Veri

Altunizade Mah. Kısıklı Cad. Aköz İş Merkezi No:14 B Blok D:6 (PK:34662)
Üsküdar - İstanbul

Arka Kapak Papersense'in yayındır.

© Her hakkı saklıdır.

Bu dergiye yer alan yazı, makale, fotoğraflar ve illüstrasyonların elektronik ortamlarda
dahil olmak üzere çoğaltma hakları Libronet Bilgi Hizmetleri ve Yazılım San. Tic. Ltd.
Şti.'ye aittir. Yazıların izinsiz kullanılması kulanılmaz.

 papersense

Arka Kapak'ın 5. sayısıyla yine huzurunuzdayız.

Ocak ayını büyük kayıplarla uğurladık. Michel Tour-
nier, Tahsin Yücel ve Ergüder Yoldaş bu dünyaya veda
ettiler. 18 Ocak'ta ölen Tournier, Fransa'dan dünyaya
doğru yola çıkmış, bağrında efsaneler taşıyan, büyülu
bir sokak feneri gibiydi. 22 Ocak'ta hayatı veda eden
Yücel, Türkiye'nin önemli eleştirmen, yazar, çevirmen
ve bilim insanlarından biriydi. Gökdelen romanıyla,
İstanbul'un ve Türkiye'nin betonlaşma macerasını
fütüristik ve karamsar bir şekilde anlatmış; özeleştir-
me heylulasının yargıya uzanışıyla inşaat sektörünün
vahşi gelişimini ve medeniyet kaybını edebiyatın keha-
net gücüyle görmüştü. 25 Ocak'ta ise besteci Ergüder
Yoldaş başka bir aleme taşındı. Attıla İlhan'ın Sultan-ı
Yegâh şiiri olmak üzere klasik ve modern birçok şiiri
besteleriyle ölümsüzleştiren Yoldaş, Türk müziğinin
zirve isimlerinden biri olarak kalacak.

Şubat sayımızda gelenegimiz devam ediyor. Modern
Türkçe roman eksenli dosyalarımıza bu sayıda Kürk
Mantolu Madonna ve Sabahattin Ali'yi ekledik. Saba-
hattin Ali, aslında cumhuriyetin aydınlanmacı ruhuy-
la sorunu olmayan ama yine de solculuğu sebebiyle
ömrü karartılmış bir yazar. Attıla İlhan'ın o muhteşem
dizesi gibi "gençliğini çift gölgeyle yaşamış", takibat-
lar, mahkemeler, hapisaneler görmüş, memuriyetten
atılmış ve nihayet 1948'de bir devlet operasyonu
öldürülmüştür. Türkiye toplumunun röntgenini çeken
toplumsal gerçekçi metinlerinin yanı sıra duygu-
sal romanları ve şiirleri ile romantik bir patikadan
da yürümüştür. Ali'nin en popüler romanı olan Kürk
Mantolu Madonna, 40'lardan bugüne edebî değeri
kaybetmeden gelebilmiş dirençli bir klasik. Aşk hika-
yesi gibi görünen ama birçok açıdan dönemini temsil
eden güçlü bir basyapıt. Eleştirmen Ömer Türkeş'in
bu sayıda yer alan harika röportajında söylediği gibi,
"Gerek edebî değeri gerek dönemini siyasi, toplumsal,
bireysel ve edebî eğilimler anlamında temsil etme
özelliliğiyle, bana göre Türk edebiyatının basyapıtları
arasındadır." A'dan Z'ye Sabahattin Ali kitabını hazı-
rlayan Sevengül Sönmez'le de bu sayıya özel yaptığ-
mız röportajda bu zengin biyografik izleri biraz keyifle
biraz hüzünle okuyacaksınız.

Editörün Masası'na bu ay Everest Yayınları'ndan
Mehmet Said Aydın konuk oldu. Mem ü Zin'in yeni
bir Türkçe çevirisini ve Ulysses'in Kürtçe çevirisi gibi
iki güzel yayıncılık haberini ve daha fazlasını Aydın'ın
gündeminden takip edebilirsiniz. Kapak tasarımcı
konuğumuz Utku Lomlu oldu. Kitap yayıncılığımızın
en güzel kapaklarında imzası olan Lomlu, tasarımcılık
serüvenini bizimle paylaştı.

Haydar Ergülen, Puşkin'den Refik Halid'e doğru bizle-
ri sefere çıkarırken Feridun Andaç, Vüs'at O. Bener'in
kardeşi Erhan Bener ile yaptığı söyleşiye Arka Kapak
için yazdı. Enis Batur ise hem Zassitskiy'e hem de
Tournier'e uğradı. İhsan Fazlıoğlu ise yazar/kitap
maceralarına Kutbuddin Şirâzi ile devam etti. Kış
mevsimine inat sıcak bir sayı hazırlamak istedik. Mart
ayının müjdeli vakitlerinde yeniden görüşmek üzere...

Arka Kapak

ARKA KAPAK

kitap ve kültür dergisi

İÇİNDE NE VAR?

YIL: 1 / SAYI: 5

ŞUBAT 2016

6

HAYDAR ERGÜLEN

HESABI PUSKIN

ODESINI

8

ENİS BATUR

USTAD BEYİN

10

İHSAN FAZLIOĞLU

BİR KİTABA BİR

OMUR VERMEK

12

YUNUS EMRE
TOZAL

CHARLIE HEBDO

AVRUPA'NIN

11 EYLÜLÜ MÜ?

14

ABDURRAHMAN

ÜZÜLMEZ

AVRUPA DÜŞÜNCESİ

NASIL OLUŞTU?

17

ERKAN ŞİMŞEK

ELYİĞDA GÜZEL

VATANIM

20

ILYAS KOÇ

KURSAKTA KALDI AŞK

DOSYA

22

CEMİL ÜZEN

İSA KARAASLAN

ÜMİT YAŞAR ÖZKAN

KÜRK MANTOLU MADONNA

SABAHATTİN ALİ

24

ÜMİT YAŞAR ÖZKAN

SABAHATTİN ALİ'NİN

AŞK SOYLEMİNDEN

PARÇALAR

25

CEMİL ÜZEN

KÜRK MANTOLU

MADONNA'NIN

SERENCAMI

RÖPORTAJ

26

ÖMER TÜRKEŞ

YUNUS EMRE TOZAL, ERKAN ŞİMŞEK

30

SEVENGÜL SÖNMEZ

YUNUS EMRE TOZAL, İSA KARAASLAN,

ÜMİT YAŞAR ÖZKAN

RÖPORTAJ

36

FERİDUN ANDAÇ

KURMACASIZ BİR

YAŞAM

38

İSHAKARSLAN

MATEMATİK

TARİH PROBLEMİNİ

ÇÖZEBİLİR Mİ?

40

İHSAN SÖNMEZ
FANTASTİK BİR DÜNYA
KURAN KİTAPLAR

42

MALİ ÇALIŞKAN
ACI DUYMAK
RUHUN EYAKASIDIR

44

HAMİT KARDAŞ
BEN BİR YAKUP IDİM
YA DA RENKLERE
BİR KOŞU...

46

**ÖZKAN ALİ
BOZDEMİR**
YAZARIN YOLCULUĞU
YA DA BAŞI BİR ES

48

**İREM
UZUNHASANOĞLU**
CHARLES DICKENS
KİTAPLARI NEDEN
KLASİK?

50

İSKENDER GÜMÜŞ
FİKİH İLE HUKUK
ARASINDA SIKIŞMAK

52

ÇİZGİ ROMAN
FASTAKİ DRAM

58

SERTAÇ DALGALIDERE
SOSYAL MEDYANIN
SOSYALLEŞEMEYEN-
LERİ

60

ALPER GÜRKAN
MİMARININ
MODERN SEYRİ

62

MEVLÜT ÜÇPUNAR
ANADOLU'NUN
GÖZYAŞLARI

64

ÇOCUK EDEBİYATI
MERYEM UÇAR - ELİF KONAR ÖZKAN

66

**OLCAY MAĞDEN
ÜNAL**
BANA ORADAN
BİR KİTAP SARI

68

ÇAĞDAŞ YAYINCILIK
AMYX WANG
ÇEVİRİ: MELİHA MERVE ŞİMŞEK

70

**ABDULLAH RIDVAN
CAN**
KUSTURICA
SİNEMASINA
YERALTINDAN BAKIŞ

74

BERRAK SIRAL
ORADA BİR KİTAP
VAR UZAKTA

76

KİTAPVİTRİNİ
ÖNE ÇIKAN 11 KİTAP

79

EDİTÖRÜN MASASI
MEHMET SAİD AYDIN

80

UTKU LOMLU
MERAK UYANDIRMAK

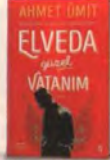
2016 YILINA HANGİ KİTAPLARLA MERHABA DEDİK



Boğulmamak İçin
George Orwell



Bazı Kelimeler Çok Güzel
Lügat 365



Elveda Güzel Vatanım
Ahmet Ümit



Küçük Prens
Antoine de Saint-Exupéry



Şeker Portakalı
Jose Mauro de Vasconcelos

2016 YILI

OCAK AYI ÇOK SATANLAR

- 1 Boğulmamak İçin
- 2 Lügat 365 - Bazı Kelimeler Çok Güzel
- 3 Elveda Güzel Vatanım
- 4 Oyun Takvimi 2016
- 5 Küçük Prens
- 6 Şeker Portakalı
- 7 Yabancı
- 8 İçimizdeki Şeytan
- 9 Kürk Mantolu Madonna
- 10 Tespih Ağacının Gölgesinde
- 11 1984
- 12 Seyrek Yağmur
- 13 Oyuncu Anne
- 14 Hayvan Çiftliği
- 15 Aşkla Kal
- 16 Puslu Kıtalar Atlası
- 17 Sineklerin Tanrısı
- 18 Bülbülü Öldürmek
- 19 Mücella
- 20 Sofie'nin Dünyası
- 21 Steve Jobs Olmak
- 22 Kırmızı Pazartesi
- 23 Üzüm ve Diğer Şeyler
- 24 Guguk Kuşu
- 25 Zamanın Kısa Tarihi

2016 YILI

OCAK AYI ÇOK SATAN E-KİTAPLAR

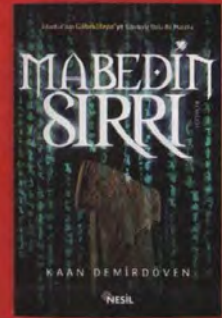
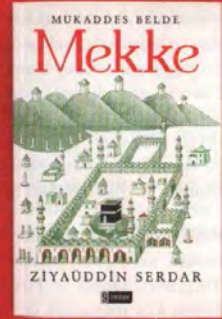
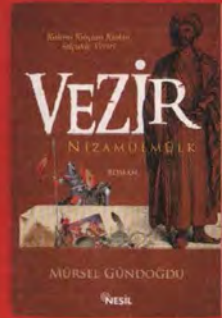
- 1 Bir Kedi, Bir Adam, Bir Ölüm
- 2 Düşün ve Başar
- 3 Oyuncu Anne
- 4 Üç Kitada Osmanlılar
- 5 Küçük Prens
- 6 Etkili İnsanların 7 Alışkanlığı
- 7 Hayvan Çiftliği
- 8 Zihinsel Şifa
- 9 Wikileaks - Yeni Dünya Düzeni
- 10 Dokuzuncu Hariciye Koğuşu



2016 YILI OCAK AYI EN ÇOK SATAN İLK 10 YAYINEVİ - SEPET FREKANSLARI (%)



Tarihi Nesil yazar, nesiller okur...

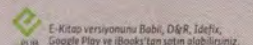


HERŞEY, OKUYAN NESİLLER İÇİN...

 **NESİL**

 nesilyayinlari.com
 0212 551 32 25

 /nesilyayinlari
 /nesilyayinlari


   **babil**

HESABI PUŞKİN ÖDESİNİ!

Haydar Ergülen



Hesap Puşkin'e kaldıysa, demeyin. Bence hesabı en iyi şairler öder, bazen bir kerede ve tümüyle, bazen de ömür boyu sürekli. Galiba hesap da, hep demeyeyim ama, genellikle şairlere kalır ya da şairler üstlenir. Şair dediysem... Şair dedim! Öyle "olmaya devlet cihanda/bir nefes şair gibi" deyip, sonra da muktedirlerin karşısında el pençe divan duran demedim.

Puşkin de hesabı net ve kararlı bir biçimde, temiz ödeyenlerden. Şair dediğimiz varlık, sanırım, bilinenin söylenenin aksine, en çok başkası olabilen kişi, kendinden en kolay, en çabuk geçen ve hem başkası olan hem de başkası için olan ikinci ya da üçüncü tekil şahıs. Duruma göre değişir bu başkası olma hali elbette, bazen Özdemir Asaf şiirindeki gibi olur, "2=1" şiirinde dediği gibi olur, "Kim o, deme başına.../Benim, ben/Öyle bir ben ki gelen kapına/Başdan-başa sen". Bazen de şair kendini "Üçüncü Şahsın Şiiri" olarak bulur.

Puşkin, bildiğimiz Puşkin, hani Rus klasikleri deyince hemen akla gelen isimlerden, Dostoyevski, Tolstoy, Turgenev, Gogol ve Puşkin. Türkçede en çok *Yüzbaşının Kızı* romanıyla tanınır, bir de tabii *Erzurum Bulcağı* ile. Sadece 38 yıl yaşayan (1799-1837) ve Rusya'nın en büyük şairi ve nesrinin kurucusu olarak kabul edilen Aleksandr Sergeyeviç Puşkin, bilindiği gibi, karısı için girdiği bir düelloda hayatını yitirdi. Yani romantik şairlerin soyu gelenegi ya da şövalyeye tutumuyla düelloya girdi ve bunu da yaşamıyla ödedi.

Yüzbaşının Kızı, Puşkin'in en çok okunan yapıtı Türkçede... İlk çeviren de Samipaşazade Sezaî'dir ve 1933'te Puşkin'i şu sözlerle tanıtır: "İsmi, yalnız Sibirya isteklerinden Volga kıyılarına, Kafkas şahikalarından Türkistan çöllerine, Baltık denizinden Uzak Şark sahillerine yayılmakla ve yalnız Rus kalbinde yaşamakla kalmayarak bütün fikir, his ve sanat âleminde kendini tanıtmış ve sevdimiş olan bir şair, bir edip vardır: Aleksandr Puşkin." Kitabı görmedim, bu alıntıyı bir başka önsözden yaptım. *Yüzbaşının Kızı*'nın en son çevirisini Rusça aslından yapan Sabri Gürses'in kitabına yazdığı önsözden (Alfa Y., Ocak 2016).

“*Pişmanım. Bu yazı da pişmanlık dilekçesi yerine okunabilir. Şimdi okumadan geçtiğim önsözleri düşünüyorum, kim bilir neler kaçmıştımdır! Zamanım olsa, bir 'önsözleri okuma festivali' bile düzenleyeceğim kendim için, en azından bir ay süren.*”

'Hesabı Puşkin ödesin' işte • 'önsöz'ün başlığı. Ayrıca Pavel Sokolov'un kitap için yaptığı resimlerin okuma zevkini çoğalttığını da söylemeliyim. Ama beni asıl ilgilendiren, kitaptan çok Sabri Gürses'in yazdığı önsöz. Gürses, bazı başka çevirilerini de okuduğum, şiirleri, anlatıları da olan bir edebiyatçı, çeviri ödülleri de var. Kitabı yazdığı önsözün bu klasığı daha iyi tanıtmakla kalmayıp Puşkin'e olan sevgimizi artırdığını da düşünüyorum.

Bir defa, daha önce de duyduğum başlığın aslını daha girişte öğreniyorum. Meğer Rusya'da halk diline yerleşmiş bir sözmüş bu: 'Puşkin ödeyecek, Puşkin'den alırsın hesabı.' Geçmişte *Usta ile Margarita* adıyla okuduğum *Ustat ile Margarita* kitabında da Mihail Bulgakov; karakterlerinden birine sık sık şu cümleyi söyletiyor: 'Puşkin mi ödeyecek dairenin kirasını? Gazyağın da Puşkin ahr herhalde!'

Sabri Gürses'in önsözünü okuyunca, Cemal Süreya'nın "*Bir kitapta resim yanı*" dizesinden mühlhem, "bir



Üstat ile Margarita
Mihail Bulgakov
Çev: Sabri Gürses
Everest Yayınları



Yüzbaşının Kızı
Aleksandr Sergeyeviç Puşkin
Çev: Sabri Gürses
Alfa Yayınları

kitapta önsöz şart" mı, diye sordum kendime. Sordum dediğime bakmayın, olsa iyi olmaz mı diye yargı belirttim yanıtlar yerine. Şart değilse de iyidir, dedim. Eskiden önsözleri atladım, kitabı okuduktan sonra gerek duyarsam, merak edersem okurdum. Sanırım o sıralarda, 20'li yaşlar oluyordu, yazdığım bir dizide de değinmişim buna: "*Biz seninle önsözleri çuktan geçtik*". Yani, önsözler okumak için değil geçilmek içimmiş gibi geldi bana.

Pişmanım. Bu yazı da pişmanlık dilekçesi yerine okunabilir. Şimdi, okumadan geçtiğim önsözleri düşünüyorum, kim bilir neler kaçırmışsındır! Zamanım olsa, bir 'önsözleri okuma festivali' bile düzenleyeceğim kendim için, en azından bir ay süren. Lakin olanaksız bir şey bu, bilirim. Şu ilk yazıda önerdiğim şeyin bir benzerini de önsöz için önerebilirim, *100 Tuhaf Önsöz*.

Sabri Gürses'e hem sevimli önsözünden hem de güzel çevirisinden ötürü teşekkür ederim. Bana hem *Tüzbağın Kızı*'nın okuduğum ilk çevirisini anımsattı, sanırım Varlık Yayınlarından Hasan Ali Ediz çevirisiyle çıktıştı, hem de bir kitapta önsözün yeri hakkında düşündürdü. (Bu arada şu 'düşündürdü' iladesi de ilginç değil mi, düşün ve dürttü, yani düşünceyi diirtmek!)

Roman değil ama, hani sürükleyici bir roman gibi okuduğumu söyleyebileceğim bir dizi kitap okudum son aylarda. Refik Halid Karay'ın Tuncay Birkan tarafından bulunan, düzenlenen ve konu başlıklarına göre yayımlanan "Memleket Yazıları" üstbaşlıklı kitapları. İnkılap Yayınları tarafından Tuncay Birkan editörlüğünde yayımlanan bu kitaplar, Karay'ın 1938-1965 yılları arasında Tan, Akşam, Yeni İstanbul, Zafar gibi gazete ve dergilerde yazdığı köşeyazılarından oluşuyor. 18 kitap olarak planlanan dizide İstanbul, edebiyat, hatıra, tarih, dil, yemek, doğa, mizah, sanat gibi temalardan yapılan seçkiler yayımlanıyor. Sadece hikâyeleri ve romanlarıyla değerdendirilen Karay'ın dil ustalığı, lezzeti, kıvraklığı, ironisi, sivri dili, kültürü, bilgisi, estürel tutumuyla harmanlanmış 'üslupçu' bir yazısı da var. Bu 18 kitaplık hazinenin Tuncay Birkan tarafından kaleme alınan "Sunuş"ların yanı sıra, bir de her kitap için 'ilgilisi' tarafından yazılmış 'önsöz'leri var ki, onları okumak da başbaşa bir keyif. *Hep İstanbul*'un önsözünü doğal olarak Selim İleri yazmış, "İstanbul'u yaşayan Refik Halid", *Bu Gazeteciler'in* önsözü Levent Cantek'ten, "Ben muhalifim", *Ağaç ve Ahlak*'ın önsözü Gökhan Akçura'dan, "Refik Bey ve ben", *Türkçenin Tadı ve Ahengi*'nin önsözü Savaş Kılıç'tan, "Sömürgeye yüz müstemlele fedai", *Edebiyatı Öldüren Rejim* in önsözü Behçet Çelik'ten, "Yarım yüzyıl aşan mütebessim bir edebiyat tamıkgı", *Kırk Yıl*

Evel Kırk Yıl Sonra Anadolu'da kitabının önsözünü Tanıl Bora yazmış, "Refik Halid Karay ve yurt gezineci bilmek", *Pek İyi Hatırlarım* kitabının önsözüyse Erol Üyepazarcı'dan, "İstanbul Türkçesiyle yazılmış en incelikli romanların ve öykülerin yazarı: Refik Halid Karay", *Mutfak Zekinin San Gienleri* ise Artun Ünsal'ın önsözüyse daha bir lezzet kazanmış.

Refik Halid gibi Türkçenin en kıymetli edebiyatçılarından birini yıllar sonra, bu kez 18 ciltten oluşan gazete yazılarıyla hatırlamak bile başbaşa vefalı bir davranış ve bir saygı duruşu iken bir de her kitabı 'sunuş'u ve 'önsöz'üyle adeta 'çiftkavırlanmış' bir armağanla yayımlanmak kutlanası bir editoryal çaba ve yayın etkinliği.

Önsözlerden alıntı yapamayacağım, yerim dar demek, biraz önsözlere haksızlık gibi. "Ne yani, yüzlerce sayfalık kitapları beş-on sayfalık önsözler mi daraltıyor?" diyen de çıkabilir. Önsözleri okumadan geçmeyelim, sonraya bırakıyalım, kim bilir ne 'mukaddime'ler vardır ki, evveli olduğu kitaba bedeldir! Sonra benim gibi ah edersiniz amma lakin vakit de hayli geç ve -miş olur. Olmasın.

Yazıyı bitirirken, 'sonsöz' olarak yine Sabri Gürses'in 'önsöz'üne başvuralım ve bazı önsözlerin nasıl da kehanet yerine geçtiğini görelim. "Eğer çok güç koşullarda kurduğumuz Rus ve Türk dostluğu, bunca yıl sonra akil almaz nedenlerle bozulacak olursa, hesabı herhalde yine Puşkin öder."(agy, s.22) diyor Gürses. Bize de ancak 'pes' demek kalıyor, pes! ■



Memleket Yazıları 1-18
Refik Halid Karay
İnkılap Kitabevi

ÜSTAD BEYİN

Enis Batur

Yıllarım, Daidalos'a mihlanmış geçti, ona bir daha döneceğimi biliyorum. Kimse içinden çıkamam diye bir labirent inşa et, sonra içine kapatıl, sanıyorum bile göre kuruluyor yapı. Octopus halimle yaşamöykü yazısının ortasına hamle yaptığımda, bütün düğünlerin çözümü olsa gerek inancına bel bağlamıştım. Yolda, beni en çok sınır-örnekler oyalayacakmış. Onlardan biriyle, Wölflü'nin *olanaksız* öyküsüyle gereğinden fazla didiştiğimin farkındayım, oysa ötesine berisine sokulmaktan geri durmadım: Başkan Schreber'in bir uçta Freud'u öbür uçta Calasso'yu sarıp sarmalamış tekinsiz anlatısını sözgelimi, Logos'un infilâk ettiği liza olarak *ziyaretimde* soru duvara dayanmıştı: *Gerçeklik* nedir? Dönüp bakacak olsak sayısız tanım denemesiyle karşılaşacağımız, bir dolusunu, olmadı birkaçını akla yatkın bulacağımız kesin de, kendimize bir sınır tayin edemediğimiz an sonsuz bir salınım hareketi doğuyor beynimizde, bundan korkmamak elde mi?

Hep yapageldiğim gibi başka duvarlara döndüm yüzümü. Luria'nın, kendisiyle yazışan Oliver Sacks'ı büyüleyen benzersiz deneyimi farklı sınır-dünmlar olabileceğini gösterdi bana: Zassitskiy, 1943'te, savaşın amansız günlerinde yaralanmış, başına isabet eden



Michel Tournier



“Zassitskiy, belleğindeki hiçbir mantıklı sına takip etmezsiniz. *Kıvrık bir düznen* ortasında yüzüklerini, bu nedenle yazına çabasının varo usunuu yitmiş anlamına yeniden kaçışmaktan huzun aldığı ifade ediyor.

top mermisi parçaları, beyninde, sonuçlarına katlanılması pek güç bir arıza tablosu yaratmıştı: “Dünyası Kopuntularla Uçuşan Adam”ı, upkı Veniamin’i kuşatmış “Benzersiz bir Bellek” gibi, önerdiği ve savunduğu “romantik bilim” anlayışını mihenk taşı örneği sayıyordu Luria, tam otuz yıl boyunca, kesintisiz bir işbirliği kotarmışlardı birlikte, bir bakıma yapılamaz olanı yapma inadına kapılmışlardı.

Aldığı yaralar katmanlı bir bozuşmaya yolaçmıştı Zassitskiy’in beyninin sol cephesinde: Algı mekanizması bütünüyle arızalandığı için hiçbir şey *olduğu gibi* göremiyor, seçemiyor, darmadağın görüntü parçalarını toplayıp birleştiremiyordu kafasındaki ekranda; gövdesini gerçeküstücülerin (örneğin Dalí’nin) tablolarında rastladığımız bir parçalanmışlık içinden algılıyor, sağ bacağının omzunun üstünde durduğunu sanıyor, başı ölçsüz oranda büyümüş gibi geliyordu tarifsiz acılar içindeki adama. Belleği de basara uğramıştı öte yandan: Defi hacet gereksinmesi duyuyor, buna karşılık antüsünü ne işe yaradığını *anmsayamadığı* için, gömüldüğü labirentte ilerlemekte alabildiğine zorlanıyordu.

Luria ve Zassitskiy, çağdaş bilim tarihinin olağanüstü ortak savaşlarından birine omuz omuza gireceklerdi. Böylesine sakatlanmış bir beyin, böylesine sakatlanmış bir ruhtan kolay kolay beklenemeyecek direniş gücüyle nöroloğun sabırlı, inatçı diyalogunu taşıyan “Dünyası Kopuntularla Uçuşan Adam”, bugüne dek okuduğum en ayrıksı yaşamöykü denemesi.

Zassitskiy, Luria’nın baskısıyla, daha çok da görece biçimde iyileşmeyi, acılarını belli ölçüde hafifletmeyi gerçekten istediği için otuz yıl boyunca düşündüklerini, algıladıklarını, hissettiklerini kâğıda dökme uğraşı vermiş. Başlangıçta en ufak yazı biçimini kotarmakla ölçsüz güçlüklerle baş etmek zorunda kalmış, yavaş yavaş bir tür denetim sağlar olmuş kalemi üzerinde,

öldüğünde, yazdıklarını toplamı 3 bin sayfa aşırıyormuş. Bugün bize ulaşan metin bir *ortak-yapım* ürünü: Luria, hastasının gözlemlerini için içine katarak onun dil ve ifade, bellek ve algı, imgeleme ve yargı yetisi düzenindeki sıkıntılarını sökmeye, çözümlemeye, yorumlamaya davranmış. Nörologa göre, bir sistemin nasıl çalıştığını öğrenmenin vazgeçilmez yolu o sistemin nasıl göktüğünü aulama çabası vermekle geçiyor. Sacks'a yazdığı mektuplardan birinde, "nörolojik roman" anlayışını, statistik verilere dayalı bir bilimsel bakışın yerine birebir kişilik nitelikleri üzerine kurulu bir yaklaşımla geçirmekle oturduğünü aktarıyor.

Sahiden de bir roman, bir yaşamöyküsel anlatı mı önümüzdeki? Zassitskiy, belleğindeki kilerin hiçbir mantıklı sıra takip etmeksizin kaotik bir düzenin ortasında yüzüklerini, bu nedenle yazma çabasının, varoluşunun yitmiş anlamına yeniden kavuşmaktan hızını aldığı ifade ediyor. O yazıyla bilimsel merceğin buluşmasından doğmuş memnün romanesk katsayısı, kaza geçirmemiş, sistemi arızasız çalışan bir yazarın kurduğu romanesk ya da yaşamöyküsel metninkinden ne dereceye kadar farklı sayılabilir - soruyu, dileyen dilediği gibi tartacaktır.

Durum, bana, Vüs'at O. Bener'in *Kapan*'da yazdıklarını çağıştırdıydı: "Yaşarken tek sığınmak mı bellek? Durmadan üst üste yığılanlar tükenmez. Silinebilenler ne kadar azınlıkta. Eklenibilenler ne kadar uydurma, gerçek dışı. Tümünün yok olduğunu anlayamamak delirtebilir insan."

Bu paragrafa yazar'ın yazdıklarını, ayrı ayrı ve birlikte, Luria-Zassitskiy ikilisi onaylamayacaklar mıydı? Yoksa birinin sığınağı ötekini müebbed hücresi, sonsuz hapisanesi miydi? En ağır hastahkamları, hasarların, giderik delirmenin, beynin içindekilerin dökülmesine engel olmadığı gizemli kafes: Kafatası.

Michel Tournier, "Üstad Beyin" başlıklı denemesinde, Valéry'nin, "kıvrımlarında gizemi koruyan" tanımını verdiği beyne sokulur ve onun, bir dipsiz kuyuya ipele sarkıtılan bir lampa gibi o dipsizliği aydınatabildiğini söyler: "Ete bürünmüş Tui", denizleri ve adaları gibi henüz alabildiğine baktır, keşfedilmemiş bir diyardır: Hayat bittiği an söner, sıfırlanır. Tournier, Victor Hugo'dan aktarı: İki devrimi peydahlayan, yirmi kralı kandıran, otuz yıl boyunca Avrupa'yı titreten kurnaz devlet adamı Talleyrand'ın gövdesi ölümünden sonra munıyalaanmış, bir hastane çalışanının artık hiçbir işe yaramayacak müthiş beynini, o et parçasını çöpe atışına şair tanık olmuştu.

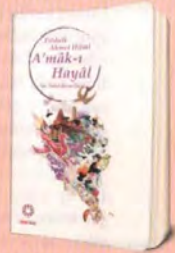
Her şey dediğimiz nedir ki? ■



satranç



insan ne ile yaşar



a'mâk-ı hayâl



oval kesim

özel boy

lüks kapak

göz yormayan özel kâğıt



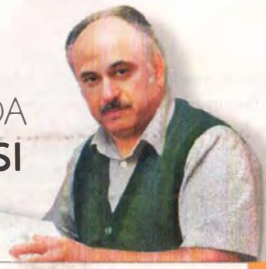
babil
LİBRERİ

insan kitap

D&R
STORE

BİR KİTABA BİR ÖMÜR VERMEK YA DA KUTBUDDİN ŞİRÂZÎ'NİN MÂ-CERÂSÎ

İhsan Fazlıoğlu



Anıuş, insanın eylemine hem yönünü verir hem de anlamın... Bu cümlemin mısradakim en iyi Kutbuddin Şirâzî'nin (1236-1311) *el-Tuhfet el-sâlihiyye* adlı eserinin girişinde kayıttığı kendi yaşam öyküsü (otobiyografi) verir. Bu *ben-anlatısı* kitap merkezlidir; İbn Sinâ'nın *el-Kâmil fi el-tıbb* adlı eserini okumak, anlamak ve yorumlamak için çıkılan bir yol; bir kitap etrafında örülen bir kişilik... O kadar ki, *anlamak* için yola konulan bu eser yol boyunca Şirâzî'nin yaşamının *anları* hâline dönmüş ve hayatı boyunca *yönünü* belirlemiştir. Kişinin âhir ömründe yaşam öyküsünü kaleme alması, kendi benini hikâye kılıp başkalarına anlatması, bir ömür kat ettiği yolun sonunda geri dönmeyi ve başa yürümeyi göze alması, alabilmesi demektir. Bu göze alış kişi için anlamlı, yönlü ve onurlu bir yaşam sürdüğü anlamına gelir.

Şirâzî, kendi deyişle gençliğinden yaşlılığına bilgilerin tâlibi...; kendi için bilgi peşinde koşmanın yerine ikâme edilebilecek değerde bir arzı yok. Ona göre bu bir seçkinlik âlameti değil; tersine zekâ gibi, akıl gibi, imkân gibi kendine verilen nimetlerin şükürünün bir edasıdır. Edamın en ideal ifadesi "en hayırlı olmak"; bunun da tek şartı "insanlara en faydalı olmak." "İnsanlara..." çünkü tıp biliminin de imlediği üzere ırk ve din farkı gözetmeksizin "en faydalı olmak..."; öyle ki, faydayı genellemeek hayrı da tüm kılar, tamamlar.

Bir tıp ailesi Şirâzîler... O kadar ki, Şirâzî'ye göre bir yerde insan var ise *şehir* vardır; bir şehir de *yöneticiye*, *tâbiye*, *siyâ* ve *pazara* ihtiyaç duyar. Tıp ve tabip, şehir, dolayısıyla insanlık için *olmaz-ise-olmaz* bir koşul ise ne yapmalı? Şirâzî'yi dinlemeye başlayabiliriz: "Çocukluğumdan beri nyku ve rahatlık haram... Okudum, öğrendim, gözlemedim, inceledim, dencedim, tekrarladım; el becerimi geliştirdim. Tüm bu süreçte babam Mesud b. Muslih rehberim oldu. Tıp ile ilgili her şeyi topladım, atasözlerini bile. Teşhis koymada ünlendim. Babam öldükten sonra Şirâzî'deki daha önce babamın çalıştığı Bimâristân-ı Muzafferî'de 14 yaşında göreve başladım (1250) ve on yıl burada çalıştım (1260)."

Şirâzî'nin mâ-cerâsî tam da bu noktada başlıyor. Her şey yolunda gidiyor görünürken birden tükendiğini fark ediyor; bilgisinin tükendiğini, tekrara düştüğünü... Derhal dönemin en önemli tıp kitabı İbn Sinâ'nın

el-Kâmil fi el-tıbb'nın *Kulliyât* adlı birinci kısmını, amcası Kemâliüddin Kazerî'ni ve bu eseri tedris etmekle meşhur Şemsüddin Kişi ve Şerâfiüddin Buşkanî'den okumaya başlıyor. Ancak susuzluğunu giderecek her hamle Şirâzî için daha büyük bir susuzluk olarak geri döner; çöldür ve su diye içtiği her şey kurudur; susuzluğu daha da arttır...; yanıktadır. Çünkü, *Kâmil* bahusus *Kulliyât* kısmı hem kadim hem de İslâm dönemindeki tıp ilmini içerdiğinden en zor eserlerden... Anlamak için şerhlere yönelir; ilk öncelikli şerhlerden sayılan Fahreddin Râzî'ninkini okur. Ancak bu şerh yazarın kendi seçtiği mesail üzerinde durmakta, konunun bütününi içermemektedir. Diğer şerhlere saldırır: Kutbuddin Mısırî'nin, Eftâliüddin Hunecî'nin, Refiüddin Hillî'nin ve Necmüddin Naheivânî'nin; ancak Şirâzî'nin güzel ifadesiyle tüm bu şerhler Râzî'nin konuştuğu yerde konuşur, sustuğu yerde susarlar; susulan yerde susuzluk tekrar sökün eder. Kana kana su içeceği pınar için yola çıkacaktır; kararlıdır. Ancak hedefini büyütür; amacını yeniler: Yalnızca *Kâmil*'i *anlamak* değil artık, daha *anlaşıldır* da kılmak; bunun için ayrıntılı ve kuşatıcı bir şerh yazmak...

İlk hedef dönemin en önemli ismi, Merağa matematik-astronomi okulunun kurucusu, tahrir projesinin mucidi matematikçi-filozof Nasirüddin Tûsî... Tûsî, felsefi bazı sorunları çöze de, Şirâzî'ye göre, felsefeye vakıf olmasına karşın teşhis koymada, tedavi etmede, ilaç yapmada vb. öteki tıbbî konularda hem becerikli olmadığından hem de tıbbî deneyine sahip bulunmadığından umduğunu veremez. Yine de Merağa'da ondan matematik bilimler, özellikle astronomi okur; Rasathane'de çalışır. Artık Şirâzî kararını vermiştir: "*Kâmil* *seyahatlerine çıkmak*"... Önce Tûsî ile birlikte Bilâd-i Horasan'a gider; bu yolculukta Şirâzî bir daha geri dönmeyiz; başka bir deyişle Tûsî'yi terk eder ve Cüveyn'e geçer; orada ünlü filozof Necmeddin Kazerî'nin yardımcısı (muîd) olur. Daha sonra Kazvin'e gider ve Alaüddin Tavûsî'nin öğrenciliğini yapar. Akabinde Irak-i Acem'e, muhtemelen İsfahan'a gelir; sonra Irak-i Arap'a yani Bağdad'a uğrar; bir müddet kahr ve buradakı Nizâmiye Medresesi'nde eğitimi görür. Ardından Bilâd-i Rum'a, yani Anadolu'ya yönelir.

Konya'da Celâleddin Rûmî ile görüşür; Sadreddin Konevî'ye öğrencilik yapar; Kayseri'de tabip olarak çalışır; Sivas Gök Medresesi'ne hoca olarak atanır; XIII. yüzyılın en önemli astronomi eserlerinden *Nihâyet el-idrâk fî dirâyet el-eflâk* ve *el-Tuhfet el-şâhiyye fî ilm el-hey'e*'yi bu şehirde kaleme alır. Malatya'da bulunur. Anadolu kadısı olarak atanır; Akdeniz ve Karadeniz kıyılarının haritalarını çizerek 1290'da Argun Han'a sunar.

Tüm bu koşuşturmalar arasında *kânûn*'a ne oldu? Şîrâzî için bu yerlerde bulunmasını varlık nedeni *kânûn*'dur. Şöyle der: "Gittiğim her yerdeki hâkimler ve tabibler ile bir araya gelip *kânûn* üzerine tartışmalar yaptım; bu vesile ile onların tespit ettikleri, ancak benim bilmediğim pek çok nükteyi öğrendim." Sonuç? Ne yazık ki, Şîrâzî ümitsizdir; çünkü tüm bu seyahatler ve emeklerden sonra "Hala bilinmeyenler, bilinenlerden çoktu." Bu nedenle denklemin bir çözümü de yoktu; daha yapılacak çok ama çok iş vardı. Tam da bu zaman diliminde beklediği fırsat ayağına gelir: İlhanlı hükümdarı Ahmed Teküdar, Memluklular ile dostane ilişkiler kurmak için iyi niyetinin bir ifadesi olarak dönemin en tanınmış âlimlerinden biri olan Şîrâzî'yi 1282 yılında Mısır'a, el-Melik el-Mansur'a elçi olarak gönderir. O da bu fırsatı iyi değerlendirir; Mısır'da *kânûn*'un şerhlerinin peşinde koşar; çünkü bu

“ Bir tıp ailesi Şîrâzîler.. O kadar ki, Şîrâzî'ye göre bir yerde insan var ise şehir vardır; bir şehir de yöneticiye, tabibe, suya ve pazara ihtiyaç duyar. Tıp ve tabip, şehir, dolayısıyla insanlık için olmaz-ise-olmaz bir kavul ise ne yapmalı?

geçirerek *el-Mucez* adıyla özetlemiş hem de *Şerh el-tegrîh el-kânûn*'u yazmıştır. Diğer iki şerh Yakub el-Samiri ve İbn el-Kull'undur. Şîrâzî, söz konusu üç tane şerh yazında Mısır'da *kânûn* ile bir şekilde ilgili yazılı ve sözlü hemen hemen tüm materyali de gözden geçirir.

Ben-anlatışının tam da bu yerinde Şîrâzî ilk defa kandiğın, çölin vadilere dönüştüğünü, kumların derya hâline geldiğini söyler. Şöyle devam eder: Bu eserleri inceledikten sonra *kânûn*'a ilişkin kafamda bulunan tüm soruları çözdüm ve rahata erdim. Artık elimde *bilgi* vardı; bilgimin olduğu yerde de *dedikoduya* yer yoktu. Artık eminim ki, *kânûn* hakkında sahip olduğum bilgiler Dünya'da başka kimsede mevcut değildi. Bu nedenle ben de şimdiye değin karşılaştığım zorlukları çözüp metni daha da anlaşılır kılmak için bir şerh yazmaya karar verdim. Şîrâzî *ben-anlatışı* içinde hem takip ettiği ayrıntılı bir *şerh yöntemi* verir hem de doğrudan ya da dolaylı kullandığı tüm kaynakların dökümünü... Bu noktadaki vurgusu çok önemlidir; dinliyoruz: Bilgi için en zararlı cümle "Öncekiler, sonrakiler için (söyleyecek ve yazacak) hiçbir şey bırakmadılar." Bu cümle insanları öğretimden alıkoyar ve özellikle sonrakiler, öncekilerin dedikleri ile yetinmeye başlarlar. Halbuki, muhtelif ilim dallarında yaratıcı olan kişilerin küçük de olsa farklı bir katkısı her zaman mümkündür.

Yaşadığı yüzyılın en önemli İsrâkî filozofu, matematikçi, astronom, dilci, müfessir, hanende ve sazende, aynı zamanda bir müzik nazariyatçısı, ünlü şair-düşünür Sadi Şîrâzî'nin kuzeni, Anadolu'daki matematik bilimlerin kurucu ismi tabib allâme Kutbuddin Şîrâzî, eserini 1282'de yayımlar ve ilginç bir olaya neden olur: Emegünü takdir eden tabibler ve âlimler, şerhinin daha mükemmel hâle gelmesi için görüşlerini bildirir, tecrübelerini paylaşıp ve elden geldiğince yardım ederler; bu süreç Şîrâzî vefat edinceye kadar devam eder. Sonuç dikkat çekicidir: Şîrâzî, ölünceye değin bu hacimli eserin (Süleymaniye Kütüphanesi, Ayasofya nr. 3649-56, 8 cilt, 1.901 yaprak (3.802 sahife)) ilk sürümünü daha hazırlar: ek yaparak, yenileyerek. Son sürümü, 1311'deki ölümünden iki buçuk ay önce tamamlar. Şîrâzî ki, ömrünü bir kitaba adadı; kendi mâ-cerrası da bir kitaba dönüştü, bir kitap oldu. ■



yüzyıl Memluk tıbbı gelişiminin zirvesindedir; Abdurrahim Dehvâr'ın öğrencileri Şam ile Kahire arasında son derece etkindirler. Şîrâzî, Mısır'da Dehvâr'ın en ileri gelen öğrencisi ve İslam medeniyetinin en önemli *kânûn* uzmanı, küçük kan dolaşımının kâşifi filozof-tabib İbn el-Nefis (ö. 1288) ile görüşür ve belki de birlikte çalışır. Nitekim Şîrâzî burada bulunduğu söylediği üç tane şerhten ilk olarak İbn el-Nefis'in eserini verir. İbn Nefis *kânûn*'u hem tümüyle şerh etmiş hem gözden

CHARLIE HEBDO AVRUPA'NIN 11 EYLÜL'Ü MÜ?

Yunus Emre Tozal

Fransa'nın sembol dergilerinden Charlie Hebdo'nun 7 Ocak 2015 tarihinde uğradığı saldırı, Avrupa'nın uzun süredir gündeminde olmayan ama çeşitli haberlerle bir şekilde varlığı devam ettirilen İslamofobiye turmandırmakla kalmadı, Avrupa'da yaşayan Müslümanlar için adeta bir dönüm noktası oldu. Saldırının ardından faillerin bulunmasına kadarki süre içerisinde tek konuşulan konunun olayın İslam adına yapıldığı iddiaları olması sizce tesadüf mü? Bu tesadüfü, Müslümanlarla uzun bir süredir birlikte yaşayan Avrupa toplumunun birbirleriyle olan etkileşiminde artık geriye atılmayacak adımların bir habercisi olarak okumak gerekebilir. Amerika'nın 11 Eylül'ünden sonra Amerikan toplumu'nun İslam'a bakışının değişmesi ve 2003'te Amerikan askerlerinin Irak'a girişiyle başlayan süreci bir film gibi izliyoruz.

Peki, yaşanan bu süreçler, Avrupa'da yaşayan Müslümanlar tarafından nasıl algılanıyor? Prof. Nilüfer Göle, 2009-2013 yıllarında Avrupa'nın 21 kentinde yaptığı "Gündelik Yaşamda Avrupalı Müslümanlar: Avrupa Kamusal Alanındaki İslam İhtilafları Üzerine Bir Araştırma" adlı kitabı, 2015'in Ekim ayında ülkemizde yayınlanmış, Türkiye'de pek gündeme gelmese de Fransa'da daha önce Fransızca yaymlandığı tarihlerde epey gündeme gelmişti. Göçmen "sıradan Müslümanlar" ile onların Müslüman olmayan komşuları ve hemşerileri olan "kökten" Avrupalıları yüz yüze tartışma toplantılarında bir araya getiren saha araştırmasının sonuçlarından belki de en önemlisi, laikliğin dayatılan egemen bir değere dönüştüğünde tartışmaların kolaylaştırma işlevini yitirdiği idi. "Düşünce ve cinsel özgürlüğün en ateşli savunucuları arasında 68 kuşağının varislerini görüyoruz." diyor Göle, Charlie Hebdo'nun da bu kuşağın temsilcisi olduğunu ifade ediyor: "Bu insanlar kendilerinden önceki kuşağın Kilise'yle olan savaşını, İslamiyet'e karşı olan mücadele ile sürdürüyorlar." Elbette Göle'nin, yeni bir kamusal kültürün ortaya çıkması için çözüm önerileri arasında "68 karşı kültürünün mutlaklık içeren kanaatlerinin eleştiriye açılması"nın yer alması da önemli. Siyaset teorisini Hannah Arendt'ten alıntıyla, "Kendi kimliğini ve farklılığını ortaya koymak bir vatandaşlık eylemidir" diyor Göle, Avrupa'da yaşanan özellikle başörtüsü hakkında okullarda istenilen özgürlüğü, cami yapımına dair başvuruları ve helal et başlıklı kamusal tartışmaları,

Müslümanların "kamuda kendi varlığını kabul ettirme çabaları" olarak niteliyor.

Charlie Hebdo olayı Avrupalı Müslümanlar için bir ilk değil. İslamofobi, bir algı operasyonu yapılarak propagandist eylemlerle Avrupa'nın gündemine sürekli getirildi. 30 Eylül 2005 tarihinde Danimarka'da yayın yapan Jyllands-Posten isimli gazetesinin İslam âleminin önderi Hz. Muhammed'i uygun olmayan biçimlerle tasvir eden 12 farklı karikatür yayınlaması ile tüm dikkatler Danimarka'ya çekilirken, Charlie Hebdo'da da epeydir bu tarz karikatürler yayınlamıyordu ve dergi, uzun bir süredir radikal gruplardan tehdit almaktaydı. Müslümanlara yönelik yapılan bu algıda önce bir yara açılıyor, ardından kaşındırılarak terörizme zemin hazırlanıyor, ilerleyen süreçte teröristlerin yaptığı eylemlerin sonucu Müslümanlara ve İslam toplumuna yıkılarak İslam'la terörizmi, Müslümanlarla teröristleri yanyana getirtiyor, son olarak Avrupalı Müslümanları birer hedef tahtası haline dönüştürüyor. Nilüfer Göle'nin bu çalışması, sürecin nasıl ilerlediğine dair, Müslümanların talep ettiklerine karşı neyle karşı karşıya geldiklerini gösteren kapsamlı bir çalışma olmuş. ■



Gündelik Yaşamda Avrupalı Müslümanlar
Nilüfer Göle
Metis Yayınları



ÇİÇEKLERİN ŞARKISI - Christine Breen

Aşk, ayrılık ve aile bağları üzerine umut dolu bir roman

"Sevgi dolu, sıcak ve dokunaklı bir hikâye... Maeve Binchy okurları, kayıp, aidiyet ve aile bağları üzerine bu romana bayılacak."

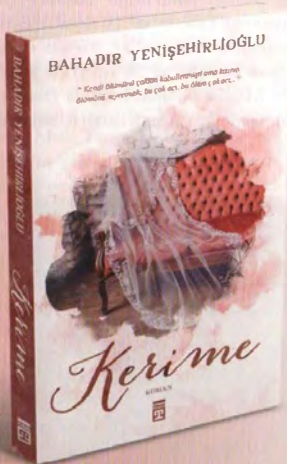
Booklist



BİR SABAH ERKENDEN - Virginia Bailey

Bir hayat kurtarmak, kaç hayata bedeldir?..

Savaşın açtığı yaralar, aidiyet, aşk ve aileri bağları üzerine, unutulmayacak bir roman...



KERİME - Bahadır Yenişehirlioğlu

"Güneşim doğar mı, bilmem."

Kalemiyle pek çok ailede gizlice kanayan bir yarayı silmeye çalışıyor Bahadır Yenişehirlioğlu. Kerime artık Timaş Yayınları'nda...



AŞK-I HÜZÜN - Nuriye Çeleğen

"En unutulmayacak yüz, anne yüzüdür..."

Nuriye Çeleğen, Peygamberimiz'i annesi Hz. Âmine ve sütannesi Hz. Halime'nin dilinden anlatıyor. Her kalbin sırrı aşk-ı Muhammedî'dir (asm). Ve aşk-ı Muhammedî'ye (asm) ulaşamayan her kalp eksiktir.

AVRUPA DÜŞÜNCESİ NASIL OLUŞTU?

Abdurrahman Üzülmöz

Jacqueline Russ'a göre düşünce tarihi, felsefi doktrinler tarihinden farklı olarak insan ve toplum hayatını kapsayan bilim, din, hukuk, sanat ve edebiyat gibi gelişmeleri de içermektedir. Keza düşüncesini sadece "üstyapı" veya "izdüşüm" olarak görülmesi yerine "objektif varoluşa sahip olan ve uygarlıkları yaratıp şekillendiren dinamik güçler" olarak algılanması gerektiğini vurgulamaktadır. "Avrupa Düşüncesinin Serüveni" kitabında düşüncelerin kendilerine özgü bir gelişim çizgisi olduğunu varsayan Russ, bir taraftan bu düşüncelerin bir panoramasını sunmaya çalışırken diğer taraftan da bu düşüncelerin ortaya çıktığı koşullar, tarihsel olarak gelişimleri, çizgileri ve nihayet ulaştıkları "son nokta"yı tespit etmeye çalışmaktadır.

Kitabın başlığında da vurgulanan "Avrupa"nın ne anlama geldiğinden de söz açmak gerektiği açık. "Avrupa"dan kastın bir coğrafi bölge olmadığını kesin; üstelik kitabın alt-başlığında Avrupa'nın müteradili olarak "Batı" kavramına yer verilmiştir. Bu durum ikisinin özdeş görüldüğünü bariz şekilde yansıtır. Zaten yazar da açıkça ABD'nin de Avrupa'nın bir parçası olduğu belirtiliyor. Ancak bu sizi yanıltmasın. Kitapta, özellikle Rönesans'tan sonraki dönem anlatılırken Avrupa, neredeyse sadece Fransa, Britanya, Almanya ve İtalya'dan ibaret... Diğer Avrupa ülkeleri ikincil, hatta üçüncül önemde sanki... N. Kopernik'ten (1473-1543) bahsedilmesi dışında Polonya'dan, S. Kierkegaard (1813-55) dışında Danimarka'dan bahsedilmiyor mesela. Hatta G. Galileo (1564-1642), Kopernik ve Giordano Bruno'ya (1548-1600) kitabın toplam hacmiyle kıyaslandığında uzun sayılabilecek derecede yer verilmişken aynı dönemin ünlü Danimarkalı astronomu Tycho Brahe'nin (1546-1601) adı dahi geçmiyor. Acaba gözden ben mi kaçırdım diye dizine baktım. Ama orada da adına rastlayamadım. Herhalde bu basit bir unutkanlık olmasa gerek. Rusya başta olmak üzere doğu Avrupa'nın "Avrupa/Batı" kategorisinin içinde algılanmadığı topluluğu açık... Bunu, "Avrupa"dan kastın Katolik Avrupa (Protestan mezheplerin de Katolikliğin içinden çıktığı unutulmamalı) olduğu, Ortodoks Hristiyanlığın "nedene aşığında olduğumuz Yunanistan hariç- bunun içinde görülmediğinin göstergesi olarak okuyabiliriz.

İlginçtir ki eserin Fransızca orijinalinin yayımlandığı 1998'de Avrupa Birliği, sınırlarını orta ve doğu Avrupa ülkelerinin de içeriye alınması için çalışmalarla çöktan başlamıştı.

Burada Avrupa'nın sınırlarının nasıl çizildiğine geliyoruz. Sahi Avrupa'nın sınırları nereye kadar uzanır veya nerede biter? Keza bu sınır tarihsel olarak sabit mi kalmıştır yoksa değişken midir? Russ bu soruları sormak ihtiyacı duymuyor. Sanki Avrupa muhayyel bir icat değil, zaten var olan oluşum ve sikiirdir. Ona göre "Avrupa düşüncesi Roma İmparatorluğu'nun kuruluşundan itibaren sürekli karşı karşıya gelen iki farklı dünya tasavvuru -Yunan ve Yahudi-Hristiyan düşüncesinin çatışmasının ürünüdür." Siz bu çatışmayı din (Kilise)-bilim/özgür düşünce çatışması olarak okuyunuz. Elbette ki "Avrupa" çeşitli çatışmalardan bağımsız anlaşılamaz. Mesela en azından Müslümanların Endülüs ve Sicilya'ya ele geçirmesinden itibaren Müslümanlarla İslam'la çatışarak kendini inşa etti. Gene bu çatışma kendi içinde sadece bir



Avrupa Düşüncesinin Serüveni

Jacqueline Russ
Çev.: Özcan Doğan
Doğu Batı Yayınları

din-bilim çatışması olarak tezahür etmedi. Reform ve sonrası gelişmeler aynı zamanda Katolikliğin içindeki çatışmaya da işaret eder. Keza Roma tarihindeki "partici-plep" mücadelesinin gene sınıflararası mücadele olarak devam etmediğini söylemek mümkün mü? Bu mücadelenin düşünsel gelişim üzerinde bıraktığı tesir de inkâr edilemez elbette. Zira Avrupa'nın kendisini "öteki" üzerinden tanımladığı ve kendi kimliğini bu şekilde inşa ettiği bir mütearifedir. Gene doğu ve orta Avrupa'nın bir kısmı uzun yıllar Osmanlıların egemenliğinde kaldı. Rusya'ya gelinece; batı Avrupa'da bugün bile Avrupalı olarak görülmediğini izahla gerek yok. Bir icat olarak Avrupa'nın oluşumunun tarihsel olarak sınırlarının değişiminin izahını bir tarafa bırakıyoruz. Bu konuda ayrıntılı bir okuma için Gerard Delanty'nin *Avrupa'nın İcadı* (Çev. Hüsmettin İnauç, 3. Baskı, İstanbul: Adres, 2013) adlı eserine bakılabilir. Burada sözü edilen tarihsel gelişim şemasından da bahsetmek yerinde olacaktır. Kitapta Avrupa medeniyetinin ve bunun bir sonucu olarak Avrupa düşüncesinin kaynağına kadim Yunan ve Roma medeniyeti yerleşiyor. Bunun, XVIII ve XIX. yüzyılda kadim Yunan medeniyetinin "Batı medeniyeti" tarafından –en başta sanat tarihi üzerinden– sömürgeleştirilmesinin bir sonucu olduğunu söyleyebiliriz. (Çağdaş Yunan kimliğinin yaratılması da bu realitenin Yunan aydınları tarafından kabullenilmesi, bir başka kadim Yunan'ın [dolaysıyla Yunan kimliğini] "Batı"nın bir uzantısı haline getirilmesinin sonucu.) Medeniyetin tarihsel gelişim çizgisi ise Mezopotamya'dan başlatılıyor elbet. Mısır, İbrani ve Fenike medeniyetleri üzerinden kadim Yunan medeniyeti, sonra da Roma medeniyeti doğuyor. Daha sonra kuzeye yönelir her batı ülkesini ayrı ayrı modern döneme taşıyor yazar. Bu tarihsel şema (medeniyetin yolculuk şeması), vaktiyle J. Winkelman'nın (1717-1768) kurguladığı şemadan farklıdır. Zaten günümüzde dahi arkeoloji müzelerinde objelerin sergilenmesi (siz insanlık tarihinin veya medeniyetlerin gelişiminin kurgulanması olarak okuyunuz) bu şekildedir. Russ'ın düşünce tarihini aulatan kurgusu da söz konusu medeniyet tarihi kurgusunu benimsediğini göstermektedir.

Medeniyetin gelişim kurgusu demişken, Russ'ın gerek bu tarihsel şemanın ve gerekse genel manada Avrupa düşünce tarihini anlamlandırmken muhafazakâr olduğunu belirtmeden geçmeyiz. Avrupa düşüncesinin tarihsel gelişimi süreklilikler esas alınarak anlatılıyor zira. Bu çerçevede kadim Yunan'da var olan doğa düşüncesi –her şey physis'ten (doğa) doğar düşüncesi- ile "Natüralizm" ve "Rasyonalizm" arasında devamlılık olduğunu ileri sürmektedir. Gerçi aydınlanmanın ürünü natüralizm ve rasyonalizme tepki olarak

“

Rönesans ve Aydınlanma Çağı iki önemli kırılma noktası olarak işaretlenmiştir. Russ'ın (gelecek) projeksiyonuna göre bir diğer kırılma noktası ise XX. yüzyıldır. Çünkü "Modern Zamanlar" a yön veren XVIII ve XIX. yüzyıl felsefelerinin ve sair kavramsal şemaların (Yahudi-Hristiyan geleneği, Yunan natüralizmi) yetersizliği bariz bir şekilde anlaşılmıştır artık.

"Romantizm" gibi akımlar da ortaya çıkmıştır. Ancak bu durumun ana-akımı belirleyici olmadığını ve tarihsel gelişime mani olmadığını düşünmektedir:

Ancak sürekliliğin vurgulanması, kırılma noktalarının olmadığı/inkâr edildiği yanlışlığı yaratmamı. Önemli kopuş noktalarına da dikkat çekilmektedir. Rönesans ve Aydınlanma Çağı iki önemli kırılma noktası olarak işaretlenmiştir. Russ'ın (gelecek) projeksiyonuna göre bir diğer kırılma noktası ise XX. yüzyıldır. Çünkü "Modern Zamanlar" a yön veren XVIII ve XIX. yüzyıl felsefelerinin ve sair kavramsal şemaların (Yahudi-Hristiyan geleneği, Yunan natüralizmi) yetersizliği bariz bir şekilde anlaşılmıştır artık. Söz konusu "mücadele içinde ulaştığımız noktada, insana ve evrene dair bu tasavvurlar kendi sınırlarını keşfetmiş ve kesin bir zafere ulaşmanın imkânsızlığını görmüştür. Bizleri yeni bir dünya tasavvuruyla buluşturarak bu sonuçsuz kavgadan çıkmak, bu anlamsız savaş aşınak XXI. yüzyılın eseri olacaktır."

Son olarak Russ'ın şu soruya verdiği cevap ve bundan hareketle ileri sürdüğü öngörüye kulak verelim: "Yahudi-Hristiyan Tanrı ile Helen kozmolojisinden miras alınan Doğa arasındaki iki bin yıllık mücadele nasıl bir boyut kazanır? Bu ikisi arasındaki çatışmalar artık eskisi kadar şiddetli değildir. Hristiyanlık gücünü kaybeder, çünkü Avrupa düşüncesi temel itibariyle laikleşmiştir; bununla birlikte logos da yeniden sorgulanma halindedir; bu sorgulamada Hristiyanlık inancı nedeniyle değil, akıl düşüncesini etkileyen içsel kriz nedeniyle gerçekleşir. Antik Yunan'dan gelen akılcı söylem artık sınırlarını açık bir biçimde fark eder. Öte yandan, Doğa düşüncesi çağdaş felsefi ve epistemolojik alanı aydınlatır. Yunan natüralizmi XXI. yüzyıla yön verecektir belki de."

Yaşasaydı bugün de aynı öngörü çerçevesinde mi düşündü Russ? Bilmiyorum, ama aklıma takılan soru bu. ■

BÜTÜN SAADETLER MÜMKÜNDÜR

YAKINDA

YÖNETMEN
SELMAN KILIÇASLAN

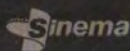
YAPIMCI
ZÜLFİKAR KÜRÜM

ARIF
ERKİN

KEMAL
UÇAR

RUHI
SARI

NILAY
ERDÖNMEZ



ELVEDA GÜZEL VATANIM

YAHUT İTTİHATÇILIĞI BUGÜNDEN OKUMAK

Erkan Şimşek

Dünyanın farklı ülkelerindeki modernleşme hareketleri genelde sembolleşmiş kurumlar/kişilerin desteği veya doğrudan sahiplenmesiyle ilerlemiştir. Ne zamanlar? Genelde 19. yüzyılda... Bazen biraz önce-
sinde, biraz sonrasında...

İtalyan modernleşmesinde Carbonari, Yunan özgürlük hareketi içinde Filik-i Eteryai, Makedonya özgürlük hareketini temsil eden VMRO (İç Makedonya İhtilalci Örgütü) ve nihayet Osmanlı-Türkiye modernleşmesinin temel öznelere İttihat Terakki Cemiyeti (İTC) bunlardan bazılarıdır. Bunların içinde VMRO (kuruluşu 1893) ve İTC (kuruluşu 1889) mensupları Makedonya'da sık sık birbirlerine karşı gerilla savaşı vermiş; örgütlenme biçimi, silahlı yapıya hatta yemin metinleri itibarıyla birbirlerine ilham kaynağı olmuşlardır.

Her ülkenin kendi toplumsal, siyasal koşullarına göre farklı motivasyonlarla doğan, farklı işlevleri olan bu 19. yüzyıl özgürlük hareketlerinin kabaca milliyetçi, modernist, laik ve anti-monarşist çizgileri vardır. Ulus devlete giden sürecin "müjdeleyicileri" bu örgütler olmuştur. Sloganları da "ölüm ya da özgürlük" şeklinde adeta klişeleşmiştir. Yunanistan'da "eleftheria i thanatos", Makedonya'da "sloboda ili smrt", Türkiye'de de ittilatçı kadroların yönettiği millî mücadele döneminin sloganı olan "ya istiklal ya ölüm" bu örgütlerin şüresel bir özeti gibidir. Bu tür örgütler genellikle aydınlar, küçük toprak sahipleri, gazeteciler, askerler ve esnaf gibi entelektüel, girişken, ekonomik dinamizmi olan veya millî duyguları güçlü sınıflar içinden doğmuştur. Bu örgütler aynı zamanda, laikliğe dayanan, modern eğitim kurumlarını tesis etmeye çalışan, dinî yönetimlere mesafeli, cumhuriyet – demokrasi gibi siyasal prensiplere yakın duran kitle hareketleri olarak birer kurucu zihniyet olmuşlardır.

Ancak bu örgütlerin birçoğunun kaderi karşı çıkımları rejimlere dönüşmekle nihayete ermiştir. Antikomünist Raymond Aron "Hürriyet adına başlayan ayaklanmaların istibdatla sonuçlanması Marksizm'in tarihi dramıdır." der. Bu sözü Marksizm bağlamında tartışmayıp Türkiye'deki ittilatçılık – neo-ittihatçılık tartışmaları için ödünç alırsak fotoğraf netleşir. İttihatçılık da,

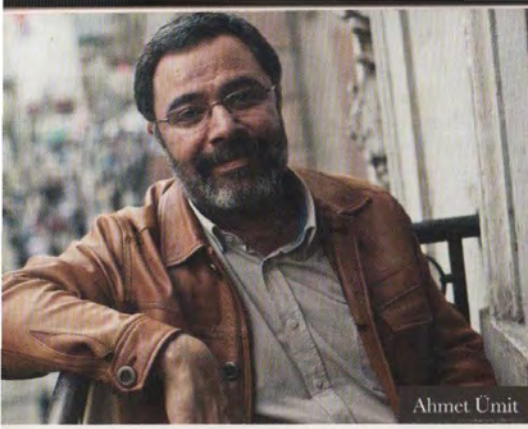
karikatürleştirirsek eğer, iktidara geldikten sonra, karşı çıkıp devirdikleri II. Abdülhamit rejimine yer yer rahmet okumuştur. Ahmet Ümit'in ittilatçılık okuması ve romanı bağlamında bu noktaya geri döneceğiz.

Tarih kitaplarını yeni açmış genç okurlar için biraz geriden başladığımız bu giriş İTC'nin ne olduğu ile devam edip az sonra Ahmet Ümit'in *Elveda Güzel Vatanım* romanına geçeceğiz. Ama şimdi biraz daha "giriş"e devam... İTC, Osmanlı Devleti'nin son yıllarında gizli bir cemiyet olarak kurulmuş, yukarıda saydığımız karakteri-
stiklere uygun, gazetesi, ordu içinde yapılaşması, silahlı fedaileri, güçlü entelektüelleri olan, akabinde partileşmiş, iktidara gelmiş, kurucu unsur olmuş, alihaye siyaset alanı açmış, Osmanlı medisini sol ve hatta feminist tartışınlarla tartışmış ama aynı zamanda Ermeni katliamlarının da faili olmuştur. 1918'de kendini kapatsa da küçük bir boşluktan sonra cumhuriyetin kurucu kadroları içinde dönüşerek de olsa yaşamasını, yönetmesini bilmiştir. Tâ ki bugünlere kadar...



Elveda Güzel Vatanım

Ahmet Ümit
Everest Yayınları



Ahmet Ümit

Nihayet romana gelirsek: Elveda Güzel Vatanım (EGV), Ahmet Ümit'in birkaç kanaldan ilerleyen romanları içinde (Başkomser Nevzat polisiyeleri, tarihî romanlar, siyasi polisiyeler vs) farklı yerde duran tarihî/siyasi bir roman...

Roman, İtihatçı fedai Şehsuvar Sami'nin etrafında dönüyor. Bir de tabii, bir Ahmet Ümit, klasiği olarak erkek jönün azınlıktaki sevgili var. Yahudi Ester. Ahmet Ümit bu toprakların eski zamanlarda kalmış çoğulculuğunu ve kültürel zenginliğini hep bu karakterler üzerinden anlatıyor. Başkomser Nevzat'ın Ermeni sevgilisi Evgenia da bu inkanı veriyor yazarı. "Biz eskiden böyleydik." diyebilmesini sağlıyor. Şehsuvar ile Ester'in aşkı da bir zamanlar bu ülkenin bir şehri olan Selanik'te başlıyor. Elveda denilen vatan da işte burası: Selanik. Tabii, romanı bitirince vatandan kastın sadece Osmanlı'nın eski toprakları değil; bir yaşam biçimi, bir ruh hali olduğunu anlıyoruz. O bir daha asla geri gelmeyecek olan yıllar. EGV bu haliyle, irrasyonel bir "yıkılan Osmanlıya ağıt" merasimine dönüşüyor. Yıkılışı çok daha insani bir yerden inşa ediyor. Asıl ağıtım o zamanın ruhuna yakıyor.

Yakmasına yakıyor da beş yüz küsur sayfalık romanda insan ister istemez çok daha fazlasını bekliyor. Romanın sonuna yaklaştıkça o bir türlü "patlamayan tüfek", yani gerçekleşemeyen dramatik patlama, romanın romanlığını götürüyor; geriye tarih kalıyor. Romanın romanlığını götüren bir başka nokta da kurgusu. Öncesinde birkaç cümleyle romanı özetleyeyim: Cumhuriyetin kurulması ve İzmir suikastının ardından İstanbul'da bir otelde kendi iç hesaplaşmasını yapan İtihatçı fedai Şehsuvar, kişisel tarihini günbegün mektuplaştırıp eski sevgilisi Ester'e yollar. Bu mektuplar, Şehsuvar'ın 1907'de cenniete girişinden 1926 İzmir Suikastı sonrası yaşananlara kadar geçen yaklaşık 20 yıllık dönemin olaylarını anlatır.

Sıkıntı da burada başlıyor. Mîsal; bir Osmanlı bürokratına karşı düzenlenmiş suikastın en ince detaylarını (tetikçi İlan sokağa sapıtı, İlan binanın önünde ateş etti) veyahut bir dönemi temize çekecek veya karanlığa gömecek bir tarihîsel tartışmayı sevgiliye yazılmış romantik bir mektuptan okuyoruz. Ahmet Ümit'in yazınsal tercihlerine karşıya değiliz de konu İtihatçılık olunca bütün bu detayları aşk mektuplarına yedirmek fazlasıyla zorlama bir tercih. Üstüne bir de o bildik Ahmet Ümit polisiyelerine has gizemler de eksik kalınca, edebiyatsız bir romanla karşı karşıya kalıyoruz. Birkaç güzel İstanbul tasviri, aynı derecede güzel Selanik mercisyelerini çıkarınca geriye bir II. Abdülhamit / İtihat Terakki / Cumhuriyet kronolojisi kalıyor.

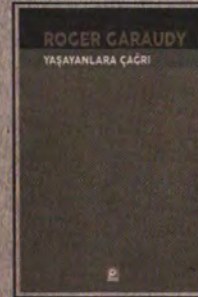
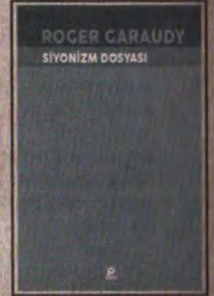
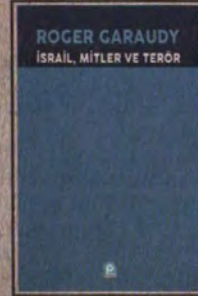
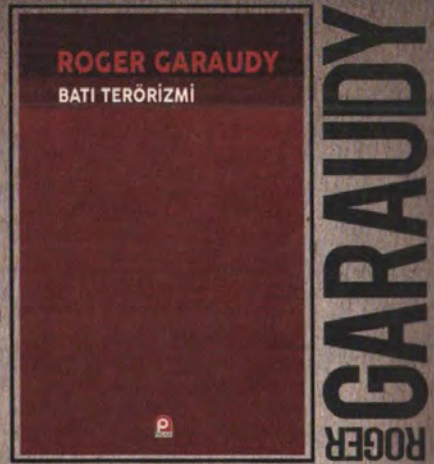
Bu durumda en doğrusu EGV'deki tarihe, yani Ahmet Ümit'in İTC okumasına şöyle bir değünmeye çalışmak. Çalışmak diyorum, zira tarihçi değilim. Ama romanın niyetini sezmek için tarihçi olmaya gerek yok. Ahmet Ümit'in İtihatçılık okumasına geri döneceğiz demiştik. Türkiye'de İtihatçılığın tarih yazımı kabaca iki ekolden ilerler. İlginçtir ikisi de yabancıdır ve ikisi de Türkiye'deki yaygın yaklaşımların özeti gibidir: Feroz Ahmad ve Erik Jan Zürcher'den bahsediyorum. Bu ikilinin kitapları bilhassa akademideki İTC analizlerinin çerçevesini oluşturur. Kemalist / özcü yaklaşımlar Feroz Ahmad'a yaslanırken, liberal / sol çevreler İTC'yi Zürcher'in yaklaşımıyla analiz ederler. Tabii bu durumu biraz da karikatürleştirdim. Türkiye'de birçok tarihçinin soğuk kanlı / hakikat kaygısı taşıyan çalışmaları da yok değil. Ancak Ahmet Ümit'in okuması dahil yaygın birçok İTC analizi hâlâ bu iki paradigmaya sıkışmış durumda. Batı'da ve burada İTC hakkında sayısız yeni kaynak, belge, yorum çıkıyor. Türk tarih yazıcılığının yeni bir okunayı inşa edeceğine olan ümidimizi koruyarak yine romana dönelim. Dönmeden önce de bir karakterler molası verelim: Ahmet Ümit gerçek isimleri, kendi mahsulü kurgu karakterlerden daha iyi ele alması. Hatta fazlasıyla da insanlaştırmış. Hem II. Abdülhamit'i hem de onun muarızı Talat Paşa'yı günümüzdeki çift taraflı yaygın kalıpların dışında çıkararak teşhis etmiş, melek / şeytan ikilemine düşmemiş ama bir şekilde de pozitif noktalardan romanına buyur etmiş. Meclis kapatan, ülkeyi istiblatla yöneten bir padişahı edebiyat seven, ağırbaşlı, güngörmüş bir ihtiyar olarak okurken; katliamlar tasarlayan zalim bir siyasetçiyi dostluğa önem veren, serinkanlı, vefalı, adeta halkçı biri gibi görüyoruz. Ümit, filtersinden geçirdiği bu iki isim için adeta okuru üzmeye davet ediyor. Trajedilerini açığa çıkarıyor. Romancıyı bunun için suçlamak edebiyata ihanet olur, lakin okuduğumun roman olduğunu unutup

buradan tarih öğrenmek isteyenler için bu kısımların yanıltıcı olacağı aşikar.

Ahmet Ümit, hem kitaptaki ele alış biçimiyle hem de kitap eksenli olarak verdiği söyleşilerde itihatchılığın biraz da bugünün AKP iktidarını tanımlama tarihi bir pozisyona oturtmak ve hatta deşifre etmek için kullanıyor. Bu benim zorlama yorumum da olabilir ancak tarihçi olmadığım için bu cahil cesaretini gösterebilirim sanırım.

Şüphesiz İTC ile CHP arasında, DP arasında, MHP ve AKP arasında illiyetler kurulabilir. Hatta kurucu iktidar olmaları hasebiyle bu bağları sadece CHP ve AKP bağlamında da ele alabiliriz. Lakin bu her zaman çalışan bir formül olmayabilir. Tarih ve roman ekseninde anakronizm tuzağı tuzakların en büyüğüdür. Aktörlerin, dönemlerin önüne arkasına da bakmak gerekiyor biraz da. AKP'nin 13 yıllık performansını da Raymon Aron'un yukarıdaki saptamasına denk düşürebiliriz; upkı İTC'de olduğu gibi. Ancak AKP'yi yerli yerine oturtmak için İTC: bagajına hiç ihtiyacı yok. Artık güncel tarihi başka simgelerle, başka tarih yazımı paradigmatları ile ele almak gerekiyor. Yoksa bu bir kırsaldöngü. Abdülhamit heyküsünün panzehiri olarak kurulan cumhuriyeti eğer bugün "ancien régime", yani Eski Türkiye haline geldiyse ve AKP iktidarı İTC ile eş görülürse aynı Atatürk cumhuriyeti bu sefer II. Abdülhamit rejiminin kendisi oluyor. AKP'nin zulmüne karşı iktidara gelecek "Post AKP" bir yapının kendi zulüm siyasetini inşa edeceği bir gelecek tasavvurunda yine itihatchılık anlatıları ile analiz yaparsak bu sefer de bugünün AKP'si için sâbık Abdülhamit rejimi denecek. Kırlmayan tarihsel döngüler.

EGV'nin hendeki çağrışmaları bu oldu. Güncelle dair yapılacak siyasal bir eleştiriyi, yakın tarihin bereketli sularında gezdirip aşk ve spekülâtif tarih anekdotlarıyla süslemek. EGV, komuyla ilgili olanlar için sürprizlere kapalı olsa da hakkını teslim edelim tarihin bu bahsini okumamış okurlar için çok cazip gelecektir. İlgiyi de artıracaktır. Ancak Türkenin itihatchılıkla ilgili zengin bir roman geçmişi var ve bu külliyyatı düşünürsek EGV ve Ahmet Ümit yeni hiçbir şey söylemiyor. Metnin dramı da en büyük sorunu da zaten bu. Özetlersek; Şehsuvar Sami'nin geçmişi azalı bir itihatchıcının hakikatlerine tekabül ederken, onun romandaki güncel hali, hesaplaşma biçimi ve vicdanlı tarafa geçmiş hali, sanki Ahmet Ümit'in kendi düşünsel dünyasını ve siyasal pozisyonunu temsil ediyor. Ahmet Ümit'in neden pişman ve karanlıktan aydınlığa geçmiş bir itihatchıcıyı lirik bir şekilde stilize ettiği ise romana ve Ümit'e dair naçizane benim kafamdaki en büyük soru. ■



babil
com

Yaynevimizin Tüm
Kitaplarını bulabilirsiniz



Alemdar Mkt. Çatalçeşme Sk. Otfre Han No: 27/15 Çatalçeşme - İstanbul
0212 520 98 90
www.pinaryayinlari.com pinaryayinlari@gmail.com





KURSAKTA KALDI AŞKI!

İlyas Koç

"... temel derdim keşke sadece aşk olsaydı. Aşk ve memleket insana neler eder, onu anla[t]maya çalıştım." Yeni romanı "Ucunda Ölüm Var"ın okurla buluşmasından sonra kendisiyle yapılan bir röportajda bunları söylüyor Kemal Varol. "Ağaç Kadını" figürü üzerinden Anadolu'nun kadim bir geleneğini bizlere hatırlatan Varol, hem "kursakta kalan" destansı bir aşkı terennüm ediyor hem de doğuya özgül "hikâye içinde hikâye" anlatma tekniğine başvurarak çağının aktüel sorunlarına eğiliyor: Ucunda Ölüm Var, Tanpınar'ın Beş Şehir'ine ilave ettiği masalsi mekânları ve harikulâde kurgusu ile okuyanın dimağında latif bir tat bırakıyor.

Fuzulî'nin, "âlemde her ne var ise aşktan ibaret ve aşktan gayrısınm kil ü kâl [dedikodu] olduğunu" ifade eden o vezir beytinin üzerinden bin yıldan fazla bir zaman geçti. Öyle ya, aşk öyle efsünkâr bir kelime ki iklimine giren herkesi "dünya ve mâliha"ya yabancılaştırabiliyor. Bu topraklarda bir ömrü heder eden nice aşk hikâyeleri yazıldı, nice sevda nağmeleri söylendi asırlardır. Hemen hemen hiçbirisi, âşk ve maşûkun gözüne perde indiren bu sihirli kavramın yanına Fuzulî'nin "kil ü kâl" olarak ifade ettiği gerçek hayatta varolagelen acıları, kederleri, zulûmleri, sefâletleri, kısaca dünya meselelerini ilâştirmede. Çağma tamlık etme derdinde olan Kemal Varol, bize salt tozpembe bir aşk hikâyesi anlatmıyor. Ülkücüsinden İslamcısına, askerinden gerillasına kadar türlü türlü karakterin etrafında "kendî olamayan, olmasına izin verilmeyen, kendisine giydirilen elbise her seferinde bir yerinde pot yapan, sahillikle yaşamaya mecbur bir memleketin doğasını" aktarıyor.

Romanın ana kahramanı Ağaç Kadını, aşkı kursağında kalmış bir sevda mahlûlû. Şehir şehir kasaba kasaba dolaşıp yüzlerce cenaze evinde ağıt yakar ve geçimini bu yolla temin eder. Başkasının cenazesine mi ağıt yakmaktadır yoksa yıllardır içinde öldüremediği aşkı için mi teryâd u fiğân etmektedir bilmiz. Ölmeye yakın kulağına çalınan bir sesle Heves Ali'sinin peşine

düşer. Ankara hariç, sırasıyla Tanpınar'ın Beş Şehir'ini dolaşır. Tanpınar'ın aksine, gittiği şehirlerin "arka sokaklarında sıradan insanların kirli hallerine" şahitlik eder. Uğradığı her yerde Heves Ali'sinden bir işaret olduğunu velunederken cenazelere katılır. Her cenaze sahibinden ölünün hayat hikâyesini dinler. Neticede mevtanın, yıllardır peşinden gittiği Heves Ali olmadığını anlar, ancak dinlediği hikâyeler yıllar yılı bu topraklarda yaşana yaşana adeta içselleştirilen zulûmler, acılardır. Son olarak öleceği masal-kent Arguvan'a geri döner.

Ucunda Ölüm Var, görünürde bir aşk hikâyesi anlatması karşın Ağaç Kadını'nın aşk hikâyesi üzerinden bu ülkede yaşanan acıları okura anlatan/aktaran usta işi bir roman. Toplumsal sorunlara değinirken okuru irite etmeyerek ve gerçek hayatta şahit olduğumuz problemleri edebiyatın büyüklü atmosferinde ironik bir dille eritmeyi başarak okunmayı fazlasıyla hak ediyor. ■



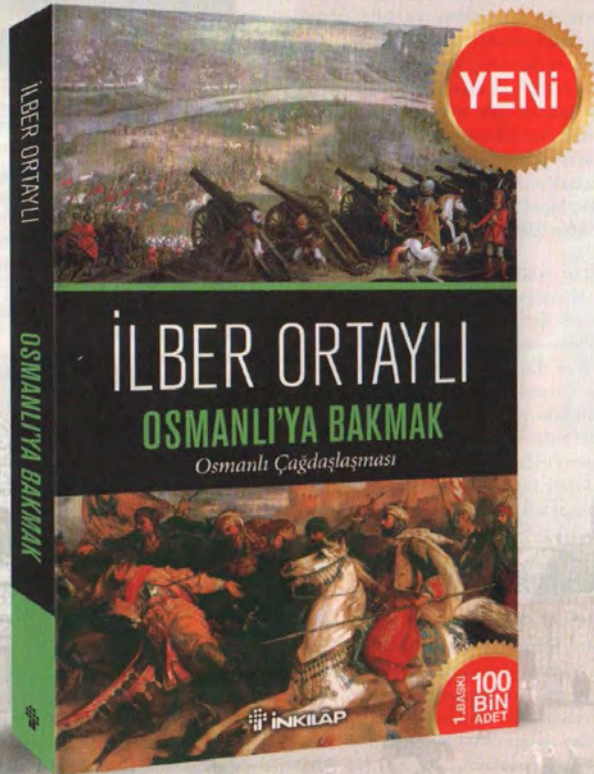
Ucunda Ölüm Var
Kemal Varol
İletişim Yayınları



İLBER ORTAYLI

OSMANLI'YA BAKMAK

*Mohaç'tan Kırım Savaşı'na... Cem Sultan'dan Kösem Sultan'a...
II. Abdülhamid, Ortadoğu, Balkanlar ve daha fazlası...*



İNKILÂP

İSTANBUL / Merkez Yenibosna • İSTANBUL / Sanal Mağaza • İSTANBUL / Fatih Hıdırlar • İSTANBUL / Avcılar Pelican Mall • İSTANBUL / Levent Metrocity
İSTANBUL / Acakent Coliseum • İSTANBUL / Bahçelievler Metroport • İSTANBUL / Małtepe Carrefour • İSTANBUL / Beykent Perla Vista • İSTANBUL / Ataşehir Migros
• İSTANBUL / Çağaloğlu Sirkeli • İSTANBUL / İNKILAP KIDS Acakent • ANKARA / Atlantis City Avm • İZMİR / Balçova • İZMİR / Çiğli • BURSA / Nilüfer

www.inkilap.com

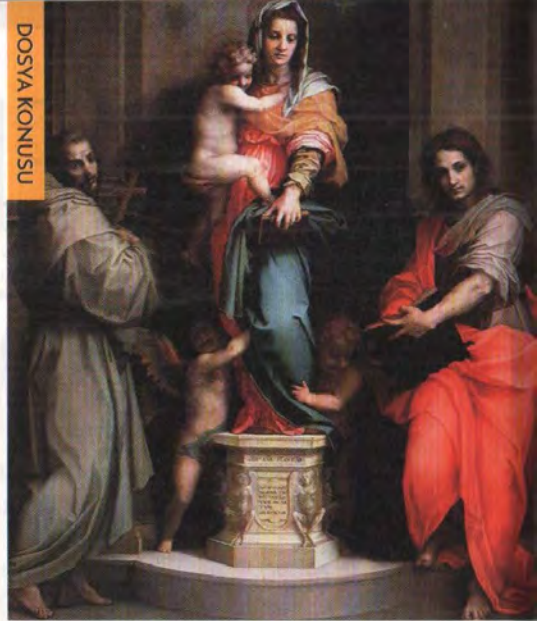
GÖZLERİNİ O SAAT MERYEMSIYORUM

İsa Karaaslan

Eğitim için babası tarafından İstanbul'a gönderilen Raif Efendi'nin en başarılı olduğu ders resim dersi-
dir. Resim yapmayı bir iç iladesi olarak görür. Çalıştığı
şirkette müdür muavini olan Harndi Bey'e olan öfke-
sini de resim çizerek ifade etmesi, kitabın dikkat çeken
taraflarından. Onun bu istidadı, mızacı hakkında
da bizlere ipucu verir. Sanayi Nefise Mektebi'ne git-
meyi düşünür bazen, fakat bu hevesi kısa süre sonra
söner. Kendisini, hakikatten ziyade hayal dünyasında
yaşayan sessiz bir çocuk olarak tanımlar Raif Efendi.
Öyle ki okumış olduğu romanların tesirinde kalarak
bu romanlardaki kahramanları kendisiyle özdeşleş-
tirir, hayaller kurar ve kurduğu bu hayal dünyasının
içinde yaşar. Kimi zaman Fahriye isimli bir kızı, yü-
zünde bir maske, belinde çifte tabancalarla, dağlar-
daki muhteşem mağarasına kaçırır, kimi zaman büyük
kâşifler gibi Afrika'da gezer, bazen meşhur bir ressam
olur ve Avrupa'yı dolaşır. İlk gençlik yıllarında en çok
etkilendiği yazarlar, Misel Zevako, Jül Vern, Aleksandr
Duma, Ahmet Mithat Efendi ve Vechi Bey'lerdir.

Raif Efendi, babası tarafından sabunculuğu öğren-
mesi amacıyla Almanya'ya gönderilir ve asıl mace-
rası da burada başlar. Şimdiye kadar yalnızca roman-
larda rastlanmış olduğu insanları Avrupa'da bulacağını
kurar zihninde. Raif Efendi'nin kendi çevresindeki
insanlardan uzak duruşu, kitaplarda tanıdığı hiçbir
insana gerçek dünyada rastlayamaması sebebiyledir.
Romanlarda hayal ettiği bir hayatın izlerini arar Al-
manya'da ve uğramış olduğu hayal kırıklığı ile şunları
söyler: "Hayatta hiçbir zaman kalemizdeki kadar ha-
rikulade şeyler olmayacağını henüz idrak etmemiş-
tim." Ve dünyanın sıkıcı bir yer olduğunu kanaat ge-
tirir, bütün şehri, müzeleri, hayvanat bahçelerini, resim
sergilerini dolaşır, tükenir şehir.

Yağmurlu ve karanlık bir Ekim gününde tesadüfen bir
resim sergisine girer. Kürk mantolu bir kadın portresin-
in önünde durur birden, çivilenmiştir adeta. Yıllarca
iç içe yaşadığı roman kahramanları kadar tanıdık
gelmiştir ona bu yüz. Halit Ziya'nın Nihal'i, Vecihi
Bey'in Mehçür'e'ni andırır resimdeki yüz.
Hatta mevlit dinlerken hayalinde canlanan Hz. Mu-
hammed'in annesi Âmine Hanım'dan bir parça bulur.
"O benim hayalimdeki bütün kadınların bir terki-
bi,



Raif Efendi'nin, Maria Puder'in masumiyetine benzettiği Andrea del Sarto'nun "Madonna delle Arpie" (1517) isimli tablosu.

bir imitazıydı." der bu an için. Raif Efendi, zihninde
idealleze ettiği kadını karşılaştırmıştır.

Büyülenip kaldığı bu portrenin Raif Efendi'yi en çok
çeken tarafı resimdeki kadının masumiyetinin, And-
reas del Sarto'nun meşhur Madonna tablosundaki
Meryem Ana tasvirine şaşırtacak derecede benzeme-
sidir. Etrafındaki insanlarda bir türlü izine rastlaya-
madığı anlamlı ve ölçülü masumiyete Maria Puder'in
portresinde rastlamıştır Raif Efendi. Maria Puder'le
karşılaşıncaya kadar başından hiçbir macera geçme-
miştir; hayal dünyasında kurguladıkları dışında. Bu
yüzden ilk karşılaşma anından da korkmaktadır. "Bir
kadın herhangi bir şekilde hoşuma gidiince ilk yaptı-
ğım iş ondan kaçmak olurdu." derçünkü. "Hayatımda
hiçbir kadının, hatta annemin bile gözlerine dikkatle
bakışımı hatırlamıyorum." ifadesi, Raif Efendi'nin
Maria Puder'in masumiyetinde bir anne şelkârine
rastladığını da gösterir. Cemal Süreya'nın "Beni Öp
Sonra Doğur Beni" isimli şiirinin biraz da son mısralarını
dakil gibidir Raif Efendi'nin Maria Puder'de gördüğü:
"Annem çok küçükken öldü / beni öp, sonra doğur beni."

Raif Efendi, günlerce serginin yolunu tutar ve büyü-
lenmiş bir vaziyette Maria Puder'in resmine bakar,
kapılar kapamıncaya kadar devan eder bu hâl. *Sevmek
Zamanı* filminde Halil'in Meral'e duyduğu aşk da böyle
başlar. Halil Meral'e: "Resmin sen değilsin ki... Resmin
benim dünyama ait bir şey, ben seni değil resmini tanıyorum.

Belki sen benim bütün güzel düşüncelerimi yıkarırsın." der. Raif Efendi de sergide Maria Puder ile karşılaşmasına rağmen resme öylesine kaptırılmış ki kendisini, tanıyamaz Maria Puder'i. Raif Efendi'nin Maria Puder'in tablosunda, daha önce yalnızca romanlarda karşılaşmış olduğu bir kadına rastlaması, tıpkı *Semek Zamanı*'ndaki Halil gibi onu bir korkuya sürüklemektedir; kaybetme korkusudur bu. Zihninde kurmuş olduğu güzelliğin, hayalin, hakikat âlemine dönüldüğünde yıkılacağından korkar Raif Efendi de. Orhan Pamuk'un *Masumiyet Müzesi*'ndeki Kemal'in, Füsun'a olan aşkıyla ona ait eşyaları biriktirmeye başlamasını hatırlatır bir taraftan da Raif Efendi'nin Madonna tablosunun kopyasını aramaya çıkış salınesi.

Herhangi bir yerde rastlayabileceğimiz, toplum tarafından görmezden gelinen silik bir kişilik gibi görünen, ötekileştirilen Raif Efendi, sessiz duruşunun, hüznü halinin ardında bir fırtınayı gizler. Sabahattin Ali'nin toplumsal gerçekçi tarafını tam da burada görürüz; okuyucunun farkındalık alanına girer birden Raif Efendi. Ahmet Hamdi Tanpınar, *Yaşadığım Gibi* isimli kitabında 'Aşk ve Ölüm' başlıklı yazısında 'Aşk ölümü gültümseyen yüzdür.' sözünü kendisi söylemediği için hayıflanır. Raif Efendi'nin Maria Puder'den sonra hayata küsmesi, çevresine karşı yabancılaşması, belki de tekrar ilk gençlik yıllarında olduğu gibi romanlardaki kahramanlara dönmesi, çalıştığı bankada, masasındaki kara kaplı defterin içerisinde yaşıyormuş gibi bir hayat sürmesi, Tanpınar'ın hayıflanmakta ne kadar haklı olduğunu gösteriyor. Rollo May'e göre "Her zaman için aşk hazzının gölgesinde yer alan ölüm" Maria Puder'den sonra bir türlü Raif'in peşini bırakmıyor; onu Maria Puder'in zamanına hapsediyor. ■



Kürk Mantolu Madonna
Sabahattin Ali
YKY

14 Şubat Sevgililer Günü'nde

'Hayatımdan eksik olma'
dediğiniz kişiye alacağınız
bu çok güzel hediye
babil.com'da



babil
com

SABAHATTİN ALİ'NİN AŞK SÖYLEMİNDEN PARÇALAR

Ümit Yaşar Özkan

Roland Barthes'ın Bir Aşk Söyleminden Parçalar'ı okurken sayfa kenarlarında yazarın aşk söylemini kurmak için okuduğu isimleri görürüz: Goethe, Freud, Winnicott... Bunların arasına neden Sabahattin Ali'nin adını da eklemeyelim ki. Aşkın hallerine dair başlıkları Bir Aşk Söyleminden Parçalar kitabından ödünç alıyorum ve Kürk Mantolu Madonna'yı bu başlıklara göre okumaya çalışıyorum.

Batmak

Raif Efendi gizemli bir batık olarak çıkar karşınıza. Anlatıcı bu batığın gizemini çözdükçe aşk hikâyesi açılır. Ama sonunda giz tamamen çözülemez. Aşka batmak, aşkla batmak... Kürk Mantolu Madonna tefrika olarak yazılmış olmasına rağmen kesintisiz ilerler. Kendi içinde kasımlara ayrılmaz. Bir solukta yazılmış gibidir. Bu kesintisiz esrimeye kendimizi kapturalım, onun hikâyesiyle beraber bataalım diye. Kürk Mantolu Madonna'yı okuyan on beş yaşında bir gençle diyalog:

- Okudum ve çok mutsuzum.
- Pekî, pişman mısın?
- Hayır.

Uzaktaki

Kimdir uzaktaki? Raif Efendi mi Maria Puder mi? "Ötekinin uzaklığından söz eden her erkekte değişik belirir." diyor Barthes. Maria ve Raif Efendi'yi birbirine yaklaştıran, onların kendi cinsel kimliklerine olan uzaklıklarıdır. Maria, kendisinde erkeksi bir taraf bulur; Raif Efendi de ise kadınsı bir taraf bulduğunu ona söyler.

Tapılsa

Maria, Meryem, Madonna... Resim sergisinde ilk karşılaşmalarında Raif konuştuğu kişinin Maria olduğunu fark edemez. Resmin ona annesini hatırlattığını söyler. Maria bir ikon olarak girer Raif'in hayatına. Belki sonunda tekrar bir ikona dönüşür.

Başa Çıkılmaz

"Sürmek neden yanımdan daha iyi olsun." Sabahattin Ali, modern bir Kerem ile Aslı hikâyesi yazmak istemiştir. Raif Efendi modern bir Mecnun sayılabilir mi ya da Kerem? Yirminci yüzyılın çölünde gizlenen bir münevi, bir iç yangınında kavruşan...

Aşkı Sevmek

"Tümüyle aşka özgü bir sapmayla özne nesneyi değil

aşkı sever." Raif Efendi, Maria'yı tamamen kaybettikten sonra bile aşkı sürdürür. Maria'nın akıbetini öğrendiğinde bütün hikâyeyi defterine yazarak yeniden yaşar.

Çileci Olmak

Raif Efendi'nin manastırı memuriyet hayatıdır. Kendini bu hayata mahkûm eder. Amirlerinin ve evdekilerin hor gören tavırlarını dervişane bir tevekkülle karşılar. Raif Efendi razı adamı mıdır yoksa içinde tuttuğu 'aşk sayha'sından aldığı güçle sessiz bir isyanın bayraktarlığını mı yapar?

Bekleyiş

Maria Puder'in mektupları kesildikten sonra Raif Efendi bekleyişini sürdürür mü? Kimi bekleyebilir ki artık? Hiç gelmeyecek olanı beklemek mümkün müdür? "Beklediğim varlık gerçek değil. Bekleyiş bir sayıklamadır."

Tutti Sistemati(Düzenini Kurmuş)

"Aşık önce çevresindeki herkesi 'düzenini kurmuş' olarak görür." Raif Efendi dağılmıştır. Disiplinli bir memur görüntüsü verse de onun içten içe sadakat gösterdiği çileci bir disiplinle bağlı olduğu sadece aşktır.

Yıkım

Raif Efendi'yi yıkan ayrılık, vuslatın imkânsızlığı hatta Maria Puder'in ölümü bile değildi. O, kendi "vefasızlığı"yla yüzleştiği anda asıl yıkımını yaşar. Fakat paradoksal olarak bu bile onun aşka ne kadar sadık olduğunu gösterir. Okur olarak biz onu mazur görmeye hazır olsak da o kendini affetmeyecektir.

"Ötekinin Hastasıyım."

Başlık nasıl da arabesk unılıyor. Maria Puder'e bulaşan tüberküloz mikrobi, Servet-i Fünun ile edebiyatımıza giren verem mikrobiyla aynı mıdır? Sabahattin Ali'ye böyle "ucuz" bir santimantalizmi yakıştırabilir miyiz? Hastane öykülerinden (ki bunlar eleştirel gerçekçi öykülerdir Dekolman gibi) Madonna'nın ince hastalığına ilerlemek daha sağlıklı olacaktır.

Oylar, Engeller, Terslikler

"Sanki rastlantı ona karşı dolap çeviriyormuşçasına aşık öznenin mutluluk ercğini engelleyen her yanının olgusal çekirdeği." Doğunun aşk hikâyelerinde araya giren kara çalllar, kara kedüler, rakipler vardır. Kürk Mantolu Madonna'da bunun yerini tesadüfler alır. Felek aşıklara cevretmeye bir şekilde devam eder. ■

BİR KAHVE VİRALİ OLARAK KÜRK MANTOLU MADONNA'NIN SERENCAMI

Cemil Üzen

Önce kahve fıncanının yanına yerleştirilmiş *Kürk Mantolu Madonna* fotoğrafının paylaşmak klişe oldu, sonra bu klişeyle alay etmek klişeleşti. Öte yandan, arkeolojik devirlerdeki benzer bir zaman kaymasını da yaşıyoruz. Nasıl ki Avrupa'da Paleolitik Çağ yaşanırken aynı devirde Anadolu'da Neolitik Çağ yaşamıyor idiyse, *Kürk Mantolu Madonna*'nın kimi okurları kahveli fotoğraf paylaşma çağın yaşarken başka bir grup okur da bu paylaşımlarla eğlenme, bir başka grup da bu eğlenen grubu sıradan ve sıkıcı bulma çağını yaşıyor.

Kürk Mantolu Madonna bir roman mıdır artık? Bir aksesuar mıdır? Ya da modası geçecek bir aksesuar mıdır? Bir meta olarak anlatının önce mahiyetinin, dolayısıyla kullanım değerinin değişimine, ardından bu yabancılaşma mahsulü yeni metanın da tekrar dönüşüme uğrayıp yeni bir kullanım değerine kavuşmasına şahit olduk. Peki, bu dönüşümün "öykü" ile bir bağını kurabilir miyiz? Neden yazınımdan on yıllar sonra *Kürk Mantolu Madonna* bu denli kıymete bindi? Zamanının çok ötesinde, çağdaşları tarafından anlaşılamayan, *Sadeleri Ayarlama Enstitüsü* ya da *Tutunamayınlar*'ın kaderini paylaşan bir metin olduğunu sanırım hiçbirimiz iddia edemeyiz. Ne oldu öyleyse?

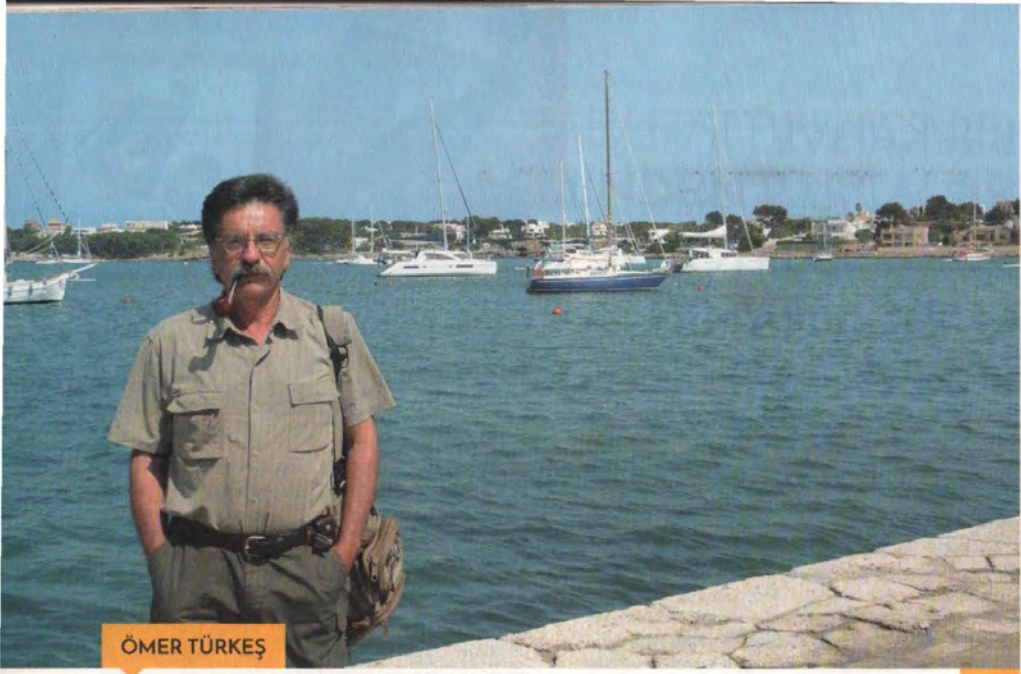
Kitabın tekrar hatırlanmasında ve popülerleşmesinde Yapı Kredi Yayınları'nın gösterdiği muazzam çabamın elbette önemli payı var. Fakat *Kürk Mantolu Madonna* bir "pazarlama mucizesi" değil. Üstelik, her ne kadar öznel bir alan da olsa, edebi niteliği tartışmalar arasında kabul görmüş bir eserdir. Sabahattin Ali'nin trajik yaşam öyküsü bu popülerleşmenin bir parçası olabilir mi peki? Satılan milyon adet kopyanın alıcılarının genel anlamda Ali'nin yaşam öyküsünü bilmediği ya da Ali'nin ideolojik çizgisinden uzak olduğu düşünülürse, sanırım sorumuzun cevabını burada da bulamayacağız.



Fotoğraf: Leyla Görgeç Kaya

Belki de meselenin öznesi olan, "altı çizilecek, sosyal medyada paylaşılacak cümle" avcısı yeni okur tipine kulak vermeliyiz. Raif Bey'in naif tavrından, kırılğan kişiliğinden, yalnızlığından ve Maria Puder ile tam da bir yalnızım hayal edeceği türden karşılaşp aşık olmalarından etkilendiklerini görmek için şöyle hızlıca internette dolaşıp "Biriniz de Raif Efendi gibi sevemez miydiniz?" (Elbette soru ekini ve "de" bağlacını ayırmıyorlar!) diye dert yananları görmek yeterli. İnsanlar *Kürk Mantolu Madonna*'da "nostaljik" bir aşkı görüyorlar her şeyden önce. Nostaljiden anlamamız gereken bir şeyin eski olduğu için değil; yitip gitmiş, erişilemez olduğu için kıymete binmesidir. Bu noktada, bir tüketim metali olarak aşkı yaşayan modern insanını "Nerede o eski hormonsuz domatesler?" türünden bir gelişisini ve özlemimi bu kitap üzerinde cisimleştirdiğini görmek mümkün. Sabahattin Ali'nin eserinde gerçekten o türden bir aşk var mıydı peki? Olup olmamasının bu noktada hiçbir önemi yok. Anlamın okurun zihninde kurulan bağıntılardan öte var olmadığını gayet iyi biliyoruz.

Aynı anda hem Kahraman Tazecoğlu'na hem de Sabahattin Ali'ye baylan bu okuyucu tipinin bahsettiğimiz türden bir iltiyacı hissedip *Kürk Mantolu Madonna*'yı okumaya giriştiğini elbette söyleyemeyiz. Dalgayı büyüten şeyin dalganın çıkış sebebi olmadığını biliyoruz; her ne kadar *Kürk Mantolu Madonna* "klasik" de olsa, dalganın bir gün sönmüneceği de aşikâr. Peki, dalgaya kapılarak okuyan, bir sosyalleşme ritüelinin parçası olarak eserle bağ kuran, temsil düzeninde bir tüketim nesnesi olarak eseri edinen okuyucunun okuma deneyiminin zihninde bıraktığı iz topyekûn önemsiz midir? Asla. "Çoksatar" edebiyatın niteliğinin o veya bu şekilde yukarı çıkması hem okuyucuları, hem yazarları, hem de yayıncıları için bir sıçrama tahtası niteliği taşıyor. Çoksatar kitaplarla hiç olmadığı kadar büyük bir irtifa kaybı yaşıyoruz. Bu nedenle, sebebi ne olursa olsun, Sabahattin Ali'yi o rafta görmek insanı mutlu ediyor. ■



ÖMER TÜRKES

"KADERİNE BOYUN EĞMİŞ RAİF BEY 'İN HÜZNÜNÜ PAYLAŞANLAR, GÜN GELİR KUYUCAKLI YUSUF'UN İSYANINA DA KATILIRLAR..."

Röportaj: Yunus Emre Tozal, Erkan Şimşek

Türkiye'de roman eleştirisi deyince ilk aklı gelen isimlerden A. Ömer Türkeş, yalnızca bu alandaki üretkenliğiyle değil, aynı zamanda daha da önemlisi eleştiri yöntemiyle dikkatle okunmayı, sözüne kulak verilmeyi fazlasıyla hak eden bir yazar. Kendisiyle Sabahattin Ali'nin eserleri üzerine konuştuk...

Sabahattin Ali'nin en güzel romanlarından *Kürk Mantolu Madonna*, sosyal medyanın yeni fenomeni haline geldi. Kitabın bir fincan kahveyle çekilen fotoğrafı, pek çok kişi tarafından özellikle Instagram'da paylaşıyor, içindeki cümleler ise adeta aforizmaya dönüştü. Kıymetli olanın popülerleşmesi genellikle hoş karşılanmaz, hele edebiyatta popülerleşen şeyin özünden uzaklaşır çoğu zaman. Sizce bu durum Raif Efendi'nin hüznü ve aşk acısı odaklı hikâyesinin anlatıldığı *Kürk Mantolu Madonna* için de geçerli midir?

Bir kitabın okunması ve yayılmasındaki artış ile popülerleşmesi arasında bir ayrım koymakta yarar var. Çünkü fenomen haline gelme, popülerleşme kitle kültürüne ilişkin kavramlar. Bugün edebiyatta, sanatta, sinemada yaygın olan popülerlik kavramı tüketimle, ürünün metalaşmasıyla, açıkçası pazarla birlikte ele alınabilir. Edebiyat ya da sanat eseriyle bu tarzda kurulan bir ilişki etkin değil edilgin bir süreçte cereyan eder. Eseri anlamak, kavramak, tartışmaktan ziyade tüketiciyi harekete geçiren itki yazara ve esere duyulan hayranlıktır. Hayranlığın karşısına aynı dinamizmle karbon kopyası olan düşmanlık da konulabilir.

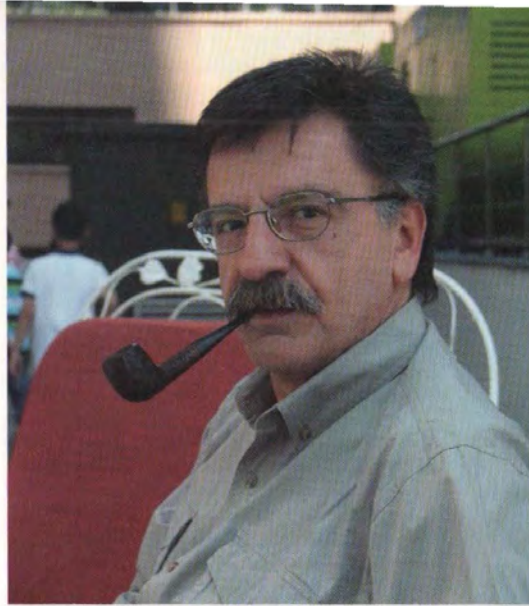
Günümüz kültür endüstrisi tam da bu hayranlıkları ve düşmanlıkları körüklemek vasıtasıyla işler. Ancak bu bizi bir eseri popülerleştirdiği için küçümsemeye sevk etmemeli; hele ki popüler olmak özellikle gözetilmemiş, hatta -Kürk Mantolu Madonna'da olduğu gibi- hiç akla gelmemişse. Kısacası, edebiyat/sanat eserleri yazarın niyetinden bağımsız olarak da popülerleşebilir. Popüler ilgilerle tüketildiğinde özünden uzaklaşmak, metindeki derin anlamları kavrayamamak mümkündür ama aynı metni bir edebiyat eseri algısıyla okuyanlar açısından bir sorun olduğunu düşünmüyorum.

Kitap YKY tarafından şimdiye kadar 1 milyon civarı sattı. Sosyal medyada kitap için yazılan yorumlarda aşırı cümleler görüyoruz. Övüldüğünde "Daha iyisi çıkana kadar en etkili Türk romanı"ndan tutun, eleştirildiğinde "Yazıldığı dönemde iyi bir kitap olabilir ama bu hikâyeyi film ve dizilerde çok gördük, bayatladı artık." yorumuna kadar her seviyede yorumlar var. Bu tabloyu bir eleştirmen olarak nasıl değerlendiriyorsunuz?

Tam da popülerleşmenin yol açtığı, ifrat ve tefrit arasında gidip gelen değerlendirmeler bunlar. "Bu hikâyeyi dizilerde çok gördük," diyenlerin bir romanı hikâyeden ibaret sandıkları çok açık. Ayrıca dizilerin hikâyelerinin en alt kavrayışa göre, popülerlik gözetilerek yazıldığını biliyoruz. Sanat ve edebiyatı ile eğlence kültürü arasındaki akrabalık bağı çok muğlaktır ama ne yazık ki bu ikisi birbiriyle kıyaslanabiliyor. Ve ne yazık ki kapitalizm bütün alanları birbirine benzetiyor. Roman hakkındaki fikri "twtider"den öğrendiği birkaç cümlelik özetten ibaret olanların kanaat bildirmelerini ciddiye almaya gerek duymuyorum. Bir edebi eser okuyucu için ancak okuyucunun donanımı ölçüsünde vardır. Eseri anlayamamışsa önce kendisine bakmalı. Marx ne güzel söylemiş; "Güzellikten tat almanın dolaşsız oluşu ve aynı zamanda eğitim gerektirici çelişkili gibi görülebilir. Ama insan ancak eğitim yoluyla insan olmuş ve gerçek yaradılışını bulmuştur."

Bizi bekleyen asıl tehlike, böyle bir anlayışın yaygınlaştığı bir kültürde yetişen genç yazarların romanı hikâyeye indirgeme, ilginç bir hikâyeye peşinde koşma, nasıl anlatacağından ziyade ne anlatacağına odaklanma telikesisidir.

Öte yandan, önüne "En" sözcüğü konulmuş, nisesla "En iyi on roman" tarzında değerlendirmeleri de -çğer özneliği belirtilmemişse- şüphyle karşılayabiliriz. Değerlendirmeler, değerlendirmeyi yapan şahıs dışında kimseyi bağlamamalı. Bu açıdan baktığımızda,



birileri "Kürk Mantolu Madonna"ya "Daha iyisi çıkana kadar en etkili Türk romanı" etiketini yapıştırdığında, bu romanı gerçekten etkili olduğu anlamına gelmemeli. Sınırları böylece belirledikten sonra, kendi değerlendirmemi yapabilirim. "Kürk Mantolu Madonna", gerek edebi değeri gerek dönemini siyasi, toplumsal, bireysel ve edebi eğilimler anlamında temsil etme özelliğiyle, bana göre Türk edebiyatının başyapıtları arasındadır.

Gabriel Garcia Marquez bir söyleşinde "Herkesin üç hayatı vardır: Özel hayat, kamusal hayat ve gizli hayat." diyor. Okurun kitapla ilişkisi çok mahremdir bir anlamda, sizce okurluk özel midir, gizli mi yoksa kamusal mı?

Marquez gibi bir usta söylediğine göre ciddiye alınması gereken bir saptama. Bunu okurluğa uyarlayabilir miyiz? Bir biçimde uyarlanacağını düşünüyorum. Çünkü aynı kitabı okusak bile o kitaptan çıkaracağımız anılar, düşünceler, kitabın yarattığı etkiler farklı olacaktır. Ve ayrıca bir kitap hakkında duygu ve düşüncelerimizi kamusal alanda ifade ederken söyleyecekleriniz başka, kendimize saklayacaklarımız farklıdır. Çünkü okuma sürecinde mahrem hayatımıza hitap eden anlar mutlaka vardır. Bunları kimseye paylaşmayız. Bir romanı beğendiğimizi söylerken yazarın karakter çözümlemelerinin derinliğinden söz ederiz. Bunun nedeni -aslında- yazarın bizim derinliğimize

temas etmesidir. Belki de okurken kendimizle yüzleşmek zorunda bırakmıştır bizi. Bir katharsis durumu yaşanmıştır. Elbette bunu ifşa etmeyiz. Okuma zevkinin gizliliğini düşündüğünde aklına gelen, kamusal alanda konuşurken hiç dile getirilmeyen, burun kıvrılan kitaplardan -mesela çizgi romanlardan, polisiyelerden, aşk romanlarından- alınan zevktir. Herkes klasiklerin okunması, sanat değeri olan filmlerin izlenmesi gerektiğinde hem fikirdir, gençlere bu önerilir ama çoğunluğun ortak ve gizli tercihi aşk ve macera romanları, filmleridir. Kısacası herkesin okumaya ilişkin bir resmi -kamusal-, bir mahrem, bir de gizli hayatı vardır.

Çok etkilendiğim anekdotlardan biri, Ahmet Midhat'ın "Hasan Mellah"ı tefrika edilirken okur, roman bitmesin diye yayınevini basıyor. Kürk Mantolu Madonna, önce 18 Aralık 1940 - 8 Şubat 1941 tarihleri arasında Hakikat gazetesinde "Büyük Hikâye" başlığı ile tefrika ediliyor sonra da 1943 yılında Remzi Kitapevince kitap olarak basılıyor. Romanın doğrudan hayata dokunduğu bir zaman da var yani... Şu anda bu durumun Watpadd ile devam ettiğini söyleyebilir miyiz? O dönemlerle bu dönemler arasında ne gibi farklar var?

Whatpadd'e hiç girmedim. Burada sürüp giden tartışmalar hakkında bilgi sahibi olmadığım için kanaat de belirtemem. Ancak bir zamanlar gazete tefrikalarının yarattığı heyecanı bizzat yaşadım. Gerçekten de Türkiye'de ve dünyada gazeteyi alır almaz tefrikaların bulunduğu sayfaların açıldığını çok ama çok uzun bir dönem yaşadım. Hatta birçok büyük eseri biçimlendiren tefrika roman alışkanlığı olmuştur. Mesela Balzac, Dumas, Dostoyevski, bizde aralarına Nazım Hikmet'i de dâhil edeceğimiz pek çok yazar tefrikalarını birkaç hafta daha sürdürüp biraz daha fazla telif alabilmek için romanlarını okuyucu ilgisini çekebilecek yan hikâyeciklerle şişkinleştirmişlerdi. Sabahattin Ali, "Kürk Mantolu Kadın"ı tefrika halinde yayımlarken bu yola başvurmuş muydu, bilemiyorum. Bildiğim, az önce de belirtmiştim, Sabahattin Ali'nin o dönemin siyasi ve toplumsal ruhunu çok iyi yansıttığıdır...

Rus klasikleri için toplumun yaklaşmakta olan buhranını yansıttığı söylenir. Türk edebiyatında ve sinemasında da belirli dönemlerde aşk kavramının önemli bir yekûn tuttuğunu gözlemliyoruz. Türk edebiyatı için böyle bir gözlemlerde bulunabilir miyiz?

Gerçeklikten ne denli uzak durmaya çalışırsa çalışsın,

her roman kendi çağını gerçeklerini içinde barındırır. Sadece yayımlanmış olması bile, bu türden romanlara gösterilen ilginin kanıtı olduğu için sosyolojik değerdedir. Mesela II. Abdülhamid döneminde polisiyelerin ve aşk romanlarının bolluğu, II. Meşrutiyet ile birlikte erotik edebiyatın yaygınlaşması, Cumhuriyetin ilk dönemlerindeki tarihi roman furusu, farklı bir bakış açısıyla değerlendirildiğinde bireyin ve toplumun o dönemdeki ruh halini anlamaya yardımcı olacaktır. Nitekim "kültürel incelemeler" dediğimiz akademik alanda bu yönde yapılan pek çok çalışmaya rastlıyoruz. Söylemek istediğim, bir zamanların ağdalı aşk romanlarının da -tıpkı günümüzün TV dizileri ya da evlilik programları gibi- toplumsal hayatı değerlendirmek açısından pek çok veri barındırdığı.

Öte yandan kendi dönemine tanıklık etmek fikriyatından yola çıkan yazarlar da sayabiliyoruz. Özellikle Cumhuriyetin ilk yıllarında Cumhuriyet'in vaatlerinin gerçekleşmediğini ve gerçekleşmeyeceğini buruk bir acıyla farkedene, başını Nazım Hikmet'in çektiği bir yazar kuşağı dönemi bütün çıplaklığıyla anlatmak yolunu seçmişlerdi. Sabahattin Ali de bu yazarlar arasındaydı. Daha sonra "köy romanları" dediğimiz bir akım kendi döneminin siyasi ve toplumsal hayatını yansıtmada konusunda başarılı oldu. Kısacası dünyanın her yerinde edebiyatla hayat arasında organik bir ilişki söz konusudur.

Hemingway'in "Huckleberry Finn" için dediği "Amerikan edebiyatı onunla başlar." veya Orhan Pamuk'un "Anna Karenina" için dediği "Roman sanatının en başarılı örneğidir." gibi, sizin Sabahattin Ali eserlerinde özellikle vurgulayabileceğiniz bir eseri ya da yazara dair böyle bir gözleminiz var mı?

Sabahattin Ali, yaşadığı dönemin gerçekleriyle bireyin psikolojisini birlikte ele alan ve edebiyat yoluyla dile getirmeyi başaran bir yazardı. Toplumcu edebiyatın ilk önemli yazarıdır.

Sabahattin Ali'nin diğer kitapları neden okunmuyor? Mesela "İçimizdeki Şeytan" kitabı "Ecinniler" kadar karmaşık olmamasına rağmen bir türlü popüler olamadı... Bunu neye bağlamak gerekiyor?

"Kürk Mantolu Madonna"yı herkesin kitabı haline getiren, hiç kuşkusuz barındırdığı aşk hikâyesidir. Oysa Sabahattin Ali'nin diğer romanlarında siyasi bir yan vardır ki bu onu herkesin sahiplenmesini engeller.

Aslına bakarsanız benim gençliğimde -80'lerden önce- Sabahattin Ali deyince akla gelen hikâyeleri ve "Kuyucaklı Yusuf"u olurdu. Okuyucunun siyasi ilgilerinin yoğun olduğu, gençlerin isyan ettiği çağlardan söz ediyorum. Bu bile kitaplara gösterilen ilginin sadece edebiyatla belirlenmediğini göstermesi açısından iyi bir örnek.

Sabahattin Ali'nin komünistliği çok tartışıldı... Cumhuriyet dönemi solcularının ittifakçılıkla - Kemalizm'le hep bir bağları olmuştur. Tam bir kopuş yerine her daim simbiyotik bir ilişki var. Sabahattin Ali bu zinciri kırmış biri, kafası net. Ali bunu nasıl başardı?

Cevaplaması hem söyleşi hem edebiyat sınırlarını aşan bir soru. Türk solunun Kemalizmle bağları Sovyetlerin ulusal kurtuluş mücadelelerini destekleme politikasına, Sovyetlerle ideolojik uyum içindeki TKP'ye kadar uzanır. Bağımsızlık savaşı, antiemperyalizm, halkçılık, aydınlanmacılık gibi ülkelerin yarattığı ortak paydaları da ekleyelim. 70'lerden sonra ciddi bir kopuş yaşandı. Ancak Türkiye solu dediğinizde çok geniş ve parçalı bir yelpazeden söz ediyorsunuz demektir. Kısa bir söyleşide genelleme yapmak istemem. Yanıtlıcı ya da kastını aşan bir yanıt olabilir. Sabahattin Ali -ve Nazım Hikmet- Türkiye solunun ilk önemli entelektüel şahsiyetleri olarak sürecin başlarında, henüz Kemalizm'in inşa edilmediği yıllarda yaşamışlardı. Yani -sizin deyişinizle- kırmaları gereken bir zincir yoktu.

Sırça Köşk, Cumhuriyet tarihinde toplatılan ilk ve tek masal kitabıdır her halde. Metin gerçekten de ajitatif ve provakatiftir, hele masalın son cümleleri... Merak ediyorum, Sabahattin Ali'nin canına tak etti de ihtilalci mi oldu?

Bir sosyalist olarak Sabahattin Ali, isyanın haklı ve gerekli olduğuna her zaman inanmış bir yazardır. Dikkatinizi bir kez daha "Kuyucaklı Yusuf"a çekmek isterim. "Sırça Köşk"ten on yıl önce yazılmıştır ve anlatılan haksızlığa tahammül edemeyip clağa çıkan bir delikanlının hikâyesidir. Yaşar Kemal'in "Üçü Memed"inin, ● şarabi eşkiyaların yolunu açan, isyanı edebiyata taşıyan "Kuyucaklı Yusuf"tur. İsyen sözcüğünün bile sözlüklerden silinmek istendiği, bırakın isyan etmeyi iktidarı eleştirenlerin bile bedel ödediği bir ülkede bugün elbette "Kuyucaklı Yusuf"la anılmıyor Sabahattin Ali. Olsun, "Kürk Mantolu Madonna"sı okunsun. Kaderine boyun eğmiş Raif Bey'in hüznünü paylaşıyorlar, gün gelir Kuyucaklı Yusuf'un isyanına da katılırlar... ■





Fotoğraflar: Ahmet Nihal Yıldırım

SEVENGÜL SÖNMEZ

HAPİSTE YAŞAMAK, SINIRDA ÖLMEK: SABAHATTİN ALİ

Röportaj: Yunus Emre Tozal, İsa Karaaslan, Ümit Yaşar Özkan

Değirmen, Kağın, Ses, Yeni Dünya ve Sırça Köşk adlı öykü kitaplarının, *Kıyıcaklı Yusuf* ve *İçimizdeki Şeytan* adlı romanların, *Dağlar ve Rüzgâr* adlı şiir kitabının yazarı olan Sabahattin Ali'yi Türkiye'de daha çok *Kürk Mantolu Madonna*'nın yazarı olarak tanıyor. Yapı Kredi Yayınları'ndan Sevgül Sönmez editörlüğünde çıkan *Hep Genç Kalacağın* ve *Canım Aliye, Rulam Filiz* ise Sabahattin Ali'yi Kürk Mantolu Madonna'nın ötesinde başka yönleriyle de tanımak isteyen okuru, kitapçıların raflarında bekliyor. Bu kitap, 1918'de yurtdışına kaçmak isterken Kırklareli yakınlarında öldürülen Sabahattin Ali'nin eşi Aliye ve kızı Filiz'e gönderdiği mektupları bir araya getirerek büyük sıkıntıları yaşadığı çalkantılı dönemlerde bile ailesinin sorumluluğunu taşıyan bir yazarın eş ve baba olarak portresini çiziyor. Sevgül Sönmez ile Sabahattin Ali'yi, *Kürk Mantolu Madonna*'yı ve yazarın diğer eserlerini konuştuk...

Sabahattin Ali'nin çok yönlü bir yazar olduğunu, hakkında hazırladığınız kitaplardan öğreniyoruz. *A' dan Z' ye Sabahattin Ali* kitabınızda Sabahattin Ali'nin gazeteciliğinin, mizah yazarlığının ve öğretmenliğinin renkli yanları yansıtıyor. Mektuplar, Sabahattin Ali'nin eşi ve kızı yazdığı mektuplar olarak aile yaşamına dair pek çok ipucu veriyor. Evlilik hakkındaki düşünceleri, nasıl bir hayat istediği, çocuğunu nasıl yetiştirdiği... Hatta her nerede olursa olsun, ailesini düşündüğünü, onların her ihtiyacıyla ilgilendiğini görüyoruz mektupların tamamında... Sabahattin Ali nasıl bir hayatı hayal ediyordu sizce?

Sabahattin Ali aile yaşamına, eşine ve kızına çok kıymet veren biri. Annesi ve kardeşlerine de. Dolayısıyla ailesinin tüm üyeleri için iyi bir yaşam hayal ediyor ve bunun için çalışıyor. Eşiyle sevgi dolu, eşit ve iyi bir yaşam hayali kurduğunu, birlikte yapmak istediklerini (örneğin Almanca kitaplar okumak, gezmek vb.) mektuplarında anlatıyor. Kızıyla, yani Filiz Ali'yle kurduğu ilişki o yıllarda eşine kolay rastlanmayan bir baba-kız ilişkisi. Görenlerin şaşıracağı ve sonrasında çokça dile getirdiği bir bağ var aralarında. Sabahattin Ali kızının her şeyiyle ilgiliniyor. Onun okumaya merak duymasını istiyor ve onu kitapçılara götürüyor. Filiz Ali, *Filiz Hiç Üzülmesin* adlı kitabında babasıyla kurduğu ilişkiyi

ve onun kendi üzerindeki etkisini uzun uzun ve çok dokunaklı bir biçimde anlatıyor.

A'dan Z'ye Sabahattin Ali kitabınızda yazarı bütün özellikleriyle tanıtıyorsunuz, bu özellikle onun sanatını anlamak için de ipuçları verdiği söylenebilir mi?

Sabahattin Ali, yaşamını pek çok ayrıntısını, başına gelenleri ve kimi zaman da arkadaşlarından duyduklarını hikâyeleştiren bir yazar. Eserlerinde otobiyografik unsurlara sıkça rastlıyoruz. Kişilik özellikleri kadar merakları da eserlerine yansıyor bu nedenle. Ben fotoğraf çekmeye duyduğu merakla öyküleri arasında ilginç bir bağ kuruyorum mesela.

Evet, Sabahattin Ali doğa fotoğrafları çekiyor, içinde insan olmayan fotoğraflar bunlar. Sivas, Kayseri, Yozgat gezisini an an kareliyor.

1940-42 yıllarında İzmir turunda Efes'e gidiyorlar, burada da insansız fotoğraflar çekiyor; hatta arkadaşları dalgâ geçiyor 'Fotoğraflarında hiç insan yok.' diye... Öte yandan da sayısı yüzleri bulan otoportre fotoğrafları çekiyor, mesela Urfa'da çıktığı son fotoğraf da otoportre, kendini vizöre koyması, kişinin kendine bu kadar kıymet vermesi ilginç bir şey, aslında kendini anlamaya çalışıyor, kendini başkalarının gözünden değil kendi gözünden fotoğraflayan, görmeye çalışan bir adam. Vizörün arkasındaki gözle öyküde kalem tutan adamın benzer kişiler olduğunu düşünüyorum. Sanat ve eylem olarak tiyatroya önem veriyor: Tipik bir aydınlanmacı olarak da Namık Kemal'den gelen 'üytar-onun halkı aydınlatacağı' fikrine de bağlı, taklit yeteneğiyle sahnedeki çok güçlü bir adama dönüşüyor, tatlı bir peltekliliği var ama diksiyon dersi verirken, sahnedeki, topluluğun karşısında bu pelteklilik kayboluyor. Sabahattin Ali'nin kameranın vizörüne bakan gözüyle öykülerindeki ayrıntılar oldukça yakın geliyor bana. Betimleme gücü, ayrıntıların yalın ama çarpıcı bir biçimde anlatma yeteneği ile fotoğraf karesini yakalama arasında büyük bir benzerlik var. Ayrıca, müziğe ve diğer sanatlara duyduğu merak eserlerinde yoğun bir biçimde karşımıza çıkıyor. *İçimizdeki Şeytan* başta olmak üzere, *Flanörlük, Melek, Ses, Yeni Dünya, Viyolonsel* gibi öyküleri hep müzik etrafında şekillenir. Resim ve tiyatro da benzer biçimde öykülerinin içine karışan diğer sanat dallarıdır.

Sizce Kürk Mantolu Madonna Doğulu bir aşk hikâyesi sayılabilir mi?

Kürk Mantolu Madonna'yı Sabahattin Ali'nin hayatından bağımsız okumak güç, Berlin yıllarına denk gelen ve orada yaşadıklarının üzerine kurduğu bir aşk hikâyesi olarak okuyorum ben, Doğulu bir aşk hikâyesi olarak görmüyorum. Raif Efendiyle Maria

Puder'i aşk hikâyesinde buluşturan şey, yaşadıkları şehirde yabancı olmaları. Yabancılıktan, yalnızlıktan ve yapamadıklarından bir araya gelen ve öyle birbirlerine tutunan ve sonra zavıf buluşmaları aşkı yaşamaya başlayan bir çiftin dönüşümleri. Eğer kavuşamadıkları için Doğulu bir hikâye olarak okunuyorsa bu doğru değil, çünkü vuslat gerçekleşiyor aslında ve ayrılık vuslattan sonra oluyor. Sabahattin Ali'nin geleneksel hikâyeleri çok iyi bildiğini, yazmayı düşündükleri arasında modern bir Kerem ile Aşık'ın (Aşk masalı, [roman] lirik, halk şiirleriyle beraber) bulunmasından da anlıyoruz. Kimi öykülerinde de şiirlerinde de halk edebiyatı ve divan edebiyatı geleneğini iyi bilen bir yazarın izini bulmak mümkün. Bu açıdan bakıldığında Sabahattin Ali'nin aşka Doğulu bir yerden de baktığını söylemek mümkün ama dediğim gibi Kürk Mantolu Madonna Doğulu bir aşk hikâyesi değil.

Sabahattin Ali'nin Kürk Mantolu Madonna'da halk hikâyelerine ait bazı unsurları yenilediğini, modernize ettiğini söylemek mümkün mü? (Resimden âşık olmak gibi...)

Resme bakarak âşık olmak halk hikâyelerinde önemli bir motif, haklısınız. Sabahattin Ali'nin romanda bu motife yer vermesi, geleneği çağırıyor. Ancak resim müzede olması, seçilen resim, resme bu kadar tutkuyla bakarken "annesine benzettiğini" söylemesi çok daha ayrıntılı bir analizi gerektiriyor bence.

"Memleketten Haber" adlı şiiri dolayısıyla Mustafa Kemal'in Sabahattin Ali'ye küstüğünü, öğretmenliğe dönebilmek için "Benim Aşkı" adlı bir özü şiiri kaleme aldığını biliyoruz. Mustafa Kemal'in küsüp küsmediği de tartışılıyor ama siz, bu şiirden yola çıkarak, Sabahattin Ali'nin Atatürk'ü ve Cumhuriyet devrimlerini sorgulamadığını, modern bir devlet fikrine çok sıcak baktığını söylemişsiniz. Bu kanıya nasıl vardınız?

Kıyıcaklı Yusuf, Haziran 1932'de *Yeni Anadolu* gazetesinde tefrika edilmeye başlanıyor ve okurun ilgisini çekiyor. Gazetenin satışında beklenmedik bir artış olmasına rağmen Sabahattin Ali, telifi ödemediği için tefrikayı 26. sayıya yarım bırakıyor. Bu duruma içerleyen hatta kızan Cemal Kutay, cıfta Sabahattin Ali hakkında olumsuz sözler söylemeye başlıyor. Bu sırada Sabahattin Ali, *Yeni Anadolu*'da yayınlanan, müfettiş Ali Rıza Bey'e hakaret eden bir yazı hakkında ve Mehmet Emin Soysal'ın kurmak istediği Muallimler Tasarruf Sandığı'ndaki kimi usulsüzlüklerle ilgili resmi şikâyetle bulunuyor. Tam bu noktada olaylar birbirine karışıyor ve Cemal Kutay, Sabahattin Ali'nin Atatürk'e hakaret ettiğini iddia eden bir komplo



kuruyor. Kutay, Sabahattin Ali'nin bir süre önce gazeteye yayımlanması için bıraktığı şiirlerden biri üzerinde değişiklik yaparak, Mustafa adlı bir öğretmen aracılığıyla, Sabahattin Ali'nin Atatürk'e hakaret eden "Memleketten Haber" başlıklı şiiri yedi sekiz ay önce bir arkadaş toplantısında okuduğunu, akrabalarından Remzi ve İlköğretim Müfettişi Mehmet Emin Soysal'ın da bu toplantıda bulunduğunu iddia ediyor: "Memleketten Haber", Sabahattin Ali Almanya'dayken yazdığı ve tahmin ettiğim şiirlerden biridir. Siyasal bir Bektaşî hareketini anlatan 6+5 ölçülü bu taslanuada "Atatürk" ya da "Gazi" sözcükleri ise geçmiyor. Bu nedenle de kendisine isnat edilen suç işlediğini kanıtlayacak bir şey yoktur. Ancak bunu ispatlamak ve kendini aklamak Sabahattin Ali için mümkün olmayacaktır. Öncesinde de öğrencileri arasında komünizm propagandası yapmaktan suçlanmış ancak suçsuzluğu ispatlanmış bir salak olarak da şansının pek yaver gimediğini söylemeye gerek yok sanırım. 1933'te memuriyet kaydı silinen Sabahattin Ali, Sinop Hapishanesi'nden çıktıktan sonra yeniden öğretmenlik yapmak isteyince önce İlköğretim Umum Müdürü Reşat Şemseddin Sırer'e gidiyor. Sorumuna bakanlığın daha üst kademelerinde çözüm bulabileceği söylenince de Milli Eğitim Bakanı Hikmet Bayur'la görüşüyor. Hikmet Bayur, Müdürler Encümeni adına, Sabahattin Ali'nin eski düşüncelerini değiştirdiğini ispatlamasını istiyor. Sabahattin Ali bunu nasıl yapacağını sorunca, "yazarak" yanıtını alıyor. İçinde bulunduğu kötü durumdan ancak "kaside" yazarsa kurtulacağını anlatan Sabahattin Ali hayli huursuz olmuş. Ayşe Sıtkı İlhan'a Ocak 1934'te gönderdiği mektupta içinde bulunduğu durumu ve ruh halini açıkça anlatmaktadır: "Dünyada en sinirime dokunan şey böyle vekâlet koridorlarında veya odalarında iş takip etmek. Hem kendi nefsim karşısında küçüldüğümü hem de dalgalanışığımı, durgunlaştığımı hissediyorum. İşim de hep aynı vaziyette. Kaside yazarsam tayin edecekler ve illa la..." Sabahattin Ali, kendisinden istenene uygun olarak *Varlık* dergisinin 15 Ocak 1934 tarihli 13. sayısında "Benim Aşkım" başlıklı şiirini yayımlanmış ancak bu şiirini daha sonra yayımladığı *Dağlar ve Rüzgâr* kitabına

almamıştır. Bence şiirini edebi olarak kıymetli bulması kadar bu zorunluluktan rahatsızlığını da bir göstergesi bu davranışı...

Sabahattin Ali, Ekim 1935'te *Yücel* dergisinin 8. sayısında yapılan ankette, "Son dil cereyanını nasıl buluyorsunuz?" sorusuna şöyle yanıt veriyor: "Kitle ile anlaşmak ve birleşmek için yapılan her hareket güzel ve doğrudur." Sabahattin Ali'nin dil devrimine destek verdiğini; buradan hareketle Atatürk'ün ilke ve inkılaplarının arkasında durduğunu söyleyebilir miyiz?

Sabahattin Ali, Dil Devrimi'ne ve Türkçenin sadeleşmesi gerekliliğine inanmıştır. Almanya'dan yurda döndüğü ilk yıllarda, zamanın dil anlayışına uygun olarak, yazdığı öykülerini gözden geçirmiş, kısa bir süre sonra kitaplaşan bu öyküleri, benimsediği sade Türkçe anlayışı doğrultusunda yeniden kaleme almıştır. "Birdenbire Sönen Kandilin Hikâyesi" ve "Kurtarılmayan Şaheser" başta olmak üzere Sabahattin Ali pek çok eserinde Dil Devrimi'ne uygun değişiklikler yapmıştır. Sabahattin Ali'nin değiştirdiği sözcüklerden bazıları şunlardır: **mevcut olmak bulunmak; irtifa yükseklilik; muhteriz ürkek; muhafaza etmek korumak; mütemadiyen durmadan; azamet büyüklük; ifşa etmek açığa vurma; ziya ışık, merbut bağlı, sabit değişmez; müşâbih e benzer; infial kızmak** vb. Sabahattin Ali'nin Cumhuriyet'in ilk yıllarında hâkim olan devrimlere bağlı biri olduğunu düşünüyorum.

Sabahattin Ali'nin son yıllarda yazdığı mektuplarda insan ilişkileriyle ilgili çekinik olduğunu, dedikodudan uzak durmak istediğini, dost-düşman gibi ifadeler kullandığını görüyoruz. Yaşadığı psikolojiyi nasıl anlayabiliriz? Ne gibi sıkıntılarla karşı karşıya o dönemler?

1940'ların başından itibaren pek çok konuda başı belaya giriyor Sabahattin Ali'nin. Önce Nihal Atsız'la yaşanan tartışma, ardından İrkçılık-Turancılık davası. Bunların sonucu olarak devlet memuriyetine son verilmesi ve İstanbul'a gelip çalışmak zorunda kalması... Bir tür cadı avına dönüşen günler onun için oldukça zor geçmiş. Eski dostlarıyla yollar ayrılmış, bu arada sürekli bir hal alan izlenme, tutuklanma vb. ruh halini oldukça bozmuş. *Markopaya*'nın muhalefet gücü arttıkça Sabahattin Ali hakkında açılan davalar da artmış. Davaların da neredeyse tamamı olumsuz sonuçlanmakta; tecil edilse de Sabahattin Ali sürekli olarak yeniden hapse gireceği korkusuyla yaşamaya başlamış. 1947'de *Sıra Köşk* yayımlanma dönümüne daha sertleşmiş, kitabın toplatılması süreci de Sabahattin Ali için bunalımcı olmuştur. Sabahattin Ali sürekli takip edilmekte ve bu takip de kendisine hissettirilmekteydi.

Farklı dönemlerde benzer baskılara maruz kalan Zekeriyâ Sertel, Sabahattin Ali'nin sürekli şikâyet ettiğini, bıkıntılı içinde, özellikle tutuklulukları için "Hani bir tane iki tane olsa, bir yıl, iki yıl, beş yıl, her neyse verseler, bilirim ki yatıp çıkacağım. Ama durum öyle değil, birinin ardından bir daha, onun arkasından bir kez daha, soluk almıyordılar, bunlar beni hapisten çıkarmamak için bilerek tertipler yapıyorlar." dediğini anlatmaktadır.

Kendisini bunaltmak için tertiplerini düşündükleri bu baskılar Sabahattin Ali'yi gerçekten çok sıkıntıya sokmuş, giderek neçesi kaybolmuş ve yaşadıklarının etkisi kısa zamanda fiziksel olarak da kendini göstermeye başlamış, Sabahattin Ali bir yılda on yaş yaşlanmıştır. Paşakapısı Cezaevi'nde çekilmiş bir fotoğrafı var Sabahattin Ali'nin. Bu fotoğrafa bakınca eski fotoğraflarındaki gülen çehrenin kaybolduğunu, saçlarının bembeyaz olduğunu görürüz. Paşakapısı Cezaevi'nde kendisini ziyarete gelen Sabiha Sertel'e "Bunlar beni, Nâzım Hikmet gibi hapishanelerde cürüteciler," dediğinde, özgürlüğün ancak kaçmakla mümkün olacağına çoktan inanmış ve kaçış planları yapmaya başlamıştır.

Berna Moran'ın *Kıyıcaklı Yusu* için kullandığı 'Soylu Vahşi' ifadesini çok severim. Berna Moran *Kıyıcaklı Yusu*' için ayrıca, "Türkçede yazılan romanlar içinde tabiata, ağaçlara, yeşillğe bu kadar yer veren çok az roman vardır" diyor.

Sabahattin Ali'nin tabiata duyduğu bu tutkuda Alman romantizminin tesiri var mıdır?

Elbette Kleist'tan, romantiklerden gelen bir tesir var fakat yapısal olarak da tabiatı seven bir adam. Karakter olarak Yusu'ya benziyor, insanlardan sıkıldığında başı derde girdiğinde dağa, zeytinliğe gidiyor, tek başına kalmak istiyor.

Raif Efendi içe dönük bir karakter, Sabahattin Ali sosyal bir insan ama demek ki onun da içe dönük bir tarafı var.

Ayşe Sıtkı İlhan'a yazdığı mektuplardan birinde kendini palyaçoya (clown) benzetiyor, ben dışı gülen içi ağlayan bir adamın diyor. Bu söylediği, kendilik imgesi açısından çok önemli, çok gülen, güldüren bir adam. Gerçekte hüznünlü, iç dünyası naif ve yaralı bir adam. Hayat da onu iyileştirmeye imkân vermediği gibi başka şeylere de fırsat vermemiş.

"*Sırça Köşk*" onun son kitabı, bu kitaptaki hikâye ve masallara bakarak Sabahattin Ali'nin sanatının hangi istikamete gittiğini görmek mümkün mü? Sanki *Sırça Köşk*'te artık ihtilâlcî bir tutumu benimsiyor diyebilir miyiz?

Sabahattin Ali'nin öykü kalıramanları önce yaşadıkları sıkıntıları dile getiren kahramanlar; sonraki öykülerde *Sırça Köşk* gibi öykülere gelindiğinde bu düzeni değiştirmeye karar veren kahramanlara dönüşüyorlar. Sabahattin Ali'nin Poe ve Kleist etkisinde başlayan bireysel bir öykücülüğün sırayla toplumsal gerçeğe, gerçeğe ve eleştirel gerçeğe bir öykücülüğe yol aldığı söyleyebiliriz. Burada yine onun Anadolu'da bir öğretmen olarak yaşadıkları ve gördüklerinin de öykücülüğünün değişmesindeki başat rolünü unutmamak gerekiyor. Kahramanlar, tepitten ne yapacaklarını bilemedikleri bir arada, ondan sonra da cylem haline geçiyorlar. En çok sevilen öyküsü *Kağnı* gibi konuşulsa da *Değirmen* de güzeldir...

Bence insanlar gençken *Değirmen*'i yaşlanınca *Kağnı*'yı severler (gülüşmeler) Aşkla hemhâl olmak istediğiniz bir zamanda *Değirmen* size çok iyi gelir, yaşlanıp çoluk çocuğumuzun başına bir şey geleceğinden kaygılanmaya başlayınca *Kağnı*'yı okursunuz. *Kağnı*, tarla meselesi yüzünden öldürülen oğlu için verilen sus payını kabul eden annenin vicdan azabıyla oğlunu mezarından çıkartıp götürmesi arasındaki araf halini anlatır. Sabahattin Ali, öykünün sonunda annenin başına ne geldiğini bize hissettirir, söylemez. Biz annenin öldüğünü düşünürüz ama öldüğüne dair bir cümle yoktur. *Kağnı* boşlukta, gecenin sessizliği içinde yuvarlanıp gider, orada artık razı olan bir karakter yoktur, başına gelenlerden ötürü vicdan azabı çeken, değiştirmeye gücü yetnese de rıza göstermeyen bir karakter vardır.



Böyle yavaş yavaş razı olamayan, vicdan azabı çeken ama öte taraftan da bir gün bunu değiştirmeye için çaba sarf eden insanı görürüz. Bu Sabahattin Ali'nin kendisidir aynı zamanda, öykü karakterlerine dağıttığı ana duygu/düşünce kendi duygusal değişimidir bir



tarafından. Sabahattin Ali bir aşk romanları yazarı değil ve *Kürk Mantolu Madonna* onun tek eseri değil, bu roman onun yapmaya çalıştığı şeyin küçük bir parçası sadece.

Sabahattin Ali'nin Maria Puder'i Yahudi olarak yazmaktaki ısrarı dikkate değer, çünkü gerçek Maria'nın etnik kökenini bilmiyoruz. Romanı okuyanlar olayların II. Dünya Savaşı yıllarında geçtiğini zannediyorlar, hatta Maria toplama kampında ölmüş gibi hatırlıyoruz.

Evet, ama hâlbuki öyle değil. Roman Osmanlı'nın son döneminde geçiyor, Maria da hastalamp eceliyle ölüyor. Sabahattin Ali güçlü sezgisıyla Nazım'ın gelişine dair bir şeyler hissettiriyor Maria üzerinden, çünkü Almanya'da askeri liseden bozma bir gimnaz-yumda kendisi o yabancılığı ve ötekileşmeyi yaşıyor. Sabahattin Ali'nin başka bir güçlü sezgisi de Cumhuriyet devrimleriyle ilgili. O bir taraftan aydınlanmacı bir entelektüel olarak Köy Enstitülerine, konservatu-var çalışmalarına destek veriyor, ama diğer yandan bazı sorgulamalara da girişiyor. Bunun en güzel örneği 'Ses' öyküsüdür, öykünün gerçeğine baktığımız zaman oradaki çocuğun daha sonra bir opera sanatçısı olduğunu görüyoruz ama Sabahattin Ali öyküsünde bunu farklı bir şekilde kurguluyor. 'Ses' bir tereddütün öyküsü, Sabahattin Ali'nin yaşadığı çelişki ve tereddüt-tün hikâyesi...

Nasıl popülerleştirdi *Kürk Mantolu Madonna*?

Kürk Mantolu Madonna'nın son yıllarda popüler olmasını sağlayan YKY ile yaptığımız okul etkinlikleri ve sergiler oldu.

Bu çok büyük bir PR çalışması olmuş. Ne zaman başladı bu çalışma ve ne zaman bitti? Enis Batur'un YKY'deki dönemine mi denk geliyor?

Evet, 2002 idi, YKY Sabahattin Ali'nin teliflerini alıp yayınlamaya başladı. 2003'te başladık. Yaklaşık 10 yıl sürdü. Türkiye'yi buca buca gezdim.

Erzurum'undan Kars'a, Afyon'undan Van'a gitmediğimiz okul kalmadı. Yetmedi, yurt dışında da sergiler, konferanslar devam etti. Hiç unutmam, bir gün Erzurum'da kardan oturma mahsur kalmışken telefon geldi ve New York'ta sergi açılacağı söylendi, bende davetliydim tabii... Erzurum'dan New York'a kadar Sabahattin Ali'yi anlatma noktasında bir dünya turu atuk desem abartmış olmam.

Sabahattin Ali yaşadığı dönemde neden hiç rahat bırakılmadı? Devlet tarafından baskı görmesi onun iflah olmaz bir muhalif olmasıyla açıklanabilir mi?

Önceki yanıtlarda da bahsettiğim gibi Sabahattin Ali, *Markoşa* yayımlanmasıyla birlikte güçlü bir muhalif haline gelmiş. *Sırça Kışk* da benzer eleştirileri edebi yolla yaptığı bir eser olarak bu sürece damga vurmuş. Sabahattin Ali'nin iflah olmayan bir muhalif olmasından çok güçlü bir kalem olması başına gelenlere sebep olmuş görünüyor.

Son olarak, Sabahattin Ali'nin ölümü hâlâ karanlıkta. Yurtdışına kaçarken kaybolduğu, devlete bağlı bir ajan tarafından öldürüldüğü gibi muhtelif rivayetler var, bir mezarı yok, kayıp. Kırklareli civarında bir ceset bulunuyor ve yakın bir köye götürülüp oraya gömülüyor. Takip eden zamanlarda köylüler Sabahattin Ali'nin kaybolduğunu öğreniyorlar ve gömdükleri bu kemikleri çıkarıp otopsi için Kırklareli'ne götürüyorlar ve bulgular bu kemiklerin Sabahattin Ali'ye ait olduğunu gösteriyor. Ali Ertekin ise cinayeti işlediğini itiraf ediyor daha sonra. Siz bu konudaki araştırmalarınızda nasıl bir sonuca vardınız?

Cinayetin nasıl işlendiği, sonraki soruşturmalarda da aydınlanmamış aslında. Ali Ertekin'in duruşmalar boyunca sergilediği tutarsız tavırlar, kimi zaman cinayeti işlediğini söyleyip sonra vazgeçmesi vb. durumun daha karışık olduğunu düşündürüyor. Cinayet mahallinin keşfi sırasında Ertekin'in yerli bulamaması da anlatkılarıyla çelişiyor. Ben hem kitabı yazarken hem de sonrasında Sabahattin Ali'nin sınır karakollarından birinde öldürüldüğünü düşündüm. Böyle düşünürümün temel nedeni, Ş. Ali'nin yola çıkarken Rasih Nuri İleri ile yaptığı konuşmaya bağlı olarak ona ulaşan kartvizit. Aralarında belirledikleri parolaya göre, Sabahattin Ali bir kartvizite imza atacak, sınırı geçmezse imzanın yanına nokta koyacaktı. Rasih Nuri, sözleşükleri gibi Berber Hasan Tural'ın dükkânına gidip kartviziti aldığında her şeyin yolunda olduğunda anlamış. Bu da Sabahattin Ali'nin sınır geçtiğini düşündüğü bir yerde öldürüldüğünü düşündürüyor bana. ■

*Hayat ölümden beter olduğunda,
cinayet hobiye dönüşür.*

8 Şubat'ta
Tüm
Kitapçılarda



APRIL



www.apriyayincilik.com



www.facebook.com/apriyayincilik



www.twitter.com/apriyayincilik

TEK DAĞITIM
212 511 1873

KURMACASIZ BİR YAŞAM

Feridun Andaç

“Çok fazla yazmadın ama hep gündemle kalmış olan bir yazarım. Bir nevi bir Vüs'at Bener miti oluşmuştu. Son yıllarda bu mit olmaktan çıktı.”

Erhan Bener

“Genellikle uzakta kalmayı seven bir yazarım. (...) Ben hep kendine dayanmak isteyen bir adamım, her zaman da öyle oldum ya.”

Vüs'at O. Bener

Söz barmaklarından çıkan yolcu gibiyim. Götmenin heyecanı, varabilmenin belirsizliği var bakışlarımda. Dur duraksız yolcu olmanın telaşı demeli buna. Rüyalarından geçip gelen duygu selintisi zamanın burcu gibi yanı başında. Okurken de karşıma çıkan biraz o imge. Başkalaşma... Her an her durumda bunu derinden hissediyorsunuz.

Şimdi, burada, Bursa'da, Tayyare Kültür Merkezi'ne yakın yerde, Setbaşı'ndaki şu kahvede Bener kardeşlerin söyleşisini (*Kurmacasız Bir Yaşam/Kardeşi Erhan Bener'le Söyleşi*) okurken zamanın eskimeyen yüzüne döndüm bir anda.

Dün, gene bu kentte, Sait Faik'in "Bir Bahçe" öyküsünü okurken hatırlamıştım orada anlatılan bahçenin ve şapelin bugün yerli yerinde durduğunu. Yazıda kalan/yaşayan zamanla bizim içinde yaşadığımız zaman, bazen böyle tuhaf karşılaşmalara götürüyor bizi. Varoluşun işaretleri olmasının ötesinde, yerim/mekânın insan belleğindeki önemini de kavratıcı yanı var hence. Yer/mekân, zamanın dili, belleğin barınağı... Bizim "bellek mekânları" diyebileceğimiz anılar/yaşamışlıklar da o yerlerle var zihninizde. Oraya taşınarak/taşarak yazar ederiz. Unutarak yaşar, hatırlayarak yazarız demem de bundandır.

Edebiyatın taşıdıklarına bakınca da, sıklıkla içte ve dışta döndüğümüzü görürüz. Özellikle de yazılanların izlerine bizi düşüren metinler, kurmacalardan ayrı bir anlam taşır. Başta anılar/söyleşiler, ardından günlükler/mektuplar gelir... Edebiyatın arka planını göstermesi açısından dikkate değerdirler. Yaşam/a tanıklığı kadar, bir yazarın/sanatçının yaptığını kurduğu

zamanın izlerini görmek, esin dünyasının yansılarını oradan bakınak okuru zenginleştirir. Merak ötesi bir duyguyla yönlendiğiniz bu tür okuma yolculukları zaman zaman sizi şarttırabilir.

Vüs'at O. Bener'in, kardeşi Erhan Bener'le söyleşisi biraz böylesi bir anlam taşıyor. Okur, bilmediği birçok gerçeklikle yüzleşiyor her iki yazar adına. Edebiyatımızda Bener kardeşlerle bir "kanon" oluşmuştur diyebiliriz:

* Vüs'at O. Bener

* Erhan Bener

* Bilge Bener Bölükbaşı

Oğul, yeğen Yiğit Bener'i de katarsak... Bir de amca Cemil Sena'yı sayarsak... Pek rastlamadığımız bir "yazi" / "aile" geleneği... Şimdi karşıma çıkan ağabey-kardeş söyleşisi, de işte bu ailenin edebî varoluşuna bir tanıklığı da içeriyor. Ailenin bu dört bireyini tanıdım. Yiğit kuşakdaşım. Vüs'at O. Bener zaman zaman Anı kara'da buluşup söyleştüğüm gözde yazarım olmuştur her dem.



Kurmacasız Bir Yaşam
Kardeşi Erhan Bener'le Söyleşi
Vüs'at O. Bener
YKY

Erhan Bener'le dostluğumuz bir sitemiyle başlamış, gene bir sitemle son bulmuştur ne yazık ki. Bir burukluktur bu da bana. Ve uzun, sırlı bir hikâye dir üstelik. Dillendirilmesini hiç istemediğim... O ndaki burukluk ise, yitimi öncesi kaleme aldığı, yazım sürecinin her aşamasında konuşup ettiğimize kitabımı, *Aşk Pencere*'nin satır aralarına dahi sınımıştır. Gariptir insan oğlu, bazı şeyleri bilir ama tutar kendini. Onunla bir söyleşi kitabı yapmışım (*Erhan Bener'in Dünyasına Yolculuk*, 2004). Sonraki planımız ise Vüs'at O. Bener'i konuşmak... "Ağabeyimi bana anlatır." demişti. Bir kış günü Oran'daki evde oturmuş, konuşuyorluk. Ardından kalkıp Vüs'at Bey'e gidecektim.

"Yeraltı adamı" gibi yaşadığı yazıevinde buluşup Oğuz Atay'ı konuşacaktık. O gün söylemişti Erhan Bener: "Ağabeyimi de ben anlatmalıyım sana..." Vüs'at Bey'i Karşıyaka Mezarlığı'nda uğurlayıp döndüğümüzde de hatırlamıştı: "Elimi çabuk tut..."

Çünkü sağlığındaki ilk belirtiler onu ürkütmüştü. Ara ara *Açık Pencere*'yi (2008) konuşuyorduk. Artık kendi yazarlık serüvenini/yazı deneyimini yazıp anlatmasını istemiştin yarıncısı olarak. Bu konuda uzun uzun yazmıştık. Yeni bir romandansa böyle bir kitabın daha anlamlı olabileceğini söylüyordum ona. Dirençli/diri/kararlı, disiplinli biriydi Erhan Bener. Bir aşk adamıydı üstelik. O ndaki yazma enerjisinin dinamosu da buydu bence!

Vüs'at O. Bener sinik/kinik, ama bir o kadar da mizahlı yanı güçlü, zeki biriydi. Bazı çoğu şey "ü'ye alçığımı" sanırdım, oysa oradan öyle ince/kara bir mizah çıkarırdı ki kahkahanızın hemen ardından kara düşünceye bile dalabilirdiniz.

Kırmacasız Bir Hayat'ı okumaya dönünce, iki kardeşin 1920'lerde başlayan yaşama yolculuğunun seyrine tanıklık, bir bakıma Cumhuriyet Türkiye'si'nin kuruluş öyküsünü de hatırlattı bana. Yokluklar, yoksulluklar içinde sürüklenen hayatlar... O sıralar baba Mustafa Raşit Bener'in asi, dik duruşu bu sürüklenişlerin ivmesidir adeta. Samsun, Amasya, Erzincan, Kıbrıs, Bursa, Sivas, Bolu... Bergama... Kayseri... 1941, Ankara-Edrenit. Vüs'at Bey, askerlik görevini sürdürmektedir Edrenit'te. Küçük kardeş Erhan Bener çıkıp gelmiştir yanına. Edrenit'in ve oradaki yaşamın iki kardeş üzerindeki etkisi, yapıtlarına yansayanlar...

Vüs'at O. Bener'in *Buzul Çağının Virüsü* romanı ile Erhan Bener'in *Yalnızlar*'ını birbirine yakın duruşu... İki kardeşin edebiyat alanında birbirini etkilemeleri... Gezindikleri edebiyat ortamı, ilişkileri, yaşamlarından süzüp getirdikleri, 1995'te yaptıkları bu konuşmaya yansır. Tarih Vakfı'nın sözlü tarih çalışması nedeniyle ortaya çıkan bu söyleşi edebiyat tarihimiz açısından da önemli bir "belge" niteliğinde.



Çizim: Baki Şahin

Erhan Bener, ağabey-kardeş olarak elli yıllık edebiyat dostluğunun seyrini ortaya çıkarır bu söyleşide. Bener, şunu da açınlar böylece: "...bu ilişki sanıyorum Türkiye'de her kardeş, kardeşler arasında herkese nasip olmayan bir dostluk içerisinde bugüne kadar süregelmiştir. Dolayısıyla, ağabeyimin yaşam savaşımı içerisindeki çeşitli evrelerinden bilgim var." Onun, çocuk gözüyle tanık olduklarıyla yetişkin zamanındakileri de bir araya getirmesi; dahası Vüs'at O. Bener'i konuşurması, yaşama/yapıtlarına dair izleri getirip bize sunması önemlidir.

Vüs'at O. Bener kapalı bir yazardır. Erhan Bener ise tam tersidir; açık yazardır. Bir ne denli minimal anlatıcı ise diğeri de bir o kadar uzun soluklu anlatıcıdır. Tüm bunlardan öte, kişilik olarak ortak noktaları yalnızca edebiyat değildir. Örneğin klasik müziğe ilgileri... İkisinde de derin bir ironik bakış vardı... İkisi de aşk insanıydı... Bener kardeşlerin edebi yaşamları edebiyat sosyolojisi açısından da irdelenmeye değerdir benim gözümde. Edebiyatımıza taşıdıkları, birikimleri kadar yaşamları da böylesi bir çalışmayı hak ediyor.

Vüs'at O. Bener öyle uhorta konuşmayı, edebiyat üzerine büyük laflar emeyi sevmeyen biriydi. Erhan Bener'in, onun bu eğilimini kırarak hayatına dair anlatırdıkları bu kitapla gün yüzüne çıkıyor, değer kazanıyor. Onun edebiyata bakışı, kendi yazınsal dünyasını kurma öyküsünü dile getirmesine kapı aralanması ise yakın duruşun, edebiyatta aynı kuşağın içinde boy vermelerinin bir sonucudur diyebiliriz.

Ne yanıyla bakarsak bakalım, *Kırmacasız Bir Yaşam* iki kırmacı ustasının edebiyatımıza bıraktıkları önemli bir yaşamsal metin, bir tür söyleşim... Okudukça daha da zenginleştiğinizi, iki ustanın yazın serüvenine dair yeni yeni bilgilerle donanacağınızı şimdiden söyleyebiliriz. ■

MATEMATİK TARİH PROBLEMİNİ ÇÖZEBİLİR Mİ?

İshak Arslan

Ne kadar çaba sarf etsek te matematiğin ve tarihin tatminkar bir tarifine ulaşmaktan mahrumuz. Ancak baştan itiraf ettiğimiz bu zaaf, her ikisi ve ilişkileri etrafında düşünmemize engel değil. Paylaşımları ortaklıklara rağmen iki alan temel soruları, amaçları ve fonksiyonları açısından ayırır. Tarih olup bitmiş *a* ve *b*'nin bıraktığı izlerden hareketle kurgulanabilecek en makul senaryoya odaklanırken matematik, füllileşmesinden bağımsız olarak *a* ve *b*'nin bütün soyut ilişkilerini konu edinir. Tarihi ilmi, hemen her olgu gibi odağına matematiği yerleştirerek işe yarar tarzda bir matematik tarihi tasarlayabilir. Ancak aynı şeyin matematikten beklenmesi, tarihin matematikleştirilmesi imkansız gibidir. Elbette diğer yapıp etmeler gibi her iki disiplinin yolu da mahsusat aleminde kesilir. Daha ötede, her ikisi de ortak bir uzayda, insan zihninde yaşar. Hafıza ve lisan gibi diğer ortak bileşenleri de zihnin paydasına dahil ederek bu parantezi kapatabiliriz. Ortak malzemeyi (duyu verileri) aynı ortamda (zihin) işlemelerine rağmen birisi hammaddesini ideal ve sabit nesnelere ve kalıplara dönüştürerek sonsuzlaştırırken, diğeri aynı malzemeyi lineer bir zamansal akış sekansı içinde, tekil parçalar halinde kaydedip yerleştirir. Ne kadar yeniden kurgulanmaya açık görünürse görünsün geçmiş artık geçmiştir. Tekrarlanamaz olgular silsilesinden geriye kalan sadece soluk benzeşimlerdir. Tarihin anlık oluşları *oldu*ya çevirerek acımasızca 'ilerleyen' sayacına karşın matematiğin saati tamamen durmuş gibi görünür. Buradaki 'değişimler' sanki tarihsel akıştan hiç etkilenmiyormuşçasına, satranç tahtasındaki simetrik döngüler gibi sonsuzluk içinde tekrarlanır. Zaman mefhumuyla bütünümlü su yüzüne çıkan bu farklılaşma, insan idrakinin sınırlarını zorlayan yaratıcı diyalektüğe dönüşür: Bir yanda olan bitenden bütünüyle kopuk görünen soyut, katırlı, ideal nesnelerin düzeninden oluşan içeriksiz bir dünya. Diğ. *x* yanda hisse konu olan olgu ve olayların belirli bir uzay-zamanda yalnızca *birkereliğine* ve geri dönüşsüz, kesintisiz akışı.

Olanın bitenin yani tarihin "kavranması", ancak olgu ve olaylara belirli bir düzenin, bir yapının atfedilmesiyle imkan sahasına girer. Başka deyişle anlamsız "olgular yığınının" "tarih bilimine" dönüşebilmesi asgari miktarda matematikselleşmesine bağlıdır. Kendi başına soyut ve aşkın görünen -ister kullanılan temel

kavramlar ister aksiyomlar olsun- matematiksel iççikliklerin, yine tarihsel olandan devşirilmesi, böylece matematiğin de tarihe borçlanmak zorunda kalışı meseleyi hepten derinleştirir: Belki de bu yüzden tarih ve matematik, her çağın ve her bilme tarzının itibari sınıflandırma teşebbüslerine direnen iki isyankar gibi kayatlardan azade dolaşan jokerlerdir. Son yüzyılda kadim yüklerinden arınarak daha çok bir yöntem ve teknik kılığına bürünen matematik, nasıl doğa bilimleri şemasında sıradan bir bilime indirgenemiyorsa, tarih de her defasında sosyal bilimlerin kaba ayrımları ve alışkanlıklarından kaçıp kurtulmaktadır.

Düşünür, yazar Hermann Hesse, başyapıtlarından birinde (*Boncuk Oyunu*, YKY, İstanbul, 2011) felsefe, bilim, sanat ve din gibi ana mecralarda ustalıkla dolaşırken, doğal olarak tarih ve matematiğin hayretengiz ilişkisine de uğrar. Meselenin derin imalarını ve çelişkilerini taşılıl amacıyla, baş kahramanı Knecht ile bir Bençlikten rahibi olan bilge tarihçi peder Jacobus'u konuşturur.



Boncuk Oyunu
Hermann Hesse
Çev.: Kamuran Şipal
Yayıncı: Yayıncı

"Siz matematikçiler" der Peder Jacobus, "kendinize öyle bir dünya tarihli damıtıp kotarmışsınız ki yalnızca düşün ve sanat tarihinden oluşuyor, sizin dünya tarihi kan ve gerçekten yoksun; ikinci ve üçüncü yılda Latince cümle yapısındaki yozlaşmayı avucunuzun içi gibi biliyorsunuz, ama İskender'den ya da Sezar'dan ya da İsa'dan hiç haberiniz yok. Dünya tarihi karşısında öyle bir davranış sergiliyorsunuz ki, bir matematikçinin yalnızca kurallara ve formüllere yer veren, gerçeğe, iyiye ve kötüye, zamana, düne, yarına kapılarını kapayan, sonsuz, sıg ve matematiksel hal'den başka bir şey bilmeyen davranışından geri kalanı yanı yok."

Bu ithamı karşısında kahramanımız (Knecht) basit gibi görünen ama aynı ağırlıkta bir soruyla mukabele eder: "İyi ama bir çekidüzene sokmaksızın tarihibilimle nasıl uğraşabilir insan?"

Teorik ve pratik zorluklara rağmen matematiğin tasvir alanını sürekli genişlettiği iddiası doğruysa Knecht ve Jacobus'un temsil ettikleri gerilimin gelecekte matematik lehine sonuçlanabileceği öngörülebilir mi? Kadim zamanlarda semavatta dolaşan, modern zamanlarda yer yüzüne inerek fizik kimya gibi doğa bilimlerini ağıma düşürmeyi başaran matematiğin, -iktisat ve psikoloji gibi beşeri bilimlerde zorlansa da- her şeyin teorisi türünden bir kıvılcıma ulaşması mümkün mü? Madde ve bilincin en derin katmanlarına dahi göz diken bu amansız avcının hile ve tuzaklarından kurtulmayı başaran hiçbir bilim kalmadığında sıra ister istemez tarihe de gelir mi?

Welki de kasıtlı olarak soruyu sorarken tarih kavramını gerçekte ona eklenmesi imkansız olan "bilim/loji" ekleyle birlikte kullanır Hesse: Zira herhangi bir şey, çekidüzen verilmeksizin, yani matematiğin dolayımına girmeksizin "bilim" olamaz. Bu açıdan bilimsel çaba, tikel olguların belirli bir tümele atfedilmesi, ister fiziksel değişimlere tabi olmayan aşkın yapılar anlamında, ister kuşatıcı genel kavramlar anlamında kullanılsın, zihinsel bir düzenin dış dünya ile ilişkilendirilmesine karşılık gelir. Hal böyleyse, nesnel görünen her bilme çabası zorunlu olarak belirli düzeylerde tarihsellikler, öznellikler içerir. Böylece insan idrakinin yüzleşmek zorunda kaldığı bir-çok, parça-bütün, madde-zihni benzeri ikiliklere bir yenisi eklenir: Bir yanda tarihsel olgular akışının akıl sır ermez biricikliği, diğer yanda matematiğin mucizcevi şemaları ve şaşmaz düzeni. Matematiksel düzeni gerçekliğe giydirecek yani 'çekidüzen vererek' onu deforme etmek; yahut bütün doğallığı ile bilinmekten uzak, anlamdan yoksun bir olay akışı/veri yığını ile baş başa kalınak! Seçim size kalmış.

Acaba insan türü tamamen yok olsaydı tarih ve matematik aynı yazgıyı paylaşır mıydı? ■

ASAF MUAMMER

İstanbul Balık Kültürü
Hazırlayan Ruhi Güler

İSTANBUL BALIK KÜLTÜRÜ
Hazırlayan: Ruhi Güler
978-605-5383-50-3 • 200 sayfa

BİR OSMANLI COĞRAFYACISI İŞ BAŞINDA
Kاتب Çelebi'nin Cihanumması ve Düşünce Dünyası
GOTTFRIED HAGEN

BİR OSMANLI COĞRAFYACISI İŞ BAŞINDA
GOTTFRIED HAGEN
978-605-9125-23-9 • 518 sayfa

Tel: 0212.520.66.42
Faks: 0212.520.74.00
satıs@kureyayinlari.com
facebook.com/kureyayinlari
twitter.com/kureyayinlari
www.kureyayinlari.com

KÜRE

FANTASTİK BİR DÜNYA KURAN KİTAPLAR

gözetimci

İhsan Sönmez

Ortaokuldaydım. İlçemizde dükkânı bile olmayan bir kitapçı vardı. Bir duvar kenarında ince bir tezgâh. Kitapları ve yayınevlerini çok iyi hatırlıyorum. Kitaplar -çok büyük ihtimalle- ikinci eldi. Akdeniz güneşinin sararttığı kapaklar. Koca puntolu yazılar... "Ben şurada biraz okusam geri yerine koysam" a gülerek kafa sallayan beyaz saçlı pos bıyıklı bir adam. O günlerde okumaktan aldığım keyfi buzlu bici bici yerken aldığımı hatırlıyorum, bir de jetonlarını asırdığımız küçük atari salonunun yanındaki şalgamcının turşu sularından içerken. Benim için her kitap bir dünyaydı o zaman.

Hâlâ da öyledir. Yine de, harflerden dünyalar inşa eden kurgu metinlere baktığımda, geçen gün editör arkadaşım Ayşe Tuba'ya da dediğim gibi, sanki "gerçek" kurgular, sadece ve sadece fantastik romanlarda varmış gibi hissediyorum. Olmayan bir dünyayı yazmak, her şeyiyle, tüm detaylarıyla işlemek, daha değerliymiş, daha kıymetliymiş gibi geliyor. "Üpünlü edebiyatçı" Ishiguro, "Gömülü Dev"i yazdığında, "yalnı fantastik roman mı yazdın arkadaş, ne menem edebiyatçısın sen" diyenlere "hadi oradan" şeklinde cevap verince, fantastik tutkunlarına daha da cesaret gelmedi değil. O zaman, "dünyalar kuran kitaplar" arayanlar buraya efendim:



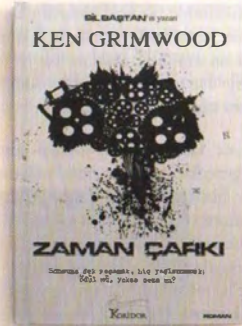
Yüzüklerin Efendisi
J.R.R. Tolkien
Metis Yayınları

Elbette, Silmarillion'dan başlayan hikâye tüm bu serüvenin başlangıcı. Bu âlemden bu kitapları yazayıp yutmamayı, üstüne bir de Raistlin ile Gaudalf'ı karşılaştırmamayı dövüyorlar, haberiiniz olsun. Filmi sonra da izlersiniz, önce kitaplar.



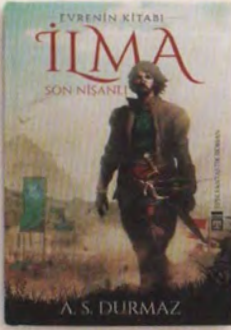
Ejderha Mızrağı
Margaret Weis, Tracy Hickman
Laika Yayıncılık

Raistlin, Tanis, Kitiara... Unutulmaz ekibin ilk üçü. Kış var yazı var baharı var. Sakın atlamayın. Ben hâlâ bu kitapların habersizini veya filmi bekliyorum.



Zaman Çarkı
Ken Grimwood
Koridor Yayıncılık

Başlamak cesaret, devam etmek sabır, bitirmek sebat ister. Çevirileri süperdir. Ciltli versiyonlar tavsiye edilir. Paraya sıkışınca satılabilir. (Örnek: ben.)



İlma
A. S. Durmaz
Timaş Yayınları



Yerdeniz
Ursula K. Le Guin
Metis Yayınları

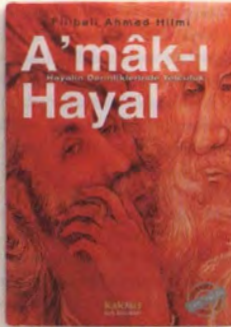


Türk Söylence Sözlüğü
Deniz Karakurt
E-Kitap

Bu listede Türkiye'den de birileri olmalıydı. Ve İlma tam da burada devreye giriyor. Şifreli diller, yepyeni krlar, bambaşka hayvanlar, inanılmaz bir hayalgücü.

Le Guin bu listede olmazsa olmazdı. Birbirine konuşan adalardan oluşan bir dünya... Merak duygusu hep tavan... Roke adasına düşerseniz yanınıza hiç bir şey almanıza gerek yok.

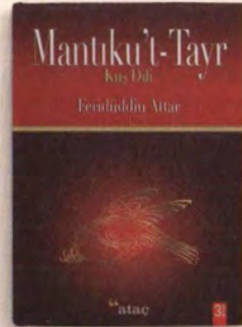
Bir süredir internette PDF olarak dolaşan bir sözlük okuyorum. Okudukça bambaşka yerlere uçuyor. Bir fantastik okuru bu sözlüğe mutlaka göz atıp "vay arkadaş bizde efsaneler varmış" demelidir, demeyen pişman olur.



A'mak-ı Hayal
Şelîbenderzade Fîlbeli Ahmed Hilmi
Kaknüs Yayınları

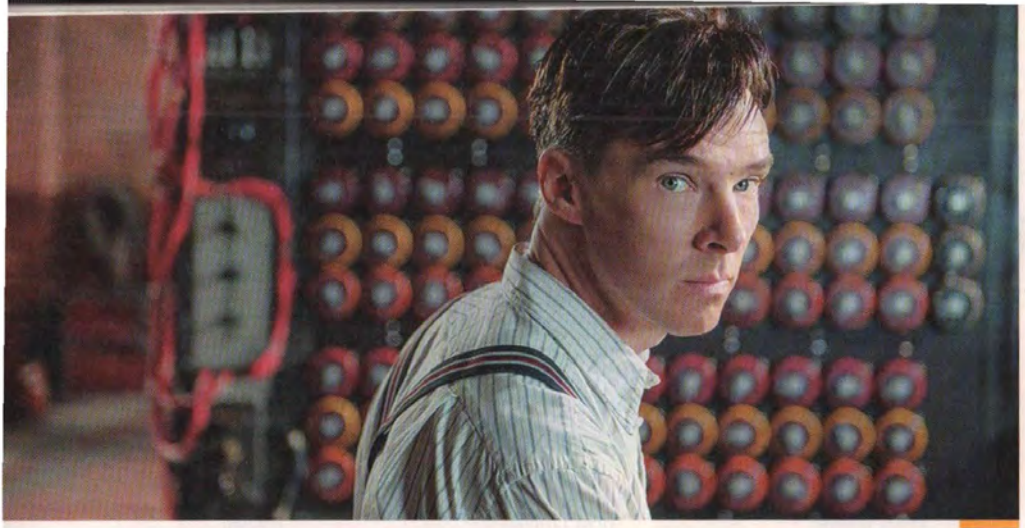


Hazreti Ali Cenklere
Haz: İsmail Toprak
Büyüyen Ay Yayınları



Mantuk'u't-Tayr
Feridüddin Attar
Ataş Yayınları

Her ne kadar formüle tam uymasalar da, bir Mantuk'u't-Tayr, bir Amak-ı Hayal, efendime söyleyeyim Hazreti Ali Cenklere, bilimüm gazavatnameler dahi fantastik atmosferlere sahiptir. İlla Evropa Evropa demeyiniz, bir bakınız.



ACI DUYMAK RUHUN FİYAKASIDIR

Mehmed Ali Çalışkan

Benim kriptik tounsilin isimli bir hastalığım var. Bilenler bilir. Bir tür bademcik iltihabıdır, boğazınızın içini kalaylanmamış gümüş rengi metalik bir boruya çevirir. Alt tarafı bir bademcik iltihabı clyenler yanılır, çünkü insanı yatağa çiviler, ateşler, ağrılar, sıızlarla yoğunlmuş azap içinde acı dolu bir haftasını alır.

Hastalıklarda vücudumuzun ürettiği tüm bu sıkıntı veren semptomlar, yani ağrılar, acılar aslında hastalığın iyileştirilmesi yolunda vücudu yatar pozisyona kilitlemek için sinir sisteminizin bir fonksiyonu olarak tasarlanmış, hani şu bildiğimiz şeyler, çeşitli organlar çeşitli sinir yolları aracılığıyla beynin çeşitli bölgelerine çeşitli mesajlar iletir, beynimizin de başka işi yokmuş gibi acı üretir.

Şu anda hastalığım en acılı devresinden bu satırları kalemle alıyorum ve bu tür bir acıya gark olan bir hasta olarak, acı çekmenin salt bir sinir sistemi fonksiyonu olarak açıklanmasını daha zor olduğunu şimdi daha iyi anlıyorum. Sonra İsmet Özel'in *Esentik Bildirisi*'ndeki o dize geliyor aklıma.

"Yargı kesin: Acı duymak ruhun fiyakasıdır"

Size bu ay acı çekmenin bir rulu fiyakası olduğuna hiç inanmayan Alan Turing'ten bahsedeceğim. Geçen yıl vizyona giren *"The Imitation Game"* (Taklit Oyunu) adlı filmde mesleki biyografisinin belirli bir dönemi

işlendi. Filmde Turing ve arkadaşlarının 2. Dünya Savaşı İngiltere'sinde Almanların ünlü şifre makinası Enigma'yı kırmak için geliştirdikleri şifre kırıcı makinanın hikayesi anlatılıyor. Savaş sonrası Turing'in intiharla sonlanan hayatının son dönemleri de filmde var. Filmin adında yer alan Taklit Oyunu, bugün Turing testi olarak adlandırdığımız ve güçlü yapay zeka teorisinin en önemli deneysel saviarından birisi. Film elbette bir yapay zeka filmi değil, hatta bir tür savaş polisiği filmi, ama filmin adından ve başrol karakteri Turing'ten ilerlemek istediğim için bu filmi seçtim.

Yapay zeka deyince Kubrick'in aynı isimli filmi de hatırlayalım. Bu acı mesecisi orada da güzel işlenmiş. Robotları linç eden kalabalık karşısında başroldeki çocuk robot, *"lutfen yapmayın, acıyor"* diye yalvarınca, insanlar bu acı çeken robot karşısında ne yapacaklarını şaşırılmışlar: *"Durun, daha önce hayat için yalvaran bir robot görmemiştik"*.

Acının biyolojik vücut içindeki mekanizmasını aşığı yukarı biliyoruz, ama psikologların duvarın arkası olarak isimlendirdiği tecrübenin biricik (unique experience) olduğu o özel yer de var. Orada vücudun harmanlaclığı acı sinyalleri yaratıcı bir tecrübeye dönüşüyor. Kağıt üstündeki notalarla dinlediğimiz müzik ne kadar farklıysa sinir sisteminin ağrı mekanizmasıyla yaşadığımız acı o kadar farklı. Bu duvarın arkası bizim tecrübemizin paylaşımsızlığı açısından yapayalnız olduğumuz yer.

İsa'nın "Tanrım, beni neden yalnız bıraktın" diye sitem ettiği yalnız bırakılma da insanın dünyayı ve kendini algıladığı yaşadığı tecrübeye yalnız olması zaten.

Turing, "Taklit Oyunu" deneyinde bize şunu öneriyor. Bir bilgisayar ve bir insanı bir odaya koyalım. Sonra onlara sorular soralım. Her ikisi de kendisinin gerçek insan olduğunu iddia etsin. Eğer bilgisayar sorularımıza verdiği cevapla bizi gerçek insan zihni olduğuna ikna ederse testi geçmişür ve artık o bizim için bir insan zihnidir.

Turing "Makineler düşünebilir mi" sorusunu, "makinelere taklit oyununu geçebilir mi" sorusuna indiriyor. Çünkü Turing'e göre bizi insan yapan şeyler özümüzde saklı özelliklerden ziyade karşı tarafın bizi insan olarak varsaymasını sağlayan fonksiyonlarımız. Herhangi bir makine bu fonksiyonları yeterince sağlarsa ona insan dememiz için hiç bir engel yoktur.

Turing'e karşı en güçlü argüman bilinç argümanı. İşte yukarıda bahsettiğimiz duvarın arkası. Tek bir fert olarak yalnız kaldığımız o yer. Turing bu argümanı kişisel olmasından yola çıkarak eleştiriyor. Yani bir insanın bilinci olduğuna yönelik kesin bilgi yine sadece o insanın bilincinde vardır, kendi bilgisini kendisi dışına çıkaramayın döngüsel bir öz-bilgi bilimin konusu olamaz.

Geçtiğimiz senelerde Tübitak Yayınları tarafından Kralın Yeni Usu adıyla yayınlanan Penrose'un ünlü eserini Koç Üniversitesi Yayınevi tekrar tek cilt halinde "Kralın Yeni Aklı" adıyla bastı. Bu eserde Penrose, yapay zeka meselesini Turing ve ona karşı tezler bağlamında ele alıyor. Öncelikle Penrose'un platoncu dünya görüşünü benimseydiğini hatırlayalım, dünyayı sadece fiziksel kanunlarla örülü değil çok katmanlı bir yapı olarak ele alıyor. Matematikçi Hilbert ve Russell gibi tamamlanmış ve insanın kuşatığı bir mantık kümesi olarak değil, genişleyen, sınırsız, mucizevi ve kendi ontolojisi olan bir dünya olarak görüyor. Penrose eserinde Turing'in yanlışlığı noktaları, zekanın salt mekanik bir süreç değil, yaratıcı ve biricik bir öz olduğunu göstermeye çalışıyor.

Yine Penrose'un kitabında değinilen güçlü yapay zeka karşı argümanlardan birisi John Searle'in Çin Odası denciyi. Searle, Turing testine karşı bir cevap olarak içinde İngilizce bilen bir adamın ve Çince sorulara cevap verbilmesini sağlayan bir algoritma kitabının olduğu bir oda hayal ediyor. Biz odaya Çince soruları iletip Çince cevaplar alıyoruz. Cevaplar hiç Çince bilmeyen adamın gönderilen soruları algoritma kitabında adım adım yürütüp kitabın yönergelerinin oluşturduğu sonuçlardan oluşuyor.

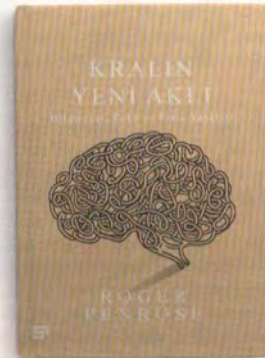
Searle soruyor: Bu adamın Çince anladığını iddia edebilir miyiz? Eğer Turing'in dediği gibi sadece fonksiyona

bakacaksak bu adamı Çince biliyor kabul etmeliyiz. Searle sadece bir felsefeci; Turing kaclar olmasa da biraz matematik bilseydi belki bu mantık hatasını yapmazdı ama deneyde bariz bir şekilde gördüğümüz aldatmaca dikkatimizin odadan adama kaydırılması. Evet adamı Çince anlamıyor, ama bir sistem olarak oda Çince anlayan bir odadır.

Searle'e göre zeka ancak biyolojik bir süreçle mümkün, evet bu tartışılabilir, canlılık dediğimiz (evrimleşen) aynı bir kolu, Elsas, Bergson örnek verilebilir bu felsefi ekole göre canlı organizmalar salt fiziksel kanunlara tabi değil, onları ortaya çıkaran imkanlar da salt fiziksel imkanlar değil. Bizim henüz yapılarını tam belirleyemediğimiz aynı bir biyolojik katman var ve bu katmanda aynı kanunlar var. Organizmalar bir yandan fizik kanunlarına tabi iken, bir yandan da biyoloji kanunlarına tabiler.

Turing'e göre ise her şey fizikte gerçekleşiyor ve onun güçlü yapay zeka ile ilgili ortaya sürdüğü tez henüz yanlışlanmadı. Elimizde ona karşı tek argüman bilinç argümanı. Eğer ortak akıl noktasından yaklaşacaksak bu bilinç argümanı gerçekten işleme kabiliyetine sahip değil. Duvarın arkası olduğunu biliyoruz ama bunu sadece aklımıza hiç bir ortam katılmadığı o yalnızlıkta biliyoruz.

Öte taraftan acı çektiğimde şunu biliyorum, hayatta tek gerçeklik yalnız bırakıldığımız bu duvarın arkası, tek gerçekliğimiz bu biricik tecrübemiz, burası Tanrı'nın bizi yalnız bıraktığı yer, belki de bu yüzden Tanrı ortak aklın değil inancın konusu. ■



Kralın Yeni Aklı

Roger Penrose

Çev.: Tekin Dereli

Koç Üniversitesi Yayınları

BEN BİR YAKUP İDİM YA DA RENKLERE BİR KOŞU

Hamit Kardaş

Günümüzün en büyük sorunlarından birisi acıların yansıtılması galiba... Herkes kendi acısını gündeme getirirken diğer acıları, başkalarına ait olanları unutturmak için var gücüyle çalışıyor. İkinci Dünya Savaşı'nda Hitler'in Yahudilere yönelik katliamı Yahudi kamuoyunun yoğun çabaları ile herkeşçe bilinirken aynı dönemde yaşanan bir başka acıdan ise çoğu kimsenin haberdar bile olamaması.

Porrajmos'tan bahsediyoruz; 1930'lu yılların ortasında başlayıp on yıllarca süren Roman (Çingene) soykırımından. Bu tarihten itibaren Almanya, Avusturya ve diğer Doğu Avrupa ülkelerinde insan olarak kabul edilmedikleri için Romanlar toplama kamplarına alındı, ilaç üretimlerinde kobay olarak kullanıldı, sürüldü ve gaz odalarında zehirlendi. Tüm bunlar sonucunda, sadece 1945'e kadar 500 bin ila 1,5 milyon arasında Romanın hayatını kaybettiği belirtiliyor.

Yahudi katliamı ile ilgili sayısız roman ve film varken aynı dönemlerde yaşanmış bir katliam olan Porrajmos ile ilgili bilimsel çalışmaların sayısı bile sınırlı durumda... Günümüzde dahi Romanlara yönelik çileler bitmiş değil. Türkiye'de de önemli bir sayıya sahip Romanlar büyük haksızlıklarla karşı karşıya kalmışlar. Nihayet bugünlerde bir Roman açılımından söz ediliyor fakat Romanların hikayesi neredeyse hiç anlatılmamış...

Lindsay Hawdon, yazdığı romanıyla bugüne kadar anlatılmamış bu hikayeyi anlatmayı deniyor. Sibel Kuşca çevirisiyle 'Timaş Yayınları' etiketiyle yayımlanan *Yakup'un Renkleri* romanında Roman bir çocuğun hikayesi var. Hikayesi değil de koşusu denmeli belki de. Kaçtığı ilk köyde kendisine verilen, dizlerine kadar inen koyun derisi kabını ve ayaklarına ayakkabı niyetiyle sardığı keten parçalarıyla bir umutla koşuyor Yakup isimli çocuk... Geceleri ağaç altında uyuyor, yaprak ve bitki kökleri yiyor ve bitlenmiş bir halde Avusturya ormanlarında savaştan kaçıp aydınlığa, renklere kavuşmak için koşuyor.

Bir çocuğun, yaşamak için sürekli koşmak ve kaçmak zorunda olan bir çocuğun dünyasına odaklanan roman boyunca Yakup koşarken, flashback yöntemiyle

anesi Lor ve babası Yavy'nin hikayesini okuyoruz. Lor, hali vakti yerinde bir İngiliz kızyken Yavy, Çingene olan ailesinden alınıp İsveç'teki bir yetimhanede büyüyen birisi. Çift sonraki dönemlerde Avusturya'ya yerleşiyor.

Romanda üç ana konu var. Yakup sürekli bir kaçış halindedir. Yakup kaçarken okuyucular babası Yavy'nin çocukluğunda bir yolculuğa çıkar. Bu arada bir de annesi Lor'un İngiltere'de zengin bir ailede başlayıp Avusturya'da bir akıl hastanesinde devam eden trajik hayatına şahit oluyoruz.

Kitapta umuda ve güzelliğe götüren masalsi bir anlatım var, Türkçe çeviriye de önemli ölçüde yansıyan şürel dil de unutmamak gerekiyor.

Geriye gidiliş yöntemiyle biraz dağın gibi duran bir anlatımı olsa da eserin sonunda parçalar birleşiyor fakat Yakup'un koşusu sürüyor. Yakup küçük ahşap kutusunu göğsüne bastırıp elinde lacivert taşıyla Avusturya ormanlarında koşmaya devam ediyor... ■



Yakup'un Renkleri

Lindsay Hawdon

Çev.: Sibel Kuşca

Timaş Yayınları

32 ÜLKE · 77 YEMEK TARIFI



MUTFAKTA

Dünya Turu

Yemek hazırlarken, kaynayan su size tropikal sulara daldığınızda dalış tüpünden çıkan kabarcıkları anımsatsın; yoğurduğunuz hamur Rusya'daki bir kartopuna dönüşsün; blenderınızın sesi Tayland'daki uzun kuyruklu kayıkların sesini hatırlatsın...



f /erdemyayingrubu

ig /erdemyayingrubu

Dağıtım: Sedir Yayınları A.Ş.

Telefon: 0212 486 34 00

**Dünya turuna çıkıyoruz!
Haydi mutfağa!**

32 ÜLKE · 77 YEMEK TARIFI



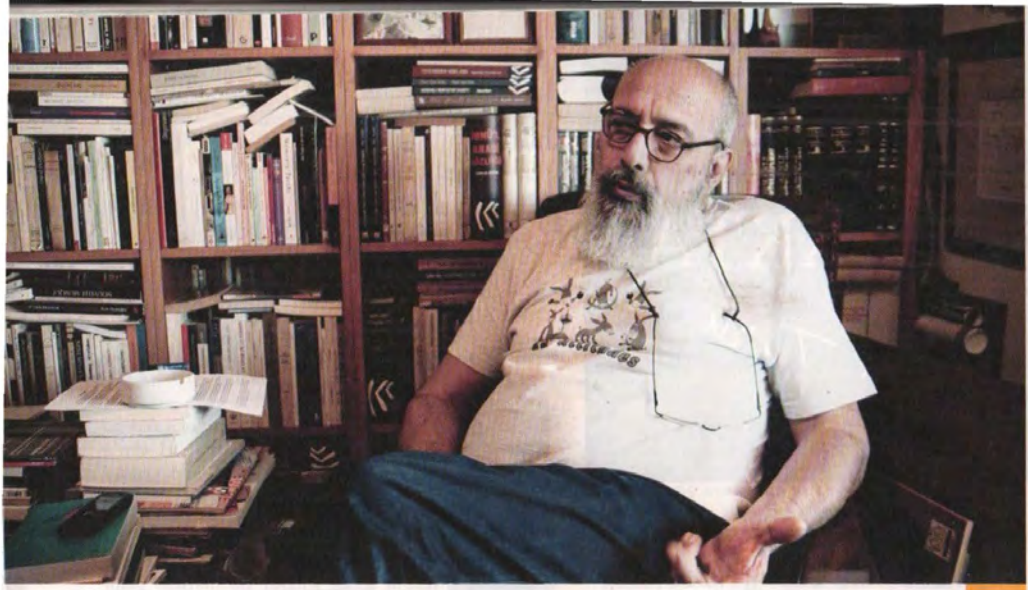
MUTFAKTA

Dünya Turu



erdemyayinlari.com

erdem
YAYIN GRUBU
"okumak yaşamaktır"



Fotoğraf: Çihan Hoşar

YAZARIN YOLCULUĞU YA DA BASİT BİR ES

Özkan Ali Bozdemir

James Wood, 'Kurmaca Nasıl İşler?' kitabının önsözünde, kurmacanın hem yapma hem de gerçek olduğunu ve bu iki olasılığın bir arada bulunmasını hiç de zor bir şey olmadığını belirtirken aslında gerçeklik ve kurmaca kavramlarının birbirini içerisinde kaynaştığından ve bu kavramların çoğu kez aynı paralelde ilerlediğinden söz eder. Metin içerisindeki sahihlik duygusunu güçlendiren bu bakış, okurun hayâl dünyasında belirsiz bir gerçekliğe dönüştürür ki, bu da edebiyat eserinin en temel ödevidir diyebiliriz. Yazarlar 'hikâye' anlatma konusunda her ne kadar bir izlek belirleseler de, kendilerini çizdikleri sınıra dışına çıkarmaktan ve bu büyüklü gerçekliğin perdesini indirmekten bir türlü alıkoymazlar. Yazarın bu serüveni dâhil olduğu bu metinler, kurmacanın karmaşık işleyişine yerinde bir örnek. İşte, ustalıkla örülen bu kurmacalarda metnin düğümünü sayılabilecek güçlü bir soru veya düşük bir ihtimal saklıdır çoğu kez.

Bir kış sabahı uzak bir ülkenin taşra istasyonundan trene binen yolcu, belli belirsizce selam verip karşındaki koltuğa oturduğu kişinin birazdan okuyacağı kitabın yazarı olduğunu bilseydi olaylar nasıl gelişirdi?

'Basit Bir Es' böyleli bir fikirden hareketle çıkıyor yola. Issız bir coğrafyanın ortasında, güneyden kuzeye ağır ağır tırmanmakta olan eski bir trenin içerisinde farklı ülkelerden iki insanın yolu bir kitap aracılığıyla nasıl kesişebilir? İlk bakışta gerçekleşmesi zor görünen bu tesadüf, kurmacanın 'sahici' gücüyle olağan bir karşılaşmanın ortasına bırakıyor okuru. Basit Bir Es'in ön deyişinde, Italo Calvino'nun 'Kitaplarımdan Birini Nasıl Yazdım'da yer alan "kitabın içindeki okur buradaki okur olduğunu iddia etmekte, buradaki kitap kitabın içindeki kitap olmayı istemekte" cümlesi yer alıyor. Bu alıntıdan da anlaşılacağı gibi Enis Batur, Italo Calvino'dan ve onun bitmiş öykülerine yer verdiği 'Bir Kış Gecesi Eğer Bir Yolcu' adlı kitabından hareketle yazıyor Basit Bir Es'i. Hatta bu ön bilgiye dayanarak kitabın 'basit bir esin'le ortaya çıktığını da düşünebiliriz.

YAZARIN İFŞASI

Basit Bir Es'in anlatıcı-yazarı, karşısında oturan yolcunun birazdan okumaya koyulacağı kitabı götür görmez büyük bir şaşkınlık yaşıyor elbette. Hikâye, bu andan itibaren yazarın kendini tanıtır tanımayacağı ihtimali üzerinden ilerliyor. Masum bir seziyle okurun, karşısındaki yazarı hemence tanıyacağını ya da yazarın

kendisini bir şekilde okura tanıtır kendi kitabı üzerinden bir konuşma ortamı sağlayacağını düşünürken, Enis Batur farklı bir bakış açısı sunarak anlatıcı-yazarını susmaya davet ediyor. Ve bu suskunluk boyunca karşısındaki okurun kim olduğunu, kim olabileceğini düşünüyor; düşünüyor.

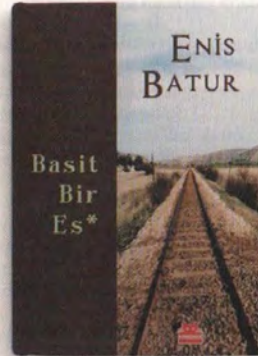
Yazarların kitaplarını nerede, ne şekilde, nasıl bir duyguyla ya da hangi araç gereçleri kullanarak yazdığı şüphesiz ki okurların merak ettiği konulardan biri. Peki ya okurlar bir kitabı nasıl okur, onların zihninde hangi düşünceler dolaşır ve okudukları satırlardan keyif alıp almadıklarını nasıl anlaşırlar? Bu ve benzeri soruları aslında yazarların da düşündüklerini, her ne kadar yazarın bir okur modelini hayal etmeseler de bu konuyu içten içe merak ettiklerini büyük bir samimiyetle itiraf ediyor yazar. Tren taşra kasabasında yavaşça ilerlemeye devam ederken dikkatlerimizi okurun -dolayısıyla kendimizin- üzerinde yoğunlaştırmayı sürdürüyor Enis Batur ve karşısına oturan okuru net bir biçimde betimlenese de kendi okurunun nasıl biri olabileceğini düşünüyor bu sırada. Sonuçta cildinde bir 'okur kataloğu' olmadığını da belirterek gizemli okurlarının kimler olduğunu hayal etmeye başlıyor. Belki yirmili yaşlarında, açık kumral, gür sakallı ve hafif tütün kokan bir genç; belki orta yaşlı, mavi gözlü, kalın kaşlı, varlıklı bir ailenin tek erkek evladı, belki de benbeyaz örgülü saçları olan yaşlı bir kadın... Hayali okurunun fizyolojisine dair tahminlerde bulunduktan sonra, bu defa karşısındaki yolcu-okurun hareketlerini izlemeye koyuluyor. Ya kitaptan başını kaldırırsa da camdan dışarıyı izlemeye koyulursa, ya yaklaşırsa bir istasyondan apar topar inerse gibi olasılıkları düşünerek telaşa kapılıyor ve artık kendini ifşâ etmenin esğine geliyor. Yazarın gergin bekleyişinden tümüyle habersiz olan okur, büyük bir dikkatle okumakta olduğu kitaba kapırmıştır oysa kendisini. Okurun uzun süren sessizliği bu defa yazarın düşünce dünyasını anlayabilmemiz için iyi bir fırsat sunuyor bize.

OKURUN DOKUNDUĞU YAZAR

Anlatıcı-yazarın öteki yazarlar veya kitaplarla kurduğu ilişkileri, gençliğinde bazı yaşutları gibi akademinin bir üyesi olma yolunu neden seçmediğini ve henüz yolun başındayken yazamama kaygısı taşıdığını da bu sure zarfında öğreniyoruz. Dolayısıyla bu gergin bekleyiş bizleri yazarın zihnindeki çatlaklardan içeri sızınmaya ve farklı bir yolculuk deneyimini yaşamaya davet ediyor. Bu durumu, kitap içinde kitap alıntısından hareketle 'yolculuk içinde yolculuk' olarak da düşünebiliriz. Yolculuk süresince okurunun kendisini tanımadığını artık kabul eden yazar, 'Başkalarını bilemem, ben kitabın ne önünde ne arkasında yazarın yüzü karşına çıksın, okuyacağım metinle arama bir varlık olarak girsin istemem.' diyerek aynı gerekenin okur tarafında da haklılık payı olduğunu belirtiyor. Bu gerekçesini ifade ederken belki de böyle düşünmesine neden olan bir

konuyu, o 'ulaşılmaz yazar' imgesini irdelemeye başlıyor böylece. "Senin kuşağın, yetişme çağında 'büyük'lerinden gördüğü, etkileri altında kaldığı bir erişilmezlik efsanesinin ağına yakalanmıştı. Fotoğraf çekirtmeyi bile yadımsmış öncülerinize ineniyordunuz. Okurun dokunduğu yazar değerli, sahil, kalıcı biri olamazdı." Tam da bu sıradaki karşısındaki okura doğru eğilip 'Ben okudunuz kitabım yazarıyın.' demeyi düşünüyor ve fakat okurunun "Öyle mi?" demekle yetinmesi ve mesafeli bir gülümsemesinin ardından diyalogu söndürmesi ihtimalini de işe katarak bu fikrinden hemence vazgeçiyor yazar. Kendini kovduğundan dışarı çıkaramayan gizemli yazarın böyle hazine bir sahne yaşamak istemesinin temelde, o 'ulaşılmaz'lığın yazarı yaratmış tahribat etkili olmuştur diyebiliriz.

Peki, bu yolculuk daha ne kadar sürecek? Tren usulca ilerlemeye devam ederken okurun inmemekte kararlı olduğunu gören anlatıcı-yazar artık pes ediyor ve cebinden not defterini çıkarıp birkaç satır yazmaya koyuluyor. Italo Calvino'nun 'Bir Kış Gecesi Eğzer Bir Yolcu' kitabında gerçekleştiği ve başlangıçla sonun bir anda yer değiştirdiği kurgusuna belki de bir ithaf olarak kırk sözcükten oluşan bir paragraf kuruyor yazar ve bu kısa yazıyı bitirir bitirmez trenlen iniyor. Dolduğün yağın yağmurun altında, iliklerine dek ısladığını umursamadan bilmediği o şehrin merkezine doğru ağır ağır ilerliyor. Ve kitap sonun başlangıcıyla açılıyor: "Eğer, bir kış sabahı, trenin biriki dakikalığına durduğu uzak bir ülkenin taşra istasyonundan bürten tek yolcu karşısındaki boş koltuğa oturur ve çantasından senin yollar önce yazdığın bir kitabı çıkarıp okumaya koyulursa, şaşırma: Bu sahne başka bir yazar tarafından senin için yazılmıştı." ■



Basit Bir Es
Enis Batur
Kırmızı Kedi Yayınevi

CHARLES DICKENS KİTAPLARI NEDEN KLASİK?

İrem Uzunhasanoğlu



Çizim: Zeynep Dağdelen

Charles Dickens ölümsüz karakteri Oliver Twist'i yaratırken kurmaca yapmasına gerek kalmadan Victoria Dönemi İngiltere'sini tüm çaplaklığıyla anlatmıştı. Yazdığı ölümsüz eserleriyle bir dönemin fotoğrafını öyle iyi çekmişti ki ölümünün ardından tam 146 yıl geçmiş olmasına rağmen hâlâ en çok okunan ve okutulan romancılardan biri olmaya devam etti. Peki, neydi Charles Dickens'in ele alıp ışık tuttuğu konular, gelin biraz daha yakından inceleyelim.

1. Yoksulluk ve yoksulluğun farkındalığı:

Dickens'in neredeyse tüm romanlarına yayılmış yoksulluk ve fakirlik temaları, İngilizcede yazarın ismiyle birleştirilmiş ve 'Dickensian Poverty' yani 'Dickens yoksulluğu' olarak kullanılmaktadır. Dickens yoksulluğu, toplumun en dibindeki insanları tanımlamak ve artık 'kabul edilemez' bir yoksulluk seviyesini belirtmek için kullanır. Charles Dickens ilk eseri 'Bay Pickwick'in Maceraları'ndan başlayarak yazdığı 15 romanın tamamında halledemediği ve hazmedemediği bir mesele olarak sefaleti, açlığı, yoksulluğu irdeler durur. Ölümsüz karakter Oliver Twist'in kaldığı 'yok-sullar evi'nde bir çocuğun yanında yatan arkadaşını yemek istediğini söylemesi üzerine çocuklar arasında sözcü olarak seçilen Oliver sadece bir tabak daha çorba istediği için fevha halde tartaklanır, ıslak sopa ile dövülür, karanlık hücreye kapatılır ve ardından bir duvar ilanıya satışa çıkarılır. Bu hikâye ilk kez yayımlanışında insanlar bir masal okur gibi okurlar talışı

Oliver'ın başına gelenleri. Hikâyenin mübalağa edilen hiçbir yanı yoktur, çünkü o dönem Londra'sında beş yaşına gelmeden ölmek oranı yüzde elliyi aşmış, yaşam süresi ise yirmi ikiye kadar düşmüştür. Alt tabaka insanları beslenme bozukluğu, açlık ve pislikten ortaya çıkan hastalıklardan ölmektedir, tuvalet kullanımı yaygın değil ve şehrin yoksul semtlerinde hava kirliliği en üst düzeydedir. İnsanlar bu pislik, mikrop, koku ve selâletin içerisinde yaşarken Dickens okurları hâlâ tüm bunları yazarın uyardığını sanmaktadır. Charles Dickens küçük bir çocukken, babası ve aile bireylerinin hapse atıldığı dönem çektiği yoksulluk onu başıyana götürmüştü ve birçok yazar aynı temayı işlerken isminin en çok bahsettiren Dickens olmuştur.

2. Yoksulluk Kanununun işlevsizliği ve 'Workhouse' sisteminin acımasızlığı

Workhouse Sistemi İngiltere'nin yıllar boyu en çok eleştirilmiş sistemlerinden biridir. Tüm yoksulları bir yerde toplayıp, karnı tokluğuna ağır işlerde çalıştırmayı öngören bir 'yoksullar evi' projesidir. Farklı çevirilerde 'Düşkünler evi' veya 'güçsüzler evi' olarak bahsi geçer. 'Yeni Fakirlik Yasası' adı altında çıkartılan bir kanunla açlık sınırındaki tüm yoksullar ve kimsesizler bir çatı altında toplanır ve bütün gün bir dilim ekme ve bir tas çorba karşılığında en ağır işlerde çalıştırılırlar. Çocuklar iş, organ düğünleme, daha büyükler ise kaya kırma gibi yoğun fiziksel güç isteyen işlerde çalışırlar. Kadın, erkek ve çocuklar birbirlerinden ayrı tutulur. 1800'lerin başında İngiltere'de uygulanan bu sistem, yıllar sonrasının Nazi Almanyası'ndaki Çalışma Kampları fikrinin de tohumunu atacaktır. Dickens ise insanların ağır işler karşılığı, dövülerek ve kötü şartlar altında çalıştırıldığını bir çok romanında işler. İnsanların yoksul oldukları için cezalandırıldığı bu sistemi bir türlü hazmedemediği için yazar durur.

3. Çocukların kötüye kullanılması

Dickens'in yaza yaza bir türlü hafifletemediği konulardan bir diğeri de çocukların kötüye kullanılmasıdır. Oliver Twist'in ölümsüz karakterlerinden Mr Bumble yoksullar evinin başındaki gaddar müdürdür. Daha sonra hırsızlık yapmak üzere çocukları çalıştır

nemrut karakter Fağın ise İngiliz Edebiyatı'nın en derin kötü karakterlerinden biridir. Oliver Twist, çocuk işçilerin sömürülmesine karşı Dickens'in manifestosudur. Bu manifesto Nicholas Nickleby'de de devam eder. Kötü beslenmeden ve açlıktan ölen çocukların anlatıldığı Dotheboys Hall'ın tek gözlü gaddar müdürü yatılı okulda kalmak zorunda olan oğlan çocuklarını mütemadiyen aç bırakır, döver ve kırbaçlar. Charles Dickens'in hayatını konu alan 'Görünmez Kadın' filminin bir sahnesinde Dickens, bir Şilin karşılığı onula yamayı teklif eden küçük bir kıza 'Ben sana beş Şilin vereyim ve sen de evine git.' der: Toplumun kanayan yarasını her fırsatta yazar durur.

4. Eğitim sisteminin çürümüşlüğü

Charles Dickens, kendi de on çocuk sahibi bir yazardır. Çocukları önemser, onların geleceğini güzelleştirmek için elinden geleni yapar. 'Zor Zamanlar' ve 'Müşterek Dostumuz' romanlarında eğitim hakkı elinden alınan veya kötü koşullarda eğitim görmek zorunda kalan çocukları anlatır. Yazarlık mesleğinden önce gazeteci olduğu için araştırma yönünü en iyi şekilde kullanarak bu okulları dolaşır ve çürümüş olan şeyleri tek tek ayıya çıkarır.

5. Sanayi Devrimi sonrası çekilen sefalet ve ezilen işçi sınıfı

Charles Dickens'in neredeyse tüm romanlarında işlediği konulardan biri de Sanayi Devrimi'dir. Sanayileşmenin gücüyle İngiltere beş kıtaya yayılır ve ismi 'üzerinde güneş batmayan imparatorluk' olarak kalır. Oysa tüm bu gücün altında ezilmiş işçi sınıfı ve kötü koşullarda çalıştırılan fakir halk tüm heybetiyle göz karpırmaktadır dünyaya. Kapitalist düzene ayak uydurmaya çalışan bir ülke vardır artık. İnsan ilişkilerini ekonomik durumlar belirler ve sınıfsal farklılıklardan kötü kokular yükselmektedir. Yaşlı zengin Bay Pikvik Londra'nın fakir mahallelerinde gezintiye çıkar. Bay Pikvik'in Maceraları tefrika edildikçe okurlar bunlara inanamazlar. Sanayi devrimi sonrası fakirleşince Londra'ya göç eden halkın yaşadıklarını yanı sıra kapitalist düzenin insanlara yerleştirdiği oburluk ve bençillik gibi temalar neredeyse tüm romanlarında insan kalıbına bürünüp karşınıza çıkar.

6. Kötü yönetilen ülke ve Adaletsizlik

Charles Dickens hayata bir fabrikada çalışarak başlar, çünkü küçük yaşta ailesi borçlarını ödeyemediği için hapse alınmıştır. Kimsesizler yurdunda geçirdiği bir dönem David Copperfield'da çok net görürüz. On yedi yaşında bir avukatın yanında çalışmaya başlayan Dickens, hemen ardından gazetecilik yapmaya başlar, yirmili yaşlara ulaştığında -yazarının çoğunu mahlasla yayımlayan- çok ünlü bir gazeteci olmuştur bile. İlk romanı Bay Pickwick'in Maceraları'nı yayımlandığı sene 18 yaşındaki Kraliçe Victoria da tahta çıkmıştır.

Charles Dickens, yazdığı on beş roman, onlarca makale ve öyküsünde toplumu eleştirmesine rağmen yaşamı boyunca Kraliçe Victoria tarafından çok sevilmiş ve severek okunmuştur. Oysa Dickens adaletsizlik, eşitsizlik, kötü yönetilen devlet sonucu insanların aç kalmaları, lüzi sanayileşme ve kentleşme sonucu ortaya çıkan tüm çarpıklıklar, sosyal vicdan hesaplaşmalarını hep kötü yönetilmeye bağlar. 'Kasvetli Ev' romanında yönetimin beceriksizliğini ele alır; Anayasa'nın eksiklerini ortaya çıkarır. Toplumun durumunu en iyi veren eserlerinden biridir. Eserin açılış bölümünde tüm şehri sarmış 'sis' altında çok yoğun bir alegori ve bir semboldür. Yoğun sis, şehrin tamamına sızmış kötü yönetime bir atıftır. Biz Kasvetli Ev romanını bir polisiye olarak sınullandırsak da Mr. Jarndyce'in kasvetli evi aslında İngiltere'nin içinde bulunduğu durumdur.

7. Noel imgesi

Dickens sadece toplumun yaralarına değinen bir yazar değil aynı zamanda topluma katkıda bulunan bir yazardır. 24 Aralık'ı 25'ine bağlayan gece Noel yortusu olarak bilinmesine rağmen kutlanmamaktadır. Dickens Amerika'ya gidip gelmeleri sonucu orada insanların Noel'i bir festival gibi kutladığını, çam ağaçları süslediğini, hindi yendiğini ve hediyeler alıp verildiğini görür. Ülkesine döner dönmez yazdığı Bir Noel Şarkısı onun en ünlü romanlarından biridir. Başkarakter Ebenezer Scrooge'un ünü ise romandan fırlamış ve yıllarca birçok ünlü aktör tarafından canlandırılmış, yazılmış, çizilmiş, izlenmiştir. Dickens'in bu kısacık romanından sonra Noel ruhu toplumun içine sızmış ve coşkuyla kutlanmaya başlanmıştır.

Son olarak, Charles Dickens 1870'te kalp krizinden öldüğünde sadece İngiliz Edebiyatı'na değil Dünya Edebiyatına 989 tane yeni karakter, 15 roman, 5 kısa roman ve yüzlerce öykü bıraktı. Dönemdaşları Arthur Conan Doyle, Agatha Christie, Lewis Carroll, H.G Wells, Huxley de toplumu eleştiren ve toplumun yaralarını yazan yazarlar olmalarına rağmen Charles Dickens hepsini sollamış ve kendinden en çok bahsettiren yazar olmuştur. ■



● Oliver Twist
Charles Dickens
Çevre Yayınları

■ Mister Pickwick'in
Serüvenleri
Charles Dickens
Çevre Yayınları

FIKİH İLE HUKUK ARASINDA SIKIŞMAK

İskender Gümüüş

Bir Doğu toplumu prototipi olarak Arap ülkeleri, içinde bulundukları coğrafya ve inşa etmiş oldukları medeniyetin kendine has özellikleri nedeniyle insanlık tarihinde önemli bir mevki işgal etmenin yanında kültürel çeşitliliği ve zenginliği bünyesinde barındırıyor.

Ancak, bu denli kültürel çeşitliliği ve zenginliği bünyesinde barındıran Arap medeniyetinde “devlet” bir sorunsal olarak ortaya çıkmaktadır. Öte yandan, Arap ülkelerinde devlet-toplum ilişkisinin göstermiş olduğu süreklilik olgusunun Batı’da gelişen modern devletin reflekslerinden farklılık arz ettiği bir gerçektir. Zira, modernlik doğası gereği geleneksel sistemin yıkılarak yerine yeni bir hayatın inşasını getirmesi nedeniyle Arap ve Müslüman dünyası için bir krizi doğurmuştur.

Tunuslu hukukçu Ali Mezghani “Tamamlanmamış Devlet: Arap Ülkelerinde Hukuk Sorunu” adlı eserinde Arap ülkelerindeki hukuk anlayışı üzerinden devletlerin modernleşmelerini inceliyor. Temel olarak iki kısımdan oluşan çalışmanın birinci kısmı değişim ve süreklilik bağlamında modernliği ve Arap ülkelerinin modernlikle ilişkisinin tarihsel mirasını hukuk ve din temasında ele alıyor. Çalışmanın ikinci kısmı ise Arap ülkelerinde devlet sorunsalı üzerinden hukuk devletinin varlığını sorguluyor.

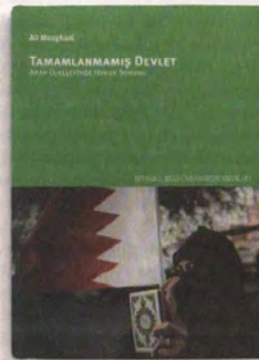
Mezghani, Arap ülkelerinin demokratikleşme sorununu hukukla ilişkilendirerek bu ülkelerin demokratikleşmesini engelleyen bir hukuk sorununun varlığına işaret ediyor. Bu durum aynı zamanda Arap ülkelerinin modern devlete geçiş süreçlerinin tamamlanmadığının bir göstergesi olarak ifade ediliyor. Arap toplumlarının kapalı bir alana -kendü alanlarına- kapanarak geçmişe tutunduklarını, bakışlarını kendilerine değil geçmişlerini meydana getiren şeye, yani miras aldıkları bütüne çevirdiklerini iddia eden Mezghani, bu durumu göğe tutunmuş olan Arap toplumlarının yer yüzüne inmeyi reddetmesi olarak nitelendiriyor.

Arap ülkelerinin tarih boyunca kendi güç ve inkanları çerçevesinde toplumsal sorunları çözmeye becerileri bir mutabakat sonucu gerçekleşmediğinden, toplum karşılaştığı sorunlara devlet aracılığıyla bir çözüm üretiyor. Dolayısıyla, Arap ülkelerinde devlet mekanizması toplum üstü bir mahiyet kazanarak siyasi ve askeri ilişkiler çerçevesinde şekillenen güçlü ve otoriter bir devlet yapısına zemin hazırlıyor.

Tamamlanmamış Devlet, İslam dininin fıkıh okullarından farklı ülkelerde şer’i hukuk sistemlerinin oluşumuna kadar pek çok sistemin devlet ve toplumsal hayat üzerindeki etkilerini araştırır ve bu yapıların günümüze nasıl uzandığını ele alan bir eser. Mezghani, modern devletin temel öğelerinden olan hukuki yapı gelişmediği, Arap ülkeleri devletlerinin modernleşme süreçlerinin sektöye uğrayacağını iddia ediyor. Dolayısıyla, Mezghani’ye göre Arap ülkelerinin, dini temellerini, devletin ve toplumun temel belirleyicisi olarak korumaya devam etmeleri, modern anlamda tamamlanmamış devletlerin varlığını korumasına neden oluyor. Mezghani, bu nedenle devletler olarak teşekkül eden Arap toplumlarının, modernliğin gerektirdiği temel kopyaıın gerçekleşirmek, yani geçmiş tarihle geri vermek, kurumları birbirlerinden ayırmak ve akla dayanmak zorunda olduklarını söylüyor.

Arap hareketlenmeleri ve sonrasında gelişen süreci de Arap ülkelerindeki devlet ve hukuk sorunuyla ilişkilendiren Mezghani bu durumu Tunus örneği üzerinden analiz ediyor. Mezghani’ye göre Tunus devrimi ne bir burjuva, ne bir işçi devrimi ve ne de ideolojik unsurları olan ve karizmatik bir lider öncülüğünde gerçekleşen bir devrimdir. Bu yüzden Tunus devrimini iktidarın doğrudan ele geçirilmesi olarak görmüyor.

Tamamlanmamış Devlet, Arap ülkelerinde hukukun tesisi ve felsefi arka planına yönelik önemli bilgiler içeriyor ve Arap hareketlenmeleri sonucunda tekrar canlanan bir tartışmanın fitilini de ateşliyor: Arap ülkelerindeki dine dayalı geleneksel yapı hukukun önünde bir engel mi? ■



Tamamlanmamış Devlet:
Arap Ülkelerinde Hukuk Sorunu
Ali Mezghani
İstanbul Bilgi Univ. Yay.

Küre Yayınları MUSTAFA ÖZEL KİTAPLIĞI'nı takdim eder.

MUSTAFA ÖZEL

YÖNETİCİLİK DERSLERİ



MUSTAFA ÖZEL KİTAPLIĞI

ISBN 978-605-9125-24-6 | 242 sayfa

“İş hayatı bir artı birin iki ettiği bir alan değildir; orada bir ona,
on elliye dönüşür. İşadamı sayıları böyle sayar.”



Tel 0212. 520 66 42
Faks 0212. 520 74 00
satis@kureyayinlari.com



facebook.com/kureyayinlari
twitter.com/kureyayinlari

www.kureyayinlari.com

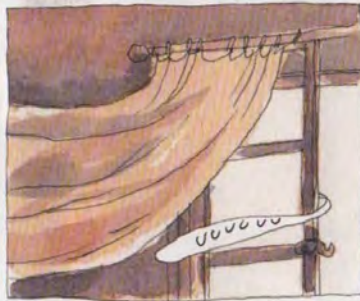
DEVAM ETTİK, ETTİK, BİR KÖYE VARDIK.



FAŞTAKİ DRAM

YAZAN VE ÇİZEN: SERGE

ÇEVİREN: ALI HASAR



KÖYLÜLER BİR PARÇA EKMEK GETİRMİŞTİ.

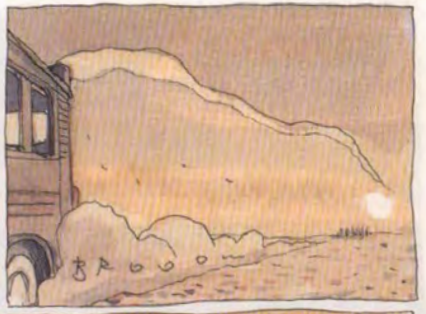


BU KÖYÜ BULAMASAYDIK, SİZLE KONUŞAN BEN, BELKİ DE ÖLECEKTİM.



- LE DRAPE PAROCHIN - © SERGE C. TOBI XXX 2007

ÖYLECE KALAKALDIK, KAMYONLAR ÇEKİP GİTİMTİ.

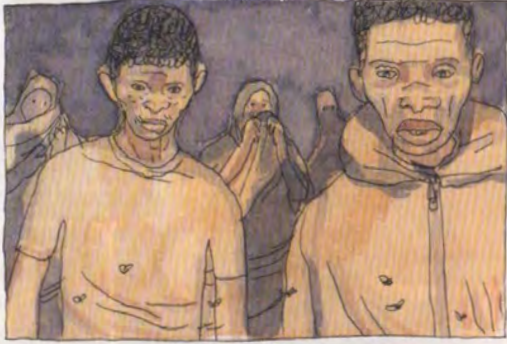


LASTİK İZLERİNİ TAKİP ETMİŞTİK, LASTİK İZLERİ BİZİ KURTARDI:
BÖYLECE TEKRAR BİR ARAYA GELDİK.



BİZİM GRUBUMUZDA ÖLEN YOKTU.

BİR ARAYA GELDİĞİMİZDE BEBEK-
LERİN BÖYLE ÖLDÜĞÜNÜ GÖRDÜK.



VARDIĞIMIZDA, DÜŞEN İLK ÖNCE BİR KADIN OLDU.



BİRKAÇ SAAT SONRA YSA, ARTIK AYAKTA DURMAYI BAŞARAMAYANLAR, ÖZELLİKLE YARALILAR... DEVAM EDEBİLMEK İÇİN
GERÇEKTEN MORALİ YÜKSEK TUTMAK GEREKİYORDU.



BİZİ UYANDIRDILAR, KELEPÇE-
LEYİP NEZARETHANEYE
KAPATILAR. NE YİYECEK
VARDI NE DE BAŞKA BİR ŞEY,
HİÇBİR ŞEYYOKTU.



NORMALDE BİZİ UCDA'DAN
ALIP GÖTÜRMELERİ GERE-
KİRDİ, AMA HİÇBİR ŞEY
ANLAMADIK.

BİRKAÇ GÜN İÇERİDE KALDIK, BİR GECE BİZİ ALIP TAZA'YA GÖTÜRDÜLER.



BİR SÜRE SONRA; FES'TE, TANCA'DA YAKALANMIŞ KADINLARI, BEBEKLERİ, HAMİLELERİ GELİRKEN GÖRDÜK...

HASTALAR BİLE VARDI,
HASTA YATAKLARINA BÖYLE
ÇEKİLİP GÖTÜRÜLEN
HASTALAR.



SONRA BİZİ BEL-YUNEŞ'TEN
GELEN KOÇA OTOBÜSLERDE
TOPLADILAR.



YARALILAR, YARALILAR...
DURUM CİDDİYDİ. ÇÖLDE
ÖLENLERİN SAYISI DA
ARTIYORDU.

ÇÜNKÜ BACAKLARI
YARALI, KANLI
İNSANLAR VARDI, ÇOK
KÖTÜYDÜ.



BAKSANA

NE
DÜŞÜNÜ-
YORSUN?

BAK



GELİP BİZİ ALDILAR,
TUTTUKLARI GİBİ ÇÖLE ATILAR.

ÇÖLE YARDIĞIMIZDA SAAT
ALTIYDI, HÂLÂ GÜNEŞ VARDI.



KAFAMIZI KARIŞTIRMAK İÇİN KÜÇÜK MANEVRALAR YAPTILAR, SONRA, SİLAHLARI
VARDI; SİLAHLARI OLMA SAYDI, BELKİ DE MANEVRALARINA ENGEL
OLACAKTIK, BELKİ DE...

BURADA NE YAPIYORUM
BÖYLE? HAYAT ŞARTLARI
ÇOK ZOR, HAYATIMI TEHLİ-
KEYE ATMAYI GÖZE
ALİYORUM BU
YÜZDEN...

ÖLMEYİ
BİLE.

YAŞADIĞIM HAYATTAN
KURTULMAK VE AVRU-
PA'DA OLMAK İÇİN!

ORADA YAPILACAK
ŞEYLER, HER GÜN KIRABI-
LECEĞİM BİR TUĞLA
YARDIR BELKİ.

..1 YA DA 2 EURO
KAZANMAK İÇİN

HER DEFA SINDA
YALVARIP YAKARMAK-
TANSA KARNİMİ DOYU-
RABİLMEK İÇİN!

BELKİ!

BU YÜZDEN BU İNSANLAR, AŞILACAK BİNLERCE KİLO-
METRE OLSA DAHI KÜÇÜK BİR MOTORLA OKYANUSA
AÇILIYORLAR.

CEZAYİR'DE KALDIĞI-
MIZ VAKİTLERDE ÇOK
ÇİLE ÇEKTİK.

POLİS BİZİ KABUL
ETMEDİ, BİLİRSİNİZ,
CEZAYİR'DE POLİS
SİZİ İÇERİ TIKTI MI...

BÖYLE BÖYLE FAS'A DOĞRU GİTTİK.

UCDA'YA YARDIM, RABAT'A YÜRÜYEREK GİTMEME KARAR
VERDİĞİMİZDE ÜZERİMDE BİR ZİRNİK BİLE YOKTU.

YÜRÜMEYE BAŞLAMIŞTIK,
NAIMAYA VARDIĞIMIZDA BİZİ DUR-
DURDULAR. YÜRÜDÜK; TERK
EDİLMİŞ, KÜÇÜK BİR EVE GİRDİK.

BİR ÇOBAN YA DA BAŞKA BİRİ Mİ BİZİ GÖRÜP POLİSE
İHBAR ETTİ, BİLMİYORUM.

İKİ KİŞİ KAÇMAYI
BAŞARMIŞTI, GERİ
KALANIMIZI ENSELE-
MİŞLERDİ.



BU AVRUPA FİKRİ.. AVRUPA'YA GELMEME YARDIMCI OLABİLECEK BİRÇOK AKADAŞIM VARDI.



ÖYLE HEVESİMDEN, İSTEĞİMDEN FALAN DEĞİLDİ. FAS'A NE İÇİN GELMİŞTİM O HÂLDE?

BİR AFRIKA ÜLKESİ, BİRAZ TELEVİZYONA BAKTIĞINIZDA EEE.... ZİHNİNİZİ YOKLADIĞINIZDA, KİTAPLARA ŞÖYLE BİRGÖZ ATTIĞINIZDA, İNSANLARI GÖRÜP ONLARLA KONUŞTUĞUNUZDA KENDİNİZDEN BİRAZ BİR ŞEY BULABİLİRSİNİZ.



HER SEFERİNDE 100-200 KİŞİNİN BOĞULARAK ÖLDÜĞÜNÜ ÖĞRENMELEKİNE RAĞMEN YİNE DE KAÇAN İNSANLARIN OLDUĞUNU GÖRMEK BİRAZ ABES, SAÇMA GELEBİLİR.



AMA BU, SANKİ APTALLIK KRİZİNE YAKALANMIŞ OLDUKLARINDAN DEĞİL, ONLAR BÖYLE SÖYLEDİĞİ İÇİN.



"Bereket Kapısı"

PORTAKAL ÇİÇEĞİ EDEBİYAT ÖDÜLLERİ BAŞVURULARI BAŞLADI!

Toplam Ödül: 15BİN TL
Son Teslim Tarihi: 28 Şubat 2016

Seçici Kurul:

**A. Ali Ural • Enis Batur • Haydar Ergülen • Nedim Ali Kısaoğlu
Servet Gündoğdu • Tahsin Yıldırım • V. Hüseyin Kaya**

Eserlerde herhangi bir konu sınırlaması bulunmamakta olup Deneme, Şiir, Öykü türlerinden sadece birisi ile başvuru yapılabilmektedir.

Detaylı Bilgi İçin: www.saricam.bel.tr



SOSYAL MEDYANIN SOSYALLEŞEMEYENLERİ

Sertaç Dalgaldere

Tüm dünyada ve Türkiye'de yaşama pratikleri dâhil her şeyi yeniden dönüştüren sosyal medya (sosyal paylaşım ağları) 2000'li yılların başından bu yana büyümeye ve ağına yeni bireyler eklemeye devam ediyor. Social Media Knowledge (SMK) tarafından 2015 yılında yapılan araştırmaya göre; Facebook'un aylık aktif kullanıcı sayısı 1.4 milyar, Twitter'in 288 milyon, LinkedIn'in 347 milyon, Youtube'un ise 1 milyardan fazla... Sosyal paylaşım ağlarındaki büyümenin önümüzdeki yıllarda da devam edeceği uzmanlar tarafından sıklıkla ifade ediliyor.

Sosyal medya şeklinde tanımlanan araçların, toplum ve bireyler üzerindeki etkileri ve dönüştürme gücü hem fen bilimleri alanında hem de sosyal bilimler alanında çalışan akademisyenler için üzerinde durulması ve tartışılması gereken önemli bir konu haline aldı. İnönü Üniversitesi'nde öğretim üyesi olarak görev yapan Yrd. Doç. Dr. Mehmet Emin Babacan'ın "Sosyal Medya ve Gençlik" isimli eseri bu ihtiyacın bir nebze de olsa giderilmesi ve tartışma literatürüne katkı sağlanması açısından önemli bir kitap. Çalışma alanı; iletişim sosyolojisi ve sosyal medya olan Babacan'ın, "Toplumsal Paylaşım Ağlarında Sosyal Sermaye Pratikleri" başlıklı doktora çalışmasından üretilen eser, moderu yaşamın önemli bir parçası haline gelen sosyal medyanın, bireylerin sosyal sermaye birikimlerini nasıl etkilediği üzerinde duruyor.

Pierre Bourdieu tarafından sosyal sermaye; toplumsal aktörlerin kültürel ve sosyal kodlar, grup içi aidiyetler gibi olgular sayesinde sosyal hayatı kolaylaştıran ancak bir başka yönüyle hiyerarşik düzen içinde güç sahiplerinin gücün devamını sağlayabilmek için kullandıkları bir kaynak şeklinde görülmekte ve tanımlanmaktadır. Eser, birinci bölümünde hem sosyal medyanın yerel ve küresel bir fenomen halini alma serüvenini anlatıyor hem de sosyal sermaye kavramının Bourdieu'nun tanımını dışında farklı düşünürler tarafından nasıl ele alındığını ortaya koyuyor. Çalışmanın ikinci ve üçüncü bölümünde devlet ve özel üniversiteler olmak üzere 67 farklı okulda 1254 öğrenciyle gerçekleştirilen anketin metodolojisi ve bulguları yer alıyor. Ayrıca, belirlenen

38 öğrenciyle yapılmış derinlemesine mülakatlar bulunuyor. Mülakatlarda alınan cevaplar sosyal sermaye açısından değerlendiriliyor.

Babacan'ın eserinde yer alan anket sonuçlarına bakıldığında; sosyal medyanın özellikle gençler üzerinde sosyal sermaye açısından önemli bir katkı sağladığını söylemek oldukça güç, çünkü sosyal medya her ne kadar insanları sosyalleştiriyor gözükse de, arkadaşlarla dolu bir dünyayı listeler halinde sunsa da sanaldan öteye geçemekte ve bireye gerçek hayatta karşılık vermekte zorlanmaktadır. Kitabın son kısmında ise eserin konusuna paralel şekilde, Prof. Dr. Mutlu Bınark ve Cumhurbaşkanlığı Kurumsal İletişim Başkanı Mücahit Küçükylmaz'la gerçekleştirilen röportajlar yer alıyor. Özetle çalışma, Türkiye'de yaşayan gençlerin sosyal medyayla nasıl sosyalleşmediğini ve sosyal sermayeden yoksunluklarını anlatıyor. Sosyal medyanın bireyler üzerindeki etkilerini anlamak isteyenler ve bu alanda çalışmalar gerçekleştiren akademisyenler için okunması gereken bir çalışma. ■



Sosyal Medya ve Gençlik
Mehmet Emin Babacan
Açılım Kitap

Aşk-ı Memnu

hem orijinal metniyle
hem de günümüz Türkçesiyle
Can Yayınları'nda!

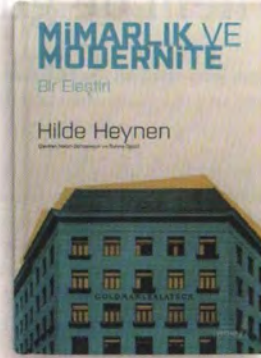


MİMARİNİN MODERN SEYRİ

Alper Gürkan

Charles Baudelaire, *Modern Hayatın Ressamı*'nda sanatı merkeze alarak dünyanın yeni kompozisyonunu çizmeye çalışır: On dokuzuncu yüzyılda endüstrileşmeye bağlı olarak yoğunlaşan kentleşme eğilimi, bir taraftan şehirlerin klasik yapısını bozarken bir taraftan da bohemlerin, dandylerin, flâneürün görünürleşmesine yol açmıştır. Sermaye ve emek dolaşımının serbestlik kazanmasına bağlı olarak ortaçağların ölçülülük, sınırlılık ve ahenkle örülü kent mantığının terk edilmesinin doğal bir sonucudur bu. Baudelaire açısından bu durum, moderniteyle birlikte sanatın da özdeşleşmesinin bir göstergesiydi: Kaotik yapısıyla modernleşmenin başkenti olan on dokuzuncu yüzyıl Paris'i, âdeta bütün olarak sanatın vücuda gelmiş hâliydi ve onda sanatçılar da hâmi ve işverenlerden kurtulup özdeşleşerek eserleriyle birlikte kendilerini de üretmeye başlamışlardı. Söz konusu durumun bir karşılık temelinde yükseldiği söylenebilir: Modernleşmenin olanca aklıleştirme yönelimine rağmen sanat, sanatçının kendi doğasında keşfetmeye çalıştığı romantik esinle açığa çıkıyordu. Rasyonel hayatın ayrıntılı şehir planlamacılığına karşı sanatçının içsel açılımı, onun kent hayatı içinde sıradışı ve marjinal bir kimlikle bütünleşmesinin de sebebi olmuştur.

Bohem'in, dancının ya da flâneürün kendini bir sanat eseri olarak inşa etmesi, bir anlamda hem dünya hem de ev olarak sanatçının kendini kurması anlamına da gelecektir: Romantik sanatçı, modern hayatın hesapçı, planıcı, akılcı keskinlikleri içinde değil kendi içinde yaşayan özgür bir ruhu temsil eder. O, toprağına bağlı serf gibi paletine, kalemine bağlıdır. Bununla birlikte Baudelaire'in flâneür için kullandığı evsizlik ifadesi bir yünden modernliğin herkes için ortaya çıkardığı bir sonucun da öngörüsü gibidir. Şöyle der: "*Elden uzak kalmak ama her yerde evinde hissetmek; dünyanın merkezinde olmak, dünyayı gözlemek ama dünyadan saklı kalmak.*" Kalabalıklar içerisinde var olabilen flâneür, geçici olanla sonsuz arasında mesken tutarken modern insanın kaçına hayalleri kurduğu ama onusuz da olanmadığı kente ilişkisinin bir temsilini de aksettirir: Sokaklarda, vitrinlerde, meydanlarda akan hayatın merkezindedir insan; mahremiyet algısındaki dönüşümle beraber düşünüldüğünde zamanla evlerin de sokakların ve meydanların bir uzanımı hâlini aldığı gerçeği görülür. Modern insanın her yerde olmak ama hep evinde hissetmek yönündeki talebi, küreselleşmenin de cevap verdiği bir meskenizliği doğurur bu yüzden: Mekânsal olarak yerel olana küreselde, küresel olana yerelde ulaşmak olanağı, zamansal olarak da geçici ve sonsuz arasındaki mesafeyi sanki



Mimarlık ve Modernite

Hilde Heynen

Çev: Nalan Bahçekapılı
Versus Kitap

yok etmiştir. Bu yanılsama vasıtasıyla hayatla ilişkin algıların merkezinde bulunan hemen ne varsa kent hayatının içinde mümkün görüldüğü oranda da modern insanın oradan kopması imkânsızlaşır aynı sebeple. Kent, modern bireyin kendini inşa edebilmek için gereksinim duyduğu malzemeleri sunan bir depo olduğu için onun dışında hayat artık akamayacaktır.

Modernliğin sanat üzerinden, birey ve yaşamı üzerinden kent ile doğrudan ilişkisi, aynı zamanda onun mimariyle ilişkisini de kapsar. Mimari daha geniş bir alana yayılmışsa da baskın karakterini zamansal olarak çağdaş yönelimden almak suretiyle mekânsal olarak kent içinde karakterize olur: Etkin sanatsal eğilimlerin tamamına biçim veren felsefi kaygılar ancak bir kent içinde mümkündür nihayet. Maddi anlamda da diğer sanatsal uğraşların ötesinde bir olanak gerektiren mimari için, kamu kaynaklarıyla inat edilen ve genel hatları belirleyen yapıların yoğunluğu kentsel mekânın belirleyiciliğiyle ilgilidir. Bu açıdan mimariyi tek başına ele almaktan ziyade kentleşme olgusunun etkileri ve sonuçları içinde okumak gerekir. Ki böyle yapıldığında endüstrileşmeye bağlı olmak bakımından modern kentlerin rasyonel planlamayla ilişkilerinin sonuçları mimaride diğer sanatlara göre daha fazla hissedilir.

Hilde Heynen'in modernite ile ilişkisi kapsamında mimariye eğildiği *Mimarlık ve Modernite*'de onu kent-sel kültürün bir parçası olarak ele alması bu yönden anlamlıdır. Moderniteye ilişkin farklı izah biçimlerinin keşişim noktasında yer alan "onu başınızdan savamayaçağımız" gerçeği, modernlik içerisinde hayat bulmuş çağdaş insanın onunla sıkı bir eleştirelilik ve bağıllık ilişkisi içinde olduğuyla ilgilidir. Bu ilişki, yaşam dünyasını kentlerde kurma gereksinimine bağlı olarak da her alanda derinlenmesine kök salmıştır. Bu itibarla Heynen'in konuyu doğrudan mesken fikri üzerinden tartışmaya başladığı görülür. Berger ve Kellner gibi düşünürlerin modernlik bilincini *evsiz zihin* diye tanımlamalarından hareketle; insanın ev, iş, arkadaş grubu gibi farklı mekânlarda davranışlarını biçimlendiren farklı normlar arasında çoğul bir yaşama mal-kumiyetinin, onun hakiki bir yuvadan mahrum kal-ması anlamına geldiği sonucunu paylaşır. Küresel ve yerel arasındaki mekânsal farklılığa rağmen her yerde evinde olmak arayışı, kişinin kendi toplumsallığından kopmasını da beraberinde getirmiştir. Bu noktada Heidegger'in insan varlığını, mesken tutma (*bauen*) ifadesi üzerinden *ben* ile ilişkilendirdiği "İnsa etme, Yerleşme, Düşünme" başlıklı konuşması ilginç bir hatırlatma içe-rir: Filozofa göre dünyaya gelecek saldırıya uğramaya başlayan insan için mesken, korunaklı bir mekân ol-mak bakımından bir varolma biçimidir. Heynen, Ber-ger'in, Heidegger'in, Adorno'nun yazdıklarından ha-reketle moderniteyi meskenin yitimi olarak niteler. Bu çıkarması çağdaş mimarlık için hayati sorgulamalara yol açmaktadır: Mimarlık, *evsiz zihin* için moderniteye karşı nasıl bir tutum içinde olmalıdır?

Başlangıç aşamasında geleneğe ve on dokuzuncu yüz-yıl burjuva değerlerine tepkiyle gelişen avangard san-atlarla beraber mimarlık da belirli bir yönde sanatsal tepkimeler içerir. Ancak Heynen'e göre bu tepkilerde hiçbir zaman onların radikal tutumlarıyla birlikte oku-nacak bir temayül gelişmemiştir. Mimarların çoğun-luğu rasyonalizm ilkesini hiçbir zaman bırakmamıştır. Hatta gelenek içinde buldukları irrasyonalist kalımla-ri dahi tenizleme eğilimindedirler. Aksine avangard sanatlardaysa modernlikte heraber ortaya çıkan de-ğişimler ve yarılmanın biryeleri kökstüleştirilmesine uy-gun olarak normlar ve formlar reddedilip bozuluyor; âdetler yadsınıyordu. Fütürizm, dadaizm, sürrealizm gibi dışavurumcu sanatsal yaklaşımların temelinde yer alan değişim ve yenilik ilkesi, modernitenin temel ilkesinin radikalleştirilmiş bir biçimiydi. Bu eğilimle-rin etkinliği sınırlı bir sanatsal çevrede devam etse de mimarlığa yansması hemen mümkün olmamıştı. Ki dünya savaşı sonrası Avrupa'nın yeniden kurulması faaliyetleri içinde mimari, kentlerin kapitalist işleyişi için bir rasyonallite çizgisinde yapılanmasında farklı işlevler yüklendi: Sadece binalar değil, kapalı pasaj ve çarşılardan geniş vitrinlerin yer alabileceği caddeler

in için tanyacak planlamalara girişti şehir mimarisi. Bu yönden mekânın örgütlenmesi kavramı çerçe-vende Adorno'nun "evin artık mümkün olmadığı" fikri ile dile getirdikleri, kentleri âdeta bireyi yutacak biçimde yapılandırma sürecinin bir parçasını gösterir.

Bu süreçte liberal değerlere uygun olarak şeffaf ve sı-nırsız bir toplumun gerçekleşme ihtimaline işaret ettiği değerlendiren Çelik ve camı ağırlıklı modern mimariyi Heynen, Benjamin'in yoksullukla açıklamasından söz eder. Bir taraftan üstesinden gelinemez bir melankoli ve keder, diğer taraftan ütöpik bir avangardizmin fel-sefî bileşimcisi gibi görülen Walter Benjamin'in mo-dern insanı gerçek deneyimden yoksun kabul etmesi, uygarlığın endüstrileşmenin kör edici çağında tanımlanmasıyla ilgilidir. Ona göre deneyim gelenek vasıta-sıyla aktarılan verilerin hafızada kümlenmesidir. Ara ara yeni bir başlangıç olanağı açısından bunu umut verici bulsa da çoğunlukla modernliğe ilişkin karam-sar bir tablo çizmesi de kültürün gelenekten uzaklaş-masıyla ilgilidir. Bununla birlikte Bloch'un bitimsiz bir umudu yansıtan yazılarından hareketle Heynen, mo-dernizmin kapitalist düzen içinde temsil ettiği kırıl-mayı da dikkate alır: Bloch'a göre dışavurumcu sanat-lar vasıtasıyla sistemin bombos arkaplanı gün yüzüne çıkarılmakta ve ütöpik bir gelecek imkânı için çöküşün ön koşullarını sunulmaktadır.

Heynen'in *Mimarlık ve Modernite*'si, yazarın etkilen-diğini söylediği Frankfurt Okulu'nun modernitenin kültürel yapısını kapitalizmi dolayımında ele alan yaklaşımları çerçevesinde bir sanat ekolü olarak mo-dernizme odaklanır. Doğrudan bir ilişkililik içinde moderniteyle modernizmi eşleştirmekten kaçınarak mimarlığı bir keşişim noktası kabul ederek bunun üze-rinden yaşam ve sanatı aynı çerçevede anlamaya çalışır. Ona göre moderniteyle birlikte, kültürün geçmişi ve geleceği birbirine bağlayan anlamı yitmiş, toplumun adaletsizlik ve baskıya dayanan örgütlenme biçiminin taşıyıcısına dönüşmüştür. Bunun göstergesi olan mes-kensizlik hâli neredeyse modern insanın bilinç hâline dönüşmüştür. Heynen'e göre mimarlığın kendini sa-natsal özünden uzaklaştırarak gündelik yaşamın ra-hatlığı için çözüm aramak yerine diğer sanatlar gibi normal olanın çözülmesine yoğunlaşmalıdır. Bunun imkânıysa *mimesis* kavramında yatmaktadır. Esas an-lamı itibarıyla mimesis, kişinin kendini başka bir şeyle özdeşleştirme yeteneği olmakla birlikte temel sanatsal karşılığı doğanın insan tarafından taklit edilmesidir. Bu yönden özüde, görüntüdeki farklılıklara rağmen şeylerin benzerlik ve uyumuna dikkat kesilmekle ilgi-lidir. Mimesis vasıtasıyla insanın yaşam alanı, onu var kılan doğal, kültürel, tarihi bağlarıyla beraber tu-tarken gündelik ihtiyaçlara ya da kamusal beklentilere de cevap verilebilecek bir çerçevenin çizilmesi bu sa-yede mümkün olabilecektir. ■

ANADOLU'NUN GÖZYAŞLARI

Mevlüt Üçpınar

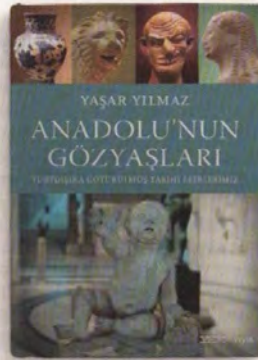
İnsanlık tarihi boyunca bilinen en eski yerleşim yeri olan Anadolu, birçok medeniyete, dine ve millete aynı anda ev sahipliği yapmıştır. Bu coğrafyadaki kültürler, kaçınılmaz olarak değişim ve dönüşüm yaşamış; bu sayede ortaya çıkan kültürel zenginlikler günümüze kadar ulaşmıştır. Hitit, Roma, Bizans, Selçuklu, Osmanlı gibi büyük devletler başta olmak üzere birçok kavmin yaşadığı bu coğrafya, her köşesinde farklı bir medeniyetin izlerini taşıyor. Dünyanın 7 harikası listesinde olmasıyla, UNESCO Kültür Mirası'na alınan eserleriyle gündemde olan ülkemizdeki kültürel hazineler, bugünlerde yurtdışına kaçırılan eserleriyle gündemden düşmüyor.

Ülkemizden götürülen tarihi eserleri konu edinen "Anadolu'nun Gözyaşları" isimli kitap, hangi eserimizin hangi müzede olduğunu belgeleyerek, bu alandaki çok büyük bir boşluğa söylenmiş bir söz, bir çığlık olma özelliğini taşıyor. Kitabın yazarı, Antik Tiyatro-larda akustikle ilgili çalışmalarını sürdürürken Ege'de gezdiği yerlerde birçok eserin yurt dışına götürüldüğünü ve bununla ilgili bir envanter olmadığını fark ediyor. Avrupa'da ve ABD'deki müzeleri gezerek ülkemizden götürülen heykel, anıt mezar, resim, mihrap, rahle, yazma eserler, değerli takılar, ev gereçleri gibi çeşitli eserlerin görsellerini ve bilgilerini kayıt ederek bu kitabı hazırlıyor. Götürülen eserlerin en ünlüleri ise Berlin'deki Altes (Pergamon), Jean Paul Getty (ABD), Louvre (Paris), British (Londra) ve Vatikan Müzele-lerinde yer alıyor.

Birçok devletin egemenlik mücadelesi verdiği Anadolu topraklarında tarihi eserlere yönelik bir yıkım söz konusu olmamış. Dahası, hoşgörünün egemen olduğu Osmanlı döneminde bazı kiliseler cami olarak kullanılarak ihya edilmiş. Dünyada tarihi eserlerin önem kazanmaya başladığı 19. yüzyıla kadar kimse ne Ege'deki antik kentlerle ne Nemrut Dağı gibi sit alanlarıyla ilgilenmiş. Arkeoloji biliminin ilerlemesiyle başta ABD, Almanya, Fransa, İngiltere başta olmak üzere birçok devlet tarihi eser toplamaya başlamış. Dönemin sömürgeci devletleri, Çin, Hindistan, Afrika, Anadolu gibi zengin kültür birikimine sahip coğrafyalardan hammadde ve insan kaynağının yanında

tarihi eserleri de kendi ülkelerine taşımışlar. Osmanlı topraklarında günlük hayatın dışında olan tarihi eserlerin 1920'li yıllara kadar devlet koruması altına alınması söz konusu olmamış. Bu sayede Batılı devletler, istedikleri eserleri söküp kendi ülkelerine taşımışlar. Özellikle de Balkan, Çanakkale savaşlarının yaşandığı yıllarda Anadolu'daki tarihi eserleri yağmalama işi ay-yuka çıkmış, sömürgeci devletler bir tarafa Yunanistan bile bu yağmaya dahil olmuştur.

Kültür hazinelerini koruyamayan ülkelerin ortak tra-safları ise ekonomilerinin çok kötü olması, savaş ortamında veya arefesinde olmaları her şeyden daha önemlisi tarihi eserlere önem veren bir kültür politikalarını olmamasıdır. Ülkemizde bugün dahi, tarihi ve kültürel eserler hususunda, hem vatandaş hem de devlet kurumları nazarımda bir bilinç oluştuğu maalesef söylenememektedir. Gelişmiş ülkelerde ise müzecilik, kültür politikalarının olmazsa olmazıdır. Müzeler, sadece birtakım eski eşyaların, heykellerin, resimlerin sergilendiği atıl/ölü yerler değildir. Tam tersine; ülkelerin, vatandaşlarına ulusal ve tarihi bilinç aşılamada çok etkin bir şekilde kullandıkları açık okullardır. ■



Anadolu'nun Gözyaşları

Yaşar Yılmaz
YEM Yayın

CNR HOLDING



CNR www.cnrkitapfuari.com

KITAP FUARI

4-13 Mart 2016

CNREXPO
YEŞİLKÖY



Hall 1-3

ZİYARET SAATLERİ:
10.00-20.00

KOLAY ULAŞIM



f t i /cnrkitap



CNR EXPO Yeşilköy 34149 İstanbul Tel: 0 212 465 74 74 Fax: 0 212 465 74 76 - 77 www.cnrexpo.com

BU FUAR 5174 SAYILI KANUN GEREĞİNCE TÜRKİYE ODALAR VE BORSALAR BİRLİĞİ (TOBB) DENETİMİNDE DÜZENLENMEKTEDİR.

Susanna Tamaro

KİTAPLARDAN KORKAN ÇOCUK

Meryem Uçar

Türkçemizde yer alan “Damdan düşenin hâlinde damdan düşen anlar.” deyiminin kaynağı Nasrettin Hoca’nın fıkrası mıdır yoksa fıkranın kaynağı deyim midir bilmesem de birçoğumuzun hâlleşmek, dertleşmek için derttaşlar aradığımızı biliyorum. Hastaneyi gittiğimizde derttaşlarımızla hemen yakınlık kurar hatta şifa formülleri alışverişinde bulunuruz. Sadece hastalık konusunda değil, her konuda derttaş ararız ki paylaşalım, çözüme ulaşalım ya da anlatıp rahatlayalım.

Sosyal medyanın paylaşma duygumuzu fazlasıyla güçlendirdiği bir zamanda dertçilerimizi de sevinçlerimizi de daha fazla paylaşıp olduk. En çok da çocuklarımızı paylaşmaya başladık. Çocuklarımız bizim için vitrin görevi yapar hâle geldi. Onların iyi yetişmiş olması, malaretili olması paylaşım sayımızı artırdı. “Çocuğum başarı gösterebilir de videoya çekip paylaşayım.” hesapları yapar olduk. Çocuğumuzun istediği gibi davranmasını, başkaları ne der diye engellemeye başladık. Ve ne yazık ki çocuklarımız daha küçük yaşlarda başkalarının ne dediklerini umursar oldular. Kendileri gibi olmaktan çıkıp rol yapmaya, poz vermeye başladılar.

Kimse çocuğumun başarısızlarını paylaşmak istemez. Aslında paylaşılsa, ortada bir sorun varsa çözüm noktasında da upki hastanede yapılan şifa alışverişleri gibi alışverişler olabilir. Mesela birçoğumuzun çocuğu ödev yapmayı sevmez. Sinema tabiriyle “flaş bek” yapıp çocukluğumuzla dönelim. Seviyor muyluk ödev yapmayı, kitap okumayı? Kendi gerçeklerimiz, bizim zamanımızda şimdiki gibi bol maceralı, bol resimli, çocukların ilgilerine hitap eden kitapların olmaması; öğretmenlerimizin de çocuk psikolojisinden çok iyi anlamamaları olabilir belki. Şimdi neden çocuklarımız buca alternatif kitaba, pedagojik eğitim alan öğretmenlere rağmen ne kitap okumak ne de ödev yapmak istiyor? Çocuklar kitap okumayı sevsinler ve “alışkanlık kazansınlar” diye yapmadığımız şey kalmıyor. Devlet de birçok faaliyette bulunuyor. Yazarlar okullara getiriliyor, kitaplar okunmuş mu diye kontrol amaçlı sorular soruluyor, sınav yapılıyor. İyi niyetlerle

yapılsa da sonuçlar bunların çok da başarılı faaliyetler olmadığını gösteriyor. Velhasıl kelam çocuklar okul dışında kitap okuma konusunda çok da istekli değiller.

Kendisi televizyonun, telefonun başından kalkmayıp çocuklarını emirle, ödül-ceza yöntemiyle veya tehditle kitap okumaya yönlendiren anne babalar ne kadar başarılı olabilir? Çözüm arayan bir veli olsam “Kitaplardan Korkan Çocuk” adlı kitap dikkatimi çekirdi. “Çocuk neden korkuyormuş?” sorusunun cevabını merak ederdim. Kitap okumayı sevmeyen bir çocuk olsam aynı kitap yine ilginimi çekirdi. Susanna Tamaro iki grubun iltiyacını da karşılamak istemiş sanki. Öyle ki bir çocuk kitabıyla sadece çocuklara örtük mesajlar vermiyor. Büyüklere de hatalarını örtük bir şekilde söylüyor. Kitabın esas oğlam Leopoldo’yu anne babası notları düşük diye psikologa götürüyor. Kendileri kitap okumayı seviyorlar diye çocuklarına her doğum gününde kitap hediye ediyorlar ama küçük bir ayrıntıyı kaçırıyorlar. İşte o ayrıntı kitapta gizli. Bu kitabı bence hem ebeveynler hem de kitap okumayı sevmeyen çocuklar okumalı. ■



Kitaplardan Korkan Çocuk

Susanna Tamaro
Çev: Eren Cündey
Can Yayınları

AYI'DAN ÖĞRENCİYE USTA'DAN ÖĞRETMENE

Elif Konar Özkan

Yeoman'ın kitabındaki Ayı gibi bir öğrencisi olsa günümüz öğretmenleri Usta gibi sakin, bilge ve sabırlı olabilirler miydi acaba? Hadi, öğretmenleri bir kenara koyalım ya ebeveynler!

Sakarlıkları, hareketliliği (yetişkinlerin bir kısmı yaramazlık, hiperaktivite vb. dese de çocukların çoğu davranışı normal çocukça bir hareketlilik ve yaşam enerjisidir), salıkla birleşerek ortaya çıkan haytalıkları ve anlayamamazlıkları, hayvan kahramanı ile örtüşürüp mizahi bir üslup içinde tebessümle okunur hâle getirilebilir... İşte Yeoman'ın başardığı tam olarak bu.

Onuzdan fazla kitabı yayımlanmış olan Yeoman da bir Usta aslında. Dile kolay yirmi altı yıl öğretmenlik yapmış. Kim bilir birbirinden ne kadar farklı pek çok öğrencisi olmuştur: Becerikli, sakar, başarılı, tembel,



Usta İle Ayı

John Yeoman

Çev.: Sunru Ağırüriyüen
Hayy Kitap



çalışkan, zeki, kurnaz, hin, mahir, afacan, vurdum-duymaz, düşünceli, naif, duygusal, duyarız, sevimli, şirin, üstün zekâlı/yetenekli, dezavantajlı, yoksullukları olan, büyümüş de küçülmüş, çileden çıkan, adam olacak çocuk kıvanmıda ve dalası...

Kitabın kahramanı, ormanda neredeyse herkes ondan uzaklaştığı için zoraki münzevi bir Ayı ama sosyalleşebilmek ve çevresindekilere yardım edebilmek, bir arkadaş/dost merhabası ile güne başlayabilmek için elinden gelen gayreti gösteriyor. Lakin işte biraz sakar. Neyin yardım sayılacağından neyin işi daha da girift hâle getiriş sarpa sardıracağından haberi. Bütün bunlara bir de o hantal ciâssesi eklenince sakarlığı değine komedi filmlerine taş çıkartıyor. Bu durumdan elbette memnun değil. Kendini çok ama çok mutsuz hissederken karşısına münzevi hayatı seçmiş olan Usta çıkıyor. Usta, Ayı'nın tam tersine uzun yaşamı boyunca çok şey öğrenmiş, çok şey düşünmüş, bundan on beş yıl önce de bilgilerinin bir bölümünü hevesli ve zeki bir öğrenciye aktarma zamanının geldiğine karar vermiş. İki yalnız rastgele karşılaşması sonrasında olaylar engellenemez bir hızla ilerliyor.

Okur için -yaşı kaç olursa olsun- bundan sonrası merakla okunacak bir şölene dönüşüyor: Ayı'nın türlü sakarlığına Usta'nın nasıl tepkiler vereceği, gerçekten tüm çabasına rağmen öğrencisine bir şeyler öğretip öğretemeyeceği, diğer yandan öğrenme hevesiyle dolu Ayı'nın neyi ne kadar öğrenebileceği, kabiliyeti, yeteneği, becerisi...

Yeoman'ın dil ve anlatımdaki ustalığıyla İngilizce ve öğretmenlik eğitiminin ardından çizer (ve yazar) olmayı tercih eden, çok ödüllü Quentin Blake'in çizimleri birleşince ortaya sadece çocukların değil, öğretmen/eğitimci ve ebeveynlerin de okuması gereken bir kitap çıkıyor. Usta ile Ayı için bizlere de Hayykitap'a teşekkür etmek düşüyor. ■



BANA ORADAN BİR KİTAP SAR!

Olcaý Mağden Unal

Yılbaşını esaslı bir Hristiyan'ı aratmayacak şekilde içine Noel'ini de katarak kutlayıp geride bıraktık, halbuki daha yedi ortak girdiğimiz dananın *Instagram* fotoğrafları dün gibi aklımızda. Girer girmez de 2016'yı göreve hoşdük tabii, motorumuz tevekkülle çalışıyor nasılsa. Lafın anlamını yanlış bildiğimize bakmayın, doğrusunu öğrenmek işinize gelmiyor ashüda. Bizim olayımız daha çok, taşın altına mümkünse başkasının elini sokması için ilgili makamlara dalkavukluk etmekten ibaret ne de olsa. Başarılıysak da ne fark eder, at başkasına çamuru geç, izi kahr öyle ya, "sıkıntı yapma kardeş".

Böylece çarşı pazarın, dükkânlarla mağazaların yılbaşı yoğunlukları da azalmış oldu, altı ila dokuz ay arası söyleyeceğiniz nur topu gibi taksitlerinize Allah uzun ömürler versin. Bitmek bilmeyen kasa kuyruklarından sağ çıkabiliyorsanız ve üstünüze *fıkara* yalıtısı yapışmasın diye eşle dosta hediye ararken insan doğasına aykırı bir şekilde yaşamınızı sürdürülebilmek için oksijene gerek duymayacak kıvama geldiyse ne e buradan da bir koşu Ay'a gidin, kendinizi şımartmak sizin de hakkınız. Hazır şöyle kimseler yokken ne zamandır hayalini kurduğunuz o güzel krater takıma kavuşursunuz artık.

İçinizden bazıları da toruna torbaya, yeğenle ha bir de komşunun oğluna kitap almıştır belki, kim bilir? Sizin ufaklığınız da "halasının/dayısının/teyzosunun bir tanesiyle okuma keyfi" yapmayı hak ediyordur nasılsa, onun neyi eksik? Neden *Facebook* beğenileri onunla da paylaşılsın, hem böylece siz de okuduğumuz on kelimenin ardından yedi saatınızı yorumlara cevap yazmaya harcaıyıp sosyalleşirirsiniz. E #birmaşallahımızdırımarlık.

Fakat benim meselem başka, benimkisi tam da bu kı-sında başlıyor, yani sizin sağda solda türlü eğitime maruz kalan yavrunuza kitapları nereden, nasıl ve ne şartlar altında satın aldığınızda. Durun tahmin edeyim, gösterişli bir alışveriş merkezindeydiniz, değil mi? Adı İngilizece den devşirilmişlerden ya da dahi olacaktı son anda kendini kazara belediye başkanlığına bulmuş birinin aklından çıkan iki müthiş anlamlı kelimelerin birleşimiyle meydana gelenlerden birinde. Hayır hayır, siz gitmeniz gitmeniz ancak eski Roma'ya gönderme yapanlara giderseniz. Pekâlâ her neyse, işte o mimari harikamın içindeydiniz, eliniz paketlerle doluydu ve aklınıza kitap alma fikri geldi. Nereye gittiniz? Gönül AVM'de de olsanız onlara kitabevi arasında

seçim yapabilmeyi isterdi. Ama hayır, sizin sadece ve sadece ve ne yazık ki sadece tek bir seçeneğiniz vardı, değil mi? Merak etmeyin, dışında da durum farklı değil. İçinizden bazıları belki halka karışıp sokağa imişti. Onların da hediye paketlerinin üstü aynı renklerdeydi: *Biraz kızıl biraz mavi, yalnazlığın asil rengi!*

Bundau uzun uzun yıllar önce, aslında bir insan ömrü için o kadar da uzun sayılamayacak bir zaman evvel, doğan çocuklar kendi aralarında kitap kokusu diye bir şeyden bahsedermiş. Bir de bu kokunun olduğu, içinde sıra sıra, kat kat kitapların yer aldığı dükkânlardan. Öyle ki köşe başlarında rastlanabilen bu gizemli mağazaların içinde yükseklerdeki kitaplara uzanabilmek için upuzun merdivenlere çıkılmış. Raflardaki nizamı düzende insanın canını sıkın tek şey istibdat rejiminin katılığı hatırlatmasıymış, sizin anlayacağınız dört bir yanda öyle askeri bir intizam varmış. Giren çıkan inanamazmış ya dükkân sahipleri sanki içerideki bütün bu kitapları okuyup hatmetmiş benzerlermiş. Çoğunluğu ince gözlüklerinin üstünden bakıp alıcılar ne sorarlarsa sorsunlar cevabı bekletmeden yapıpıtırverirlermiş.

Bugün artık o koku ülkemizin anlatılmakla bîmez "şanlı" tarihinden silinip gitti. Çünkü zamanın akrebi de yelkovanı da kalantırlığı göstermekte. Devir geçiş devri. Hal böyle olunca da türedikçe türeyip albeniyle göz boyayan şeytani büyük işletmelerin de öni alınamadı, üstelik işbu yazıda bahsi geçen bizim köfteher üç harflilerden bile değildi, koskoca alfabeden aşırıldığı iki sessiz harf yetiyordu etrafını çarpmasına. Bunlar önlere ne çıkarsa çıksın esip gürleyip üç domuzcuğun karışındaki kurt misali önce yerle bir etti. Sonra da sıra yutuna fışına geldi. Küçük zincir mağazanız yuttu da yuttu, sırtını sağa yasladı yuttu, sola yasladı yuttu. Yuttukça büyüdü, bu sefer de doksanlarda büyüyen çocukların korkulu rüyası sibernetik organizmalar gibi kontrolsüz bir güç elde etti. Gerçek dünyada T-1000'e karşı T-800 ne etsin? Bu hikâyede eriyip giden bizim tarafınızdaki terminatörler oldu. *Hasta la vista baby!* Geriye kalan toraman tekelinizde işte buradan sonra iki gözüm ekonominizi emanet.

Tamam, durum bu. El mahkûm decliniez, atınız kendinizi tasarım harikası vitrini olan dükkândan (bol toprakla üst yönetimi benim koskoca şirkete dükkân dediğini duymasın tabii) içeri, atınız da bilir misiniz o camekânın arkasında kitaplarından çam ağacı yapılsın diye ne babayığıtlar telefonlarda, toplantı odalarında perişan oldu? Hangi kitabın ne kadar göze sokulacağına "gör beni, göreyim seni" mantığıyla karar verilen, sistemin "yaparsın abi, edersin abi" ağzıyla işlediği bu zincir mağazanın herhangi bir şubesinde işte böylece aldınız soluğu. Maşallah yok yok, canınız çektiyse çıkolata bile var. Her yer bıcı bıcı, sevabına açılmış sanki. Sabıye sübyana kitap alayın diye girdiğiniz yolda iki kulaklık, e bir de telefon kabı aldıktan sonra nihayet

aklınuz esas amacınız geldi. Şöyle bir bakınp varmak istediğiniz noktaya ilerlediniz. Düşüncenin aklına sağlık, ne âlâ, kitaplar siz hiç zahmet etmeyin diye çocukların yaş gruplarına göre bile sıralanmış vaziyette. Buraya kadar her şey gayet yolunda gidiyor, tam da kapitalist çarkların çüz büzüp sizi şekillendirerek istemeye zorladığı gibi.

Rallara yanaşmış. Ve işte orada kaldınız. Her şey buraya kadardı, sabahtan beri zaten türlü müşterisiyle, müdürüyle, müdürüğüyle uğraşmış, keşke o güzel aklınızı daha fazla yormayıp hemen ortamı terk etseydiniz. Çünkü ne o ara ne de şimdi, yani özde hiçbir zaman istediğiniz kitaba ulaşamayacaksınız. Sokaktan geçen herhangi birinin bile illa ki bir kere adını duyduğu, hiç olmadı metroya binerken sağda solda reklamına rastladığı yaymevlerinin dahi kitaplarını erişmeniz mümkün olmayacak. Bir kere hiçbir kitap doğru yaş grubu sekmesinde yer almayacak, çoğunluğu "rahmetli" Sümerleri yattıkları katmanlarda dört döndürecek bir sergilemeyle karşınıza çıkacak: Asla ve asla kitapların sırtlarını göremeyeceğiniz şekilde! Hani şu yazarm, kitabın adının ve yaymevinin adının yazdığı yer. Bunu nasıl yaptıklarını artık sizin değerli hayal gücünüzte bırakıyorum. Bu sırada kafanızı kederle başka bir tarafa çevireceksiniz, orada da neredeyse toplu bir tecavüze maruz kalımsı yığınlar göreceksiniz. Ne adları ne sanları kalmış. Kapaklar kıvrılmış, sayfaları iç içe geçmiş. Kafanız karışmış bir halde etrafa bakınırken birbirlerine el kol şakası yapan yeniyetme görevlileri göreceksiniz. Aşırı hareketleri ve bîmetcen serzenişleriyle, çünkü içlerinden biri durmadan sigara içme bahanesiyle dışarı çıkarken o bu lanet işi yapmaya devam etmektedir, kendilerini nasılca çok uzaklardan belli edeceklerdir. Son bir gayret gidip sizin ulaklığın say say bîmez özelliklerini sıralayarak uygun kitabı nerede bulacağınızı soracaksınız. "Valla abla/abi masal kitapları şurada," diye bir dehlize bırakıldığını fark ettiğinizde artık iş isten çoktan geçmiş olacak. Görevli çoktan telefonunu cebinden çıkarıp baş parmağını ekrana sürünceye koyulmuştur bile.

İnternet sitesi de farksızdır bu şöhane kurumumuzun. Tekel olmanın rahatlığı bünyelerinin öyle sarmıştır ki asrın en herbat kategorilendirmesine de yine burada rastlarız, ancak çok tuhafur çocuk ve gençlik kitaplarına girdiğinizde İslami Çocuk Kitapları sekmesi üstüne uklanmanız için size göz kırpmaktadır. Bir süre kendinizi acaba başka kimler kimlere göz kırpmıştır diye düşünmekten alamazsınız.

Demem o ki, boş verin, ara eleman yetiştirmekle övünen ülkede çocuk kitabı da okunmayversin. Hem hayal gücünü geliştirince ne oluyor ki? En nihayetinde kendisi hizmet dökümüne bakıp emeklilik hesapları yaparken başvurduğumuz bir araç sadece. ■

AMAZON MİLYARLARCA DOLARLIK KİŞİSEL YAYINCILIK PİYASASINI RESMEN KAZANDI

Amey X. Wang / Çeviren: Meliha Merve Şimşek

Dünyanın en büyük kitap yayıncısı Penguin Random House, kişisel yayıncılık kolunu kesiyor. Şirket Salı gününü (5 Ocak) 2012 yılında aldığı kişisel yayıncılık yazar araçları platformu olan Author Solutions'ı Amerikan özel sermaye şirketi Najafi Şirketlerinin adı verilmeden bir kardeş şirketine açıklanmayan bir miktarda sattığını açıkladı.

Yönetim kurulu başkanı Markus Dohle personel için hazırladığı bir e-mailde "Bu satış ile, dünya çapında 250 yayıncı ile tüketici kitapları yayıncılığının odağımızda olduğunu ve yazarlarımızı ve onların kitaplarını her yerdeki okurlarla buluşturma kararlılığımızı tekrar doğruluyoruz" yazdı. Şirket geleneksel yayıncılık sınırları içerisinde geri dönüyor.

Neden? Numaralara bakıldığında kişisel yayıncılık kazançlı bir girişim olmalı. 2015 yılında yazar tarafından yayınlanan kitaplar Amerika'daki tüm kitap pazarının %18'ini oluşturdu; bu sektörün büyümesi şaşırtıcı ve bazı firmalar bu pazarın 52 milyar doları bulabilecek kadar büyüyeceğini tahmin ediyor.

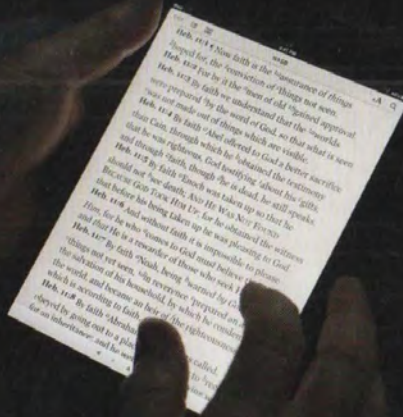
Oysa ki yayıncılık şirketleri son zamanlarda zor günler

geçiriyor. Sürekli kitap satışına rağmen yakın zamanda sektörde pek fazla büyüme olmadı ve Author Solutions gibi kişisel yayıncılık servisleri sağlamak da yazarlarla geleneksel bir biçimde kontrat imzalamak kadar çok kar getirmiyor. Analistler Financial Times gazetesine, Penguin Random House'un büyük olasılıkla Author Solutions firmasını 2012'de ödenen 116.000.000 \$'ın bir kısmı kadar bir tutara sattığını söyledi.

Ancak azalan karlılık veya olumsuz ün nedeniyle de olsa Penguin Random House'un kişisel yayıncılıktan çekilmesi aynı zamanda bir yenilginin de kabulü: Bu büyük kişisel yayıncılık pazarı şimdi çoğunlukla, çeşitli platformlarında halihazırda yaklaşık % 85 kişisel yayıncılık yayınlarının seri üretimini yapan Amazon'a kalıyor.

Her ne kadar Author Solutions büyük ihtimalle kişisel yayıncılık faaliyetini devam ettirecek olsa da geleneksel yayım şirketleri bu alanda Amazon'dan uzak kalmaya karar vermiş gibi görünüyor. ■

Kaynak: <http://qz.com>



YENİ E-KİTAP FİYATLANDIRMASI HAKKINDA BİLMENİZ GEREKENLER

Michael Kozlowski / Çeviren: Meliha Merve Şimşek

1 Ocak 2016'da Penguin Random House kütüphaneler için yeni şartlar uygulamaya başladı. 3M, Baker & Taylor ve Overdrive gibi şirketlerden satın alınan her yeni e-kitap bir kullanıcı için bir kopya kiralama modeli var. Tıvve olarak, aldığımız tüm e-kitaplar siz o dijital sağlayıcıyla çalışmayı bırakana kadar asla geçerliliğini yitirmeyecek. Eğer bir kütüphanecinin 1 Ocak 2016'dan önce satın alınan yayınları varsa, bu yayınlara için PRH'nin önceki kiralama modeline uygun olarak 1 yıllık kullanım süresi olacak.

Tüm Amerikan kütüphanelerinin %95'inin e-kitap koleksiyonu var ve Overdrive şu anda bunların %90'ıyla çalışıyor. Şirket Marsh, Fates and Furies, Trendeki Kız ve birçoklarını içeren 1300 adet klasik ve çok satan yayını içeren yeni bir promosyon duyurdu. Koleksiyon yöneticileri için bazı güzel fırsatlar var ancak unutmamak gerek bu teklif 28 Şubat 2016'da bitiyor.

Kütüphaneciler yeni e-kitap şartları hakkında gözle görülür şekilde heyecanlı. San Francisco Halk Kütüphanesinden Shellie Cocking "Süresi biten yayınlara incelemek ve onları yeniden satın almak isteyip istemediğimize karar vermek için çok fazla personel zamanı harcıyoruz. Hepimiz diğer yayıncıların da Penguin Random House'un izinden gitmesini umuyoruz. Hatta devamlı lisansların veya süreli lisansların bir karşılığı olan modeller de iyi olur. Bu, kütüphanelerin kısa süreli talepleri karşılamak için yüksek miktarda

satın alım yapmasını ve devamlı lisans kopyasını da biz yayını koleksiyondan çıkarmaya karar verene kadar koleksiyonda kalmasını sağlar."

"Mevcut koleksiyonumuz için devamlı lisansımız olduğundan emin olduktan sonra, gerçekten koleksiyonumuzun kütüptörlüğünü yapmak için daha fazla zaman harcarabileceğiz" dedi. Toronto Halk Kütüphanesinde, kütüphane görevlisi olan Vickery Bowles "Penguin Random House kütüphane e-kitaplarında daha esnek bir ücretlendirme modeli için öncülük ediyor. Bu doğru yönde olumlu bir adım ve biz tüm çok uluslu yayıncılarla ücretlendirme konularında gelişme kaydetmek için verimli görüşmeler yapmak için sabırsızlanıyoruz" dedi.

Ottawa Halk Kütüphanesi Yönetim Kurulu Üyesi Tim Tierney "Yeni fiyatlandırma formülüyle Penguin Random House kütüphanelerin, hem kitapların ve e-kitapların başlıca alıcısı hem de okur yazarlığın destekleyicisi olarak yayım sektöründe kilit rol oynadığını kabul ediyor" dedi. Umuyoruz ki diğer çok uluslu yayıncılar da bunu esnek ve ulaşılabilir e-kitap fiyatlandırmasıyla takip eder ve kütüphane müşterilerinin yeni yazarlar ve türler keşfederek yaşam boyu okuma sevgisiyle dolu olmasını sağlar. ■

Kaynak: Penguin Random House
<http://goodereader.com>

KUSTURICA SİNEMASINA YERALTI'NDAN BAKIŞ

Abdullah Rıdvan Can



Emir Kusturica

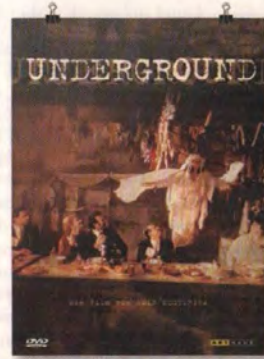
Emir Kusturica, bütün filmlerinde, hayalini kurduğu, yıkılışa bizzat tanık olduğu, hiçbir şekilde bu duruma müdahale edemediği Yugoslavya'sını anlatmaktadır. Yeraltı da bu filmlerinin en önemlisidir. Kusturica, Yugoslavya'da yaşananları ironik bir biçimde yansıttığı için sert eleştirilere maruz kaldı, vatan haini ilan edildi bu film yüzünden. Bunun en önemli detaylarından biri de, filmi Belgrad'da çekmesidir. Mekân olarak seçtiği yerin, doğduğu yer olan Bosna'ya karşı savaş sürdüren bir şehir olmasının yanında bir yandan da Sırp propagandasının güçlü bir argümanı olduğu varsayımıyla birlikte Kusturica'nın ideolojik tercihini de böylece daha net görebilmekteyiz.

Yeraltı; sinematografik olarak ele alındığında farklı bir okumaya tabii tutulabilmekle beraber bizim için esas okuma penceresi, Yugoslavya'nın dağılına sürecindeki bölge insanların genel tutumu üzerine yorumlar getirmek olacaktır. Filmin görsel dili, renk kullanımı, mekân ve zaman seçimi filmin önemli bir söylevini tamamlayan etmenler olarak göze çarpmaktadır. Bu etmenler, hikâyesi ön plana çıkmış olan bir Kusturica filminin bütünleyici ve mizahi dilini meydana getirmektedir. Filmin, ideolojik çıkarımlarının yapıldığı eleştiril tüm yazılarda, genel olarak propaganda sineması yapıyla suçlanan Kusturica, süreç olarak çok fazla yorumuş ve her an kaynamaya hazır bir coğrafyada yaşıyor ve orada sinema yapıyor oluşunun emrelerini göstermekten çekinmez. Avusturya-Macaristan, Osmanlı, Roma gibi imparatorluklara sağlam bir kapı işlevi görmüş bir coğrafyada yaşıyor olmak, insani psikolojiyi de toplumsal algıyı da yönetebilecek ve yönlendirebilecek derecede güçlü bir etmendir.

Filmin kırılma noktalarından biri, İvan'ın yeraltında kaybolmuşken BM aracına Yugoslavya'yı sorması ve BM görevlisinin "Yugoslavya yok" cevabını vermesidir. Yolunu ararken yeraltında duvarlardan aşağıya akan kanları görünce Yugoslavya'ya geldiğini anlaması ve İvan'ın kendisini kandıran abisi Marko'yı öldürmesi ve Marko'nun "Kardeş kardeşi öldürmedikçe savaş asla yoktur" cümlesi de filmin diğer önemli kırılma noktalarıdır. Film süresince, hava genelde kapalıdır. İnsanların o dönem ki psikolojilerini yansıtmak için dış mekânlarda bile zayıf ışık ve kapalı havalar tercih

edilmiştir. Bu olumsuzluğun yanında, o bölge insanını da kullanılan müzikle çok iyi tanıtmıştır Kusturica.

Yeraltı, kendi öz kimliğini oluştururken komünizmin etik-dışı olan yanlarından ziyade bölgenin irsi handikaplarını taşıdığını söylemektedir. Ahlakal çöküntü ve tutum-davranış bilincinin, toplumsal bir bozukluk olduğu ve bunu da sosyalizmin değil de oradaki insanların bizzatlı kendileri kendi elleriyle bu hale getirdikleri varsayımı yapılmaktaydı. Bu yargıyı; film karakterlerinin temsil ettiği ingeler üzerinden ve sürekli birbirinin ardından iş çevirme zihniyeti timeline dayandırarak ele almaktayız. Hatta bu konuya dair senarist Kovaceviç, özellikle 'komünist miras' retorikini kullanmaktan kaçınarak bu konuda oldukça açık bir mesaj iletir: Asla sona ermeyen savaş, ebeveyn ile çocuk, baba ile oğul arasındaki savaştır. Tek çözüm, sevgi ve merhamettir. Ailelerinizde ideolojiler üzerine çok fazla savaştık. Özel savaşlar gerçek savaşlara götürür. Bu bizim kaderimizdir. Yeraltı; düşle gerçeğin kesiştiği noktada Yugoslavya özlemine dair bir şirdir. Filmin propaganda mı, yoksa bir güzelleme mi, oluşu; görsel anlatı üslubunu bu denli dağınık ve ideolojik karmaşada sunabilen bir yönetmen farklı bakış açıları oluşturmaktadır. ■



Emir Kusturica
Yeraltı - 1995

YAKINDA

BÜTÜN SAADETLER MÜMKÜNDÜR

Mühendislik öğrencisi Ali, Erasmus projesiyle yurtdışına çıkma hayalleri kurar. Bununla beraber kendisini tanımaya çalıştığı, hayata dair sorular sorduğu bir arayış sürecindedir. Sakin hayatı, türkü kafede solistlik yapan Gülce'den hoşlanmasıyla beraber hareketlenir. Bir hemşire adayı olan Gülce, yaşadığı maddi sıkıntılarını aşmak için Adapazarı'nın eski mahallelerinden birinde yaşlı ve yalnız bir adamın bakıcılığını yapar. Mevlüt, eşinin vefatından sonra geçmişe uzanan ailevi meselelerle ilgili olarak kızı ve yakınları tarafından yalnızlığa terk edilmiş bir ihtiyardır.

Gülce'ye yaklaşarak onu tanımaya başlayan Ali, Mevlüt'ün de hikâyesine ortak olur. Gülce'nin ani bir şekilde ortadan kaybolması, Ali ile Mevlüt'ün yollarını kesistirir. Ali, bir süre sonra anlar ki: Gülce rüzgâr gibi hızla esip geçmiş arkasında Mevlüt'ü bırakmıştır. İçine düştüğü imtihan, zamanla belirginleşmeye başlar. Ya Mevlüt'ü sahiplenip, bakıma muhtaç, yaşlı bir adamın eli ayağı olacak ya da kendi hayatını tercih edip yoluna gidecektir. Ali, arayışını bu tercihin eşliğinde sürdürür; cevabını kitaplarda bulamayacağı bir soruyla beraber... Bütün saadetsler mümkün müdür?

YÖNETMEN
SELMAN KILIÇASLAN

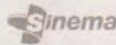
YAPIMCI
ZÜLFİKAR KÜRÜM

ARIF
ERKİN

KEMAL
UÇAR

RUHI
SARI

NILAY
ERDÖNMEZ



SAUL FIA - SON OF SAUL / SAUL'UN OĞLU

Büyük Ödül kazandığı Cannes Film Festivali'nde olay yaratan ve ilk gösteriminden bu yana yılın en çok konuşulan sinema olaylarından birine dönüşen film, izleyicisini II. Dünya Savaşı'nda uygulanan soykırımın simgesi haline gelen Auschwitz'e götürüyor. Bugüne kadar soykırım üzerine çekilmiş filmlerden bambaşka bir yaklaşım izlemesiyle dikkat çeken Son of Saul, Naziler tarafından toplama kampında iş yapmaya zorlanan "Sonderkommando"lardan Yahudi esir Saul'un hayatının iki gününe odaklanıyor. Saul bir gün cesetlerin yakıldığı imha fırınında, oğlu olduğunu düşündüğü bir çocuğun cesedini görür. Saul, oğlunun cesedini yakılmaktan kurtarıp usulünce toprağa vermeyi takıntı haline getirecektir.

2015 | DRAM | 107 | MACARCA, YİDİŞ, ALMANCA, RUSÇA, LEHÇE | 19 ŞUBAT 2016

CAROL

Oscar sezonunun merakla beklenen filmlerinden, En İyi Film ve En İyi Yönetmen dahil beş dalda Altın Küre adayı olan "Carol", Cate Blanchett ve Rooney Mara'nın büyüleyici oyunculuk performanslarıyla yılın en çok övgü alan filmlerinden biri... Patricia Highsmith'in tutku dolu romanından uyarlanan film, on bir yıllık bir yapım sürecinden sonra beyazperdeye aktarıldı.

1950'lerin New York'unda geçen filmde bir mağazada tezgahtarlık yapan ve daha güzel bir hayat düşleyen Therese (Rooney Mara), yürümeyen evliliğinden bunalmış çekici Carol (Cate Blanchett) ile tanışır. Birbirlerine bağlanan iki kadın için eski hayatlarını bir çırpıda geride bırakıp her şeyden uzaklaşmak kolay olmayacaktır. Todd Haynes'in yönetmen koltuğunda oturduğu, Cannes Film Festivali'nde Rooney Mara'ya En İyi Kadın Oyuncu ödülü kazandıran "Carol"; Carter Burwell'in müzikleri ve Oscar adayı Ed Lachman'ın görüntü yönetmenliğiyle de dikkat çekiyor.

2015
DRAM - ROMANTİK
118'
İNGİLİZCE
05 ŞUBAT 2016

HAIL, CAESAR! YÜCE SEZAR!

Yine bir Coen Kardeşler filmi... Kara komedileri, kendilerine ait gerilim kodları ve merak konusu olan gişedeki başarısızlıklarına rağmen, nasıl oluyor da projelerini ardı arkasınca gerçekleştirebildikleri sorularıyla dolu bir sinema hayatları...

Film şirketleri için çalışan Eddie Mannix adındaki bir adamın öyküsünü anlatan film, Mannix ekseninde dönemin Hollywood dünyasına mizahi bir bakış getiriyor. Bir stüdyo organizatörünün karşılaştığı pek çok sorunu çözmek zorunda kaldığı bir gününü anlatan filmin yapımcıları Coen Kardeşler. 4 Oscar ödüllü usta yönetmenler Joel Coen ve Ethan Coen'lerin yazıp yönettiği Yüce Sezar'ın başrollerinde George Clooney, Josh Brolin, Tilda Swinton, Scarlett Johansson, Channing Tatum, Jonah Hill, Ralph Fiennes, Frances McDormand oynuyor.

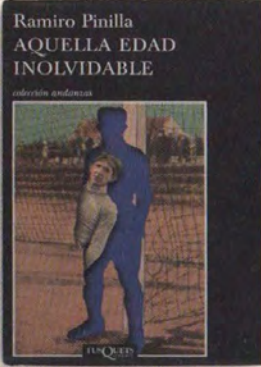
2016
MÜZİKAL - KOMEDİ - POLİSİYE
107
İNGİLİZCE
19 ŞUBAT 2016



LOUDER THAN BOMBS SESSİZ ÇIĞLIK

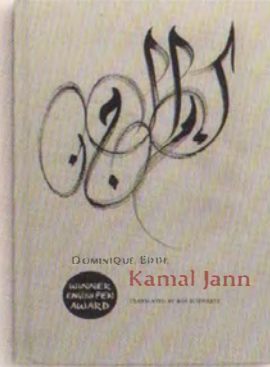
Ölümünün üçüncü yılında fotoğrafçı Isabelle Reed'in (Isabella Huppert) anısına düzenlenen fotoğraf sergisi, ailenin büyük oğlu Jonah'ın (Jesse Eisenberg) eve dönmelerini sağlar. Jonah günlerini, görüşmekten kaçındığı babası Gene (Gabriel Byrne) ve yıllardır görmediği kardeşi Conrad (Devon Druid) ile geçirmek zorunda kalır. Trafik kazasında kaybettiği eşinin gölgesi altındaki Gene, annelerini birbirinden çok farklı şekilde hatırlayan oğullarını aynı çatı altında toplar. Gene bir yandan farklı sebeplerden kendisinden hoşlanmayan çocuklarıyla arasını düzeltmeye, bir yandan da iki oğlu arasındaki ilişkiyi kuvvetlendirmeye çalışır.

2015
DRAM
109'
İNGİLİZCE, FRANSTZCA
12 ŞUBAT 2016



Aquella Edad Inolvidable
Ramiro Pinilla

Yazarın en akıcı romanı, umutsuzluk ve evlat sevgisine dair ahlaki bir masal. Souto Menaya, bir zamanlar zaferi tatmış, şimdiyse cehennemi yaşayan bir futbolcudur. 1944'te Copa del Rey finalinde attığı tarihi golden sonra sakatlanınca kariyeri sona erer. İnşaat işçiliğinden futbolculuğa sığınmış oradan da masa başı bir işe geçmiştir. En iyi yıllarının geride kaldığının da kız arkadaşı Irune'den vazgeçmesi gerektiğinin de farkındadır. Bunları düşündüğü sıralarda bir gazeteci kapısını çalar ve hem kurtul hem ailesinin geleceğini kurtarması için bir öneri getirir.



Dominique Eddé
Kamal Jann

Suriye ve Orta Doğu'yu anlamak için hayati önemde bir roman. Dolandırıcılığın hüküm sürdüğü bir dünyada, Jann Ailesi'nin kaderi Suriye özelinde Orta Doğu'yu bölen çatışmalarla yankılanır. Şam, New York, Beyrut, Tel Aviv ve Paris'te geçen roman Yunan trajedilerinden desenler taşıyor. Lanetli Jann Ailesi bireyleri arasında, CIA ajanı Weiner kendi ajansı Jonathau Red'i aldattır, Saadi Ben Zad ailesinde kuzenler süregiden bir anlaşmazlık içindedirler. Bu Arap Baharı'na yol açan bozulmanın dünyasıdır.

ORADA BİR KİTAP VAR UZAKTA



Lavarsi che impresa!
Manuela Monari Benjamin Chaud

“Ben hep banyo yapmaktan nefret ettim. Kızilderililer tarafından yakalanmayı ve çölde kavurucu sıcakın altında tehlikede olmayı bile tercih edebilirim! Ama suyu değil!” Çocuğumuz banyo yapmak istemiyor mu? Belki de kir pas içindeyken daha mutludur. Yine de fikrini değiştirmek isterseniz, birlikte bu kitaba göz atabilirsiniz. Tüm çocukların ortak tepkisi olan “hayır” ile eğlenen bir kitap.



**Matias, Doctor Einstein and
The Time Machine**
Anna Espinach Javier Lacasta

Matias’ın keşfetmek üzere olduğu asansör basit bir asansör değildir. Onun sıkı dostu Centella, Teyzesi Enriqueta’nın evine gitmek için düğmeye basıldığında asansör zaman makinesine dönüşür ve onları doğrudan Albert Einstein’ın salonuna, 28 Ocak 1915 Berlin’e götürür ve tam karşılarında Einstein’ın kendisini görürler.

KİTAP VİTRİNİ

Hatice Yalçın



**Karanlık
Barselona**
Marc Pastor
Çev: Gülsevim Erhan
Esen Kitap

Katalanca edebiyatın yeni isimlerinden Pastor bizi 20. yüzyıl başlarındaki Barselona'ya götürüyor. Şehirde yoksul çocuklar kaçırılıyor, bürokrasi ise kılını kıpırdatmıyor. Bir tek komiser Corvo, bu olayların peşini bırakmaz ve bu sırrı çözmeye çalışır.



Picasso
Gertrude Stein
Çev.: Kaya Özsezgin
Dedalus

Amerikan edebiyatının avangart yazarı Stein, 20. yüzyıl İngilizcesine damgasını vurmuş ve hayatına Paris'te devam etmiştir. Bu metin ise aynı zamanda arkadaşları olan ressam Pablo Picasso'nun yazılmış ilk biyografisi. Dört dörtlük bir Stein metni.



**Kırmızı Saçlı
Kadın**
Orhan Pamuk
Yapı Kredi Yayınları

Romanlarının arasına yıllar giren Orhan Pamuk bu sefer okurlarına sürpriz yaptı. Pamuk bir aşk romanıyla karşınızda. Lise'li bir gencin aşk hikayesi olan roman, 80'li yılların atmosferinde geçiyor. Tahminimiz odur ki şaşırtıcı bir novella var karşınızda.



**Bu Sefer Lila Olsun
Saçlarım**
Yıldız Ramazanoğlu
Kapı Yayınları

Hem kuşağının hem komşu coğrafyaların izini süren, derterini anlatan, romandan denemeye, seyahat yazılarından öyküye birçok eseri olan Ramazanoğlu yine öyküye geri dönüyor. Babalar, oğullar, kadınlar ve haurulmak üzerine öyküler bunlar.



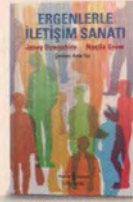
**Sosyalist Açından
Jöntürk Hareketi**
Yüriy Aşatoviç Petrosyan
Yordam Kitap

Jöntürkler ve İttihatçılar, tarih yazımında çoğunlukla milliyetçi-modernist paradigma üzerinden yani Kemalizmin yorumuyla anlatılır. Petrosyan ise bu tarihsel dönemi ve bu örgütlü aydın kuşağını sosyalist açıdan değerlendirir.



**Uykulu Kuytu
Söylencesi**
Washington Irving
Çev.: Nagihan Çakır
İthaki Yayınları

19. yüzyıl Amerikan edebiyatının en sevilen öykücülerinden olan Washington Irving, yarattığı gotik atmosferin yanı sıra ironik üslubuyla da öne çıkan bir yazar. Bu seçkide, yazarın en sevilen metinleri bulunuyor.



**Ergenlerle İletişim
Sanatı**
Janey Downshire,
Naella Grew
Çev.: Arda Tay
İş Bankası Kültür Yay.

Ergenlerle İletişim Sanatı'nda yazarlar, iletişim devriminin ve dijital çağın etkisiyle yetişen gençlerle ilişkilerde, etkin ve yapıcı yaklaşımlar benimsememize ve gerilimi önleyecek farkındalığa ulaşmamıza yardımcı olmaya çalışıyorlar.



**Hala Hayalleri
Olanlar İçin Felsefe**
Wolfram Eilenberger
Çev.: Süreyya Turhan
Ayrıntı Yayınları

"Sıradan insanlar" da felsefe yapabilir mi? Felsefe yapmak hep uzmanların hakkı mıdır? Felsefe yapmanın herkesin hakkı olduğunu belirten Wolfram Eilenberger, sakin bir üslupla kaleme aldığı kitabında, felsefenin temel problemlerini anlatıyor.



Hayat Sevince Güzel
Ömer Sevinçgül
Nesil Yayınları

Wittgenstein hayatın ne olduğunu içinden görmeyiz derken neyi kast ediyordu? Hayat, görünmeyen tarafıyla bizi nasıl etkiliyor? Ömer Sevinçgül, insanı mutlu eden mucizelerin peşinde okuyucuyu bir yolculuğa çıkarıyor bu kitabında.



Bebek Annem
Behiç Ak
Gümüşgü Kitaplığı

Mizah ustası yazar Behiç Ak, çocuk romanlarından oluşan koleksiyonuna bir yenisini ekledi. Toplulukları kültürüne, tüketim toplumuna eleştirel bir bakış getiren "Bebek Annem", modern zamanların "normal" kavramını da çocukların düşsel penceresinden tartışmaya açıyor.



Yeni Etkiler
Yüksel Arslan
Sel Yayıncılık

Yüksel Arslan sürrealist bir ressam. Freud, Karagöz ve Hacivat, Doğu minyatürleri yapıtlarını etkileyen başlıca faktörleri oluşturuyor. "Yeni Etkiler" kitabındaki mektuplar, Yüksel Arslan'ın sanatını okumak ve hatta kendisiyle tanışmak isteyenlere bir rehber niteliğinde, kaçırılmayın.

24

NİSAN

SUNAY AKIN'DAN 5000 YILLIK HİKÂYE: OYUNCAK SERGİSİ

"Oyuncakın tarihi uygarlığın tarihidir" diyen yazar ve şair Sunay Akin "5000 Yıllık Hikâye: Oyuncak Sergisi" adlı çalışmaya gerçekleştirdi. Oyuncakların 5 bin yıllık gelişiminin aktarıldığı sergi, çeşitli ülkelerden toplanan 4 bin parçalık koleksiyondan seçilen antika oyuncaklara ev sahipliği yapıyor. Ayrıca sergide, Akin'ın 2005'te açtığı "İstanbul Oyuncak Müzesi"nde daha önce hiç sergilenmemiş oyuncaklar da bulunuyor.

Tarih : 24 Nisan'a kadar

Yer : MOI Sanat



8

OCAK

ABBAS KIAROSTAMI

GÖZÜNDEN FOTOĞRAF SERGİSİ

Çağdaş İran sinemasının yaşayan en büyük yönetmelerinden Abbas Kiarostami kuş, ağaç fotoğraflarından oluşan 44 parçalık sergisini Ankara CerModern'de açtı. Fotoğraf sinema ilişkisi hakkında Kiarostami, sinemanın başlangıç noktasının o bir rek fotoğraf olduğunu söyler. İyi fotoğrafların yanında iyi fotoğrafcının da mahiyetinden bahseden yönetmen, bunun için bakış felsefesinin önemini vurgular.

Tarih : 8 Ocak - 10 Nisan

Yer : Ankara CerModern



20

OCAK

MANÜPLELİ
GERÇEKLER

Çağdaş sanatın problemli bir kolu olarak da tasvir edilen fotoğraf, manüple edildiği zaman fotoğrafik gerçekliği gerçeküstü bir seviyeye taşıyabiliyor pekala. Sadık Demiröz de bu türden görüntüler elde etmek için hayatın yansımalarını kullanmış "Dünyevi Hikâyeler" sergisinde. Gerçeklik kavramını sorguladığı çalışmasında, öğretilen gerçeklerden uzakta kendi dünyanızı keşfetmeye davet ediyor.

Tarih : 20 Ocak - 20 Şubat

Yer : İstanbul Fotoğraf
Galerisi



17

HAZİRAN

KÜPÜRLÜ
TÜRKİYE

Medya Takip Merkezi (MTM) "Geçmişten bize kalan gerçek izler" sergisi ile Türkiye'nin günlük yaşamı ve duygularını anlatıyor.

Türkiye'yi anlamak için görmeniz gereken 300 kupür mottosuyla, 1929'dan bu yana Türk medyasının farklı dönemlerinden kesitler sunuyor.

Tarih : 17 Aralık - 17 Haziran

Yer : Dünya Ticaret
Merkezi, MTM

TEZGÂHIN EN ÜSTÜ

Mehmet Said Aydın | Everest Yayınları

Tezgâh, Farsçadaki “destgâh”tan geliyor. El yüzeyi, elin işlediği yerin adı, mekânı. Editörün bir masası yerine, tezgâhı olmalı gibime gelmiştir hep. Büyük ölçüde tannirciliğe benzeyen editörlük mesaisinin masası, üzerindeki kâğıtlarla herhangî bir torna tezgâhını andırır. Renkli kalemler, kâğıt yığını, defterler, cetvel, yapıştırıcı ve dahası.

Everest Yayınları, bu sene 16. yaşına basmış, 1500. kataba dayanmış, edebiyatın, araştırmacının, siyasetin, sanatın merkezinde bulunmaya gayret eden bir yayınevi. Geçtiğimiz yılın Aralık ayında 250 bin baskı adediyle yayımladığımız Ahmet Ümit’in *Elveda Güzel Vatanım*’ı 300 bin sınırını aşmak üzere ve ciltli versiyonu da okuyucunun karşısına çıktı. Türkçe edebiyatta gençlerin mahfili olmak istiyoruz: Ocak ayı içinde Nazlı Karabıyıklıoğlu’nun *Hayvanların Tarafı* isimli öykü kitabı tezgâhtan raflara doğru yolumu çizdi. 2016 içinde Ferat Emci, Bahri Vardarlılar, Türker Ayyıldız gibi önemsedğimiz isimlerin de metinlerini yayımlamayı hedefliyoruz. Keza, Şener Özmen’in romanı, Seyyidhan Kömürcü’nün şiir kitapları, Ömer Erdem’in Dağlarca ödüllü *Pas*’ı, “Keşif” dizisinden çıkan Necatigil’in radyo ●yunları... liepsinin dumanı üstünde sayılır.

Dünyada, bilhassa Amerika’da büyük heyecan yaratan Elena Ferrante’nin “Napoli Romanları” dörtlemesini tamamlayacağız 2016’da. Çok yakın zamanda *Türk Edenler ve Katanlar* Eren Yücesan Cendey tercümesiyle okuyucunun karşısına çıktı.

Benim tezgâhının açısından kaydetmem gereken iki önemli “olay” var: İlki Elmede Xani’nin ölümsüz metni *Mem û Zîn*’in manzum tercümesi, Selim Temo tarafından Türkçeye çevrilmekte. İkincisi de James Joyce’un *Ulysses*’i. Kawa Nemir yayınevimiz için Kürtçeye çeviriyor. Bu ikisini söylemeden edemem.

“Gündem” dizisi büyüyerek gelişmeye devam ediyor. Tezgâhta Roni Margulies’in “The Terrible Türk: Batının Gördüğü Türk”ü var. Kartpostallar, Noel ağacı

EDITORÜN MASASI



süsleri, porselen biblolar, kitaplar ve daha birçok yerdeki Türklük yansımalarının bolca görselle kitaplaştırıyor Margulies ve demeliyim ki, şahane bir iş oluyor.

2016, Halit Ziya Uşaklıgil yılı ●lacak; bu sene itibarıyla Uşaklıgil’in kitaplarına telif serbestisi geliyor yazarının ölümünün üzerinden 70 yıl geçtiği için. Biz de yazarın kült eseri *Aşk-ı Memnû*’nun hem günümüz Türkçesine dönüştürülmüş halini, hem de Seval Şahin’in elinden çıkan orijinal transkripsiyonunu yayımladık. Ayrıca tezgâhta Uşaklıgil’in *Mai ve Siyah*’ı da var hem orijinali, hem sadeleştirilmiş haliyle.

Tezgâhın en üstünde ise bugünlerde Melih Cevdet Anday duruyor. Anday’ın görkemli külliyatından metinler süzüp belirli bir mantığa göre tasnif etmek kolay değil. “Tek Ciltte” dizisine Çetin Altan’la başlamış, Aziz Nesin’le devam etmişik. Şimdi Melih Cevdet Anday var. Ben bu yazıyı yazdığım esnada, Melih Bey’in Büyükdade’deki evinden yayın yönetmenimiz Cem İleri ve Anday külliyatını yayına hazırlayan Yalçın Armağan’la beraber henüz dönmüş, eşi Suna Anday’la fotoğraflara ve Melih Bey’den kalma kimi eşyalara bakmıştık beraber.

Ocakta beşinci sayısının yayımladığımız *Kıtapperest*, ●kuyuculara ● ayki kitaplarımızı sunduğumuz etrafı bir bülten. Bülten sıklığından çıkarmaya çalışıp, dergiye yakınlığına gayret ettiğimiz *Kıtapperest* 2016’da da devam edecek. Kimi sürprizlerimiz var ● konuda, mart başında kamuoyuyla paylaşacağız. Ve dahi, Türkçenin yaşayan önemli yazarlarıyla edisyon kitaplar projelerimiz var.

Tezgâh dediğin gürtülü ●uyor ekseri. ■



UTKU LOMLU:

MERAK
UYANDIRMAK;
BÜTÜNÜ DEĞİL
SADECE BİR
PARÇASINI VERMEK...

Kendine özgü tasarımlarıyla öne çıkan kitap kapağı tasarımcısı Utku Lomlu ile konuştuk.

Kitap kapaklarını tasarlarken dikkat ettiğin detayları üç maddede özetler misin?

Üç maddeyle anlatmak gerekirse;

1. Metne ve yazara uygun bir görsel, tipografi bütünlüğü yakalayıp bunu en doğru tasarımı diliyle okura sunmayı önemsiyorum.
2. Merak uyandırmak; bütünü değil sadece bir parçasını vermek...
3. Özgünlük ve yalnlık...

Tasarımda iltimas gösterdiğin renkler ve yazı karakterleri var mı?

Hayır... Tasarımcının kişisel tercihleri, metnin önünde durmamalı diye düşünüyorum. Kitap ve ya yazar için nasıl bir görsel, renk ve tipografi uygun düşüyorsa, birbiriyle uyum içinde onu kullanıyorum.

Şimdiye kadar tasarladığın kitap kapakları arasında en sevdiğin tasarım hangi kitaba ait?

Birini bir diğerinin önüne çıkarmak gerçekten zor ama son zamanlarda hazırladığım kapak tasarımlarımdan Camus'nün "Tiyatro Oyunları Serisi", Sartre'ın "Öznellik

Nedir?" ve Orwell'in "Paris ve Londra'da Beş Parasız"ı söyleyebilirim.

En beğendiğin kitap kapağı hangisi?

O kadar çok var ki... Peter Mendelsund'un Kafka serisi, John Gall'ın Nabokov serisi ve Coralie Bickford-Smith'in Penguin için hazırladığı klasikler serisi ilk aklıma gelenler...

Keşke ben tasarlasaydım dediğin yerli ya da yabancı bir kitap var mı?

Irvine Welsh'in tüm kitaplarını bir seri olarak tasarlamak keyifli ve ilginç olabilirdi diye düşünüyorum. Bunun yanı sıra dünyada herhalde farklı tasarımcılar tarafından en çok kapak yapılmış kitap olan Lolita.





ULUSLARARASI
ZEYTİNBURNU

Öykü Festivali

16-20 Şubat 2016

ASIL
HİKAYE
ŞİMDİ
BAŞLIYOR!



*"Onlar bizim hikâyemizdi.
Onlar bizdi.
Biz onlardık."*



Çünkü ağlamazdı
Rumeli insanı.
Ağıt yakmazdı. Tefekkür ve
tevekkül ederdi.
Onlar milyonlarca hikâye
içerisinde
biri küçük damlaydı.